

JON PAULIEN
ŠTA BIBLIJA KAŽE O VREMENU POSLETKA

UVOD

**UPOZORENJE: RAZMIŠLJANJE O KRAJU SVETA MOŽE
BITI OPASNO ZA VAŠE ZDRAVLJE**

DATUM: 28. FEBRUAR 1993

MESTO: VAKO, AMERIČKA SAVEZNA DRŽAVA TEKSAS

“Danas je buknuo rat između službenika federalnih vlasti SAD i do zuba naoružanih pripadnika verskog kulta, sledbenika čoveka koji zahvaljujući sopstvenom tumačenju Biblije, tvrdi da je Hristos i da je kraj sveta na pragu. Vođa kulta, koji se predstavlja kao Dejvid Koreš, veruje za sebe da je “jagnje dostojno da otvori sedam pečata” iz Otkrivenja. Po njegovim izjavama, knjiga Otkrivenja naučava kako samo on ima ovlašćenje da ‘otvori pečate’ i time pusti uzde katastrofalnim događajima koji će učiniti kraj celome svetu. Gotovo 100 odraslih osoba je, kako izgleda, spremno da položi svoj život za njegova tumačenja.”

Ovakav novinski izveštaj je početkom 1993. godine zapanjio ljude širom sveta. Na kraju se uzajamno držanje na odstojanju federalnih službenika i pripadnika kulta na kompaundu Branč-Dejvidien, završio gubitkom mnogih života. Tragedija u Vakou potvrdila je opravdanost naslova ovog uvoda koji sam — što je ironija — napisao samo nekoliko dana pre toga: Razmišljanje o kraju sveta može biti opasno za Vaše zdravlje! Te opasnosti se umnožavaju kada ljudi koji razmišljaju o kraju sveta, čine to u

ambijentu grupe — u uslovima kada iskrivljeni metodi tumačenja Biblije daju gotovo neograničena ovlašćenja pogrešivom ljudskom biću.

Dok razmišljamo o prethodnim rečima, možda će nam izgledati najrazumnije da zanemarimo i Bibliju i njena učenja o svršetku sveta. Međutim, stvarnost nam poručuje da danas sve više i više ljudi razmišlja o kraju sveta, a da ih na to uopšte nije podstaklo proučavanje Biblije.¹ A ako Biblija — pravilno shvaćena — sadrži istinite informacije o kraju sveta, zanemarivanje njene nauke podjednako je opasno kao i iskrivljavati je na način kako je to činio Koreš.

Uveren sam da Biblija — pravilno shvaćena — može da nas pouči kako da razmišljamo o kraju sveta, a da ne gubimo glavu. Dok se približavamo 2.000. godini, možemo očekivati da će se pojaviti još mnogo ljudi kakav je bio Dejvid Koreš; no, pravilno razumevanje biblijskog učenja može nam pomoći da se sačuvamo da nas ne povuče kulturna mreža pogrešnih tumačenja Biblije.

NEKE ŠTETNE ALTERNATIVE

U današnje vreme adventisti i drugi hrišćani zastupaju tri glavna stava u odnosu na kraj sveta. Iako veoma rašireni, nijedan od tih stavova nije duhovno ispravan.

Prvi od njih zastupaju ljudi koji ne žele da slušaju propovedi ili čitaju knjige o kraju sveta. Nekima je muka od događaja poput onog što se odigrao u Vakou. Drugi su jednostavno umorni od naoko beskrajnog iščekivanja kraja. Sećam se prvog starešine crkve u Njujorku u kojoj sam pre gotovo dvadeset godina služio kao pastor. Bio je tri puta stariji od mene i u toj crkvi više od 25 godina, kao običan vernik, bio jedan od vođa. Jednoga dana mi je rekao:

¹ Vidi 2. poglavlje

“Momče [uvek mi je bilo mrsko kada bi me nazvao “momče”], nikada nisam pomišljao da ću ostariti.” Posle 50 godina iščekivanja, počeo je da se oseća umornim od čekanja.

Vidite, živeti s ubeđenjem da je kraj na pragu, to je kao trčanje trke na 100 metara. Trčanje eksplozivno, svom raspoloživom snagom, bez poštete, nije nikakav problem ako se trka odmah i završava! Ali ako se ispostavi da je trka u kojoj učestvuješ maraton, naći ćeš se u nevolji! Hrišćani koji crpe snagu od neprekidnog iščekivanja kraja moraju se jednom umoriti. Više ne žele da slušaju o kraju. Uzbuđenje ih je napustilo; sagoreli su do dna. To je tačno čak i kada govorimo o pastorima.

Odgovarajući na očite znake “dogorevanja” u iščekivanju kraja, druga grupa hrišćana pokušava da prikupi i pokrene sveže uzbuđenje, zasnovano na postavljanju datuma kraja sveta. Do kalkulacija o tačnom datumu kraja može se doći kreativnom upotrebom biblijskih tekstova, koncentracijom pažnje na prirodne katastrofe i druge nesreće, ili proračunima uz pomoć logaritama baziranim na piramidama! Bez obzira da li je razmišljanje ispravno, predskazivanja budućnosti je praktično nemoguće opovrgnuti. Predskazivači mogu da se pohvale i velikim duhovnim interesovanjem koje pobuđuju takve njihove prognoze. Problem je u tome što, kada prođe i poslednji pokušaj određivanja datuma kraja sveta, duhovna “dogorelost” postaje još gora nego ranije.

Treći stav se koncentriše na pitanje — na koga bi se mogla svaliti krivica za odlaganje Hristovog ponovnog dolaska na Zemlju. To bi mogli biti “zbunjeni” mladi i “teološki liberali”, koji su uzrok odlaganja dolaska po tome što u vreme posletka ne žive na primeren način. Prst se upire u ljude koji ne svetkuju subotu kako treba; koji imaju drugačiji stav o Hristovoj ljudskoj prirodi ili koji u crkvena bogoslužjenja uvode savremene vrste muzike. Razlog što posledak još nije došao je i to što se otpad uvukao u crkvu. Dok

predskazivači datuma dolaska pokušavaju da stvaranjem uzbuđenja vrate ljude ka usrdnom očekivanju kraja, ovi “izvrgivači sramu” trude se da ih na to navedu svojim “grdnjama”.

METOD OVE KNJIGE

Postoji jedan zdraviji način razmišljanja o kraju sveta. To je način kojem nas uči Biblija, posebno u Novom zavetu. Verujem da nam *novozavetno shvatanje svršetka vremena daje protivosredstvo ne samo za gubitak interesovanja, nego i za lažno uzbuđenje i izvrgavanje sramu*. Kada u potpunosti shvatimo novozavetnu sliku svršetka sveta, mi ćemo pronaći metod iščekivanja Hristovog dolaska u kojem nema “dogorevanja”, trčanja maratona bez padanja u očajanje. *Zadatak ove knjige je da nam na takav način objasni nauku Biblije da ljudi u sekularnim devedesetim godinama mogu razmišljati o kraju sveta ne “gubeći glavu”*.

Zbog ograničenog prostora, ova knjiga ima više ozbiljnih ograničenja. Ja zaista nisam nastojao da istražim masu vanbiblijskih [što *ne znači* nebiblijskih] spisa o posletku vremena, uključujući dela Elen Vajt, koja je svojim umesnim zapažanjima uticala na milione ljudi. Oni koji su zainteresovani za viđenje kraja iz pera Elen Vajt, rado će čitati “Krizu poslednjeg vremena”, knjigu Marvina Mura.

Iako u ovoj knjizi skrećem pažnju na značajne događaje iz naše skorašnje prošlosti, u njoj nema iscrpnog, obimnog pregleda povezanosti između sadašnjih događaja i svedočanstva Biblije. Međutim, zanimljiva nedavno objavljena perspektiva sadašnje političke, religijske i ekonomske scene nudi se u knjizi Dvajta Nelsona, “Odbrojavanje do obračuna” [*Countdown to the Showdown*].

Moj cilj u ovoj knjizi je radije da posebno istaknem tekst Biblije,

pre nego da komentarišem postojeći protivrečni vrtlog savremenih događaja. Čvrst temelj onoga što Biblija govori o svršetku vremena može nam pomoći da o kraju sveta razmišljamo ne gubeći glavu. Elen Vajt nas podstiče da više pažnje posvetimo Reči, a manje aktuelnim događajima i upiranju prsta u bilo koga i bilo šta.

“Čuvajte se. *U objavljivanju vesti klonite se ličnih napada na druge crkve, pa i na Katoličku crkvu.* U različitim verskim zajednicama Božji anđeli vide mnoge kojima se može pristupiti jedino uz maksimalan oprez. *Budimo stoga pažljivi u pogledu svojih reči.* Neka se naši propovednici ne povode za ličnim pobudama, javno koreći i razotkrivajući 'tajne bezakonja'. *Kad su u pitanju takve teme, ćutanje je najrečitije.* Mnogi su obmanuti. *Govorite o istini tonom i rečima ljubavi.* Uzvisujte Hrista Isusa. Držite se samo istine. Nikada se ne udaljujte od prave staze koju je Bog zacrtao, da biste nekoga napali. Jedan takav napad može doneti mnogo zla, a nimalo dobra. On može da uguši osvedočenje u mnogim srcima. *Neka Reč Božja, koja je istina, pripoveda o nedoslednosti onih koji su u zabludi*” (Ev, str. 576).

“Prisutna je potreba za znatno temeljnijim proučavanjem Božje reči. Naročito bi Danilu i Otkrivenju trebalo posvetiti pažnju kao nikada do sada u istoriji našega dela. *Možda će biti potrebno da o nekom predmetu govorimo manje, npr. o rimskoj sili i papasstvu; no treba skretati pažnju na ono što su pisali proroci i apostoli pod nadahnućem Svetog Božjega Duha*” (TM, str. 112).

I kad je reč o biblijskom istraživanju, ova knjiga je prostorno ograničena. Moglo bi se mnogo, mnogo više govoriti o tome kako adventisti razumeju Bibliju i eshatološke događaje. Imam prednost da na Adventističkom teološkom seminaru predajem najmanje četiri predmeta koji se direktno odnose na biblijsku sliku posletka vremena. Ova knjiga pokriva samo nekih 20 odsto tog materijala i zato moja zapažanja o mnogim drugim obeležjima kraja sveta

moraju sačekati na objavljivanje.

Ova knjiga ima specifičan trostruki fokus. Prvo, usredsređuje se na veliku sliku biblijskog gledanja na kraj sveta, nastojeći time da izbegne upadanje u gomilu detalja koji bi mogli da odvuku pažnju od srži biblijskog teksta. Ovo što se ovde nalazi ima za cilj da posluži kao svojevrsan bukvar, kojim će čitaocu biti dat pravi biblijski temelj za proučavanje ovog predmeta.

Drugo, posebno je okrenuto uticaju koji su biblijski tekstovi izvršili na čitaoce u svakoj pojedinoj fazi nastajanja Biblije. Taj pristup u celosti objašnjava mnoge “problematične tekstove” i baca novu svetlost na pitanje o tome kako danas treba misliti na posledak.

Treće, knjiga je direktno usmerena na svršetak vremena, na stvarno poslednje događaje u istoriji ove Zemlje. Otuda, ona relativno malo govori o mnogim delovima Biblije koje bi normalno trebalo proučiti u okviru istraživanja biblijske eshatologije. Vremenska proročanstva iz Danila i prve polovine Otkrivenja, primera radi, više se usredsređuju na širok segment ljudske istorije koji upućuje na svršetak vremena, nego što se bave samim krajem sveta.² Iako su starozavetni i judejski pogledi o kraju sveta opisani u ovoj knjizi do određenog stepena podrobnosti, posebna pažnja je posvećena Novom zavetu, koji o kraju sveta govori u najužoj vezi s Isusom Hristom.

Autorova je molitva da ova knjiga čitaocima ulije sigurnost, kako bi se bez straha suočili s budućnošću. Ta vrsta sigurnosti može se zasnovati jedino na živom odnosu s Onim koji budućnost drži u svojoj ruci. Veoma ohrabruje podatak da nam je Onaj koji u svojoj

² Mnogi hrišćani, i neki adventisti, tumače pečate i trube kao stavke koje se u cellini bave događajima poslednjih dana. Ja se s time ne slažem. Zainteresovani čitaoci mnoge od mojih objašnjenja o tome mogu naći u 10. i 11. glavi publikacije *Symposium on Revelation*, knjiga 1.

ruci drži budućnost, izneo u Bibliji sve što je *potrebno* da znamo o toj budućnosti.

PRVI DEO
KAKO “IZGUBITI GLAVU”

Prvo poglavlje

KADA ĆE – BITI KRAJ?

Nikada neću zaboraviti trenutak kad su mi prvi put rekli da će doći kraj sveta. Bilo je to '50-ih godina, a meni oko 8 ili 9 godina. Neko me je podsetio na biblijske reči: “Kao što je bilo u vreme Nojevo tako će biti i dolazak Sina čovečjega” (Matej 24,37). Pošto je Crkva kojoj sam pripadao učila da nas je 1844. godina uvela u poslednje vreme, govorilo se da će, ukoliko poslednje vreme bude trajalo koliko i Nojevi dani (koji je propovedao 120 godina), Isus doći 1964. godine i tada će biti i kraj istorije ovoga sveta.

Kako sam mogao da osporim takvo zaključivanje? Datum 1964. bio je zasnovan na logičkoj analogiji i jednom biblijskom tekstu. Izgledalo mi je razumno, i zato sam isplanirao da počnem da se spremam za Hristov ponovni dolazak ... i to tek negde oko 1962. godine! Tako je 1962. godina došla i prošla, pa je i 1964. godina došla i prošla, a ja nisam znao šta o svemu da mislim.

Negde oko 1967. godine prvi put čujem priču o nekim mladim osobama koje su se zaustavile da povezu autostopera, pustivši ga na zadnje sedište automobila. Tokom vožnje autostoper je rekao: “Čoveče, pa vas ljude stvarno zaluđuju. Isus dolazi skorije nego što

bilo ko od vas misli.” Prema priči, kad su se te mlade osobe okrenule da pogledaju, autostopera više nije bilo. Uobičajen zaključak onih koji su širili takve priče bio je da je autostoper morao biti anđeo s neba, koji verne na Zemlji upozorava da je kraj na pragu.

Tu priču sam do danas čuo više puta, obično ažuriranu u pogledu detalja.

Da budem otvoren, 1967. godine ne bih ni sanjao da će Isus čekati još 10 godina. A prošlo ih je 25 do sada. Da li je Isus došao brže nego što sam ja zamišljao? Ne, a to znači da anđeo, ma ko to bio i autostoper, ko god da je bio, nisu bili u pravu. Ili, da to možda nije bila samo stvar verske fantastike?³ Bilo kako bilo, smatram da se Isusov ponovni dolazak i kraj sveta neće ubrzati širenjem glasova, pa makar to bili i anđeoski.

Ekonomске i političke krize u svetu često su podsticale interesovanje za kraj sveta. Primera radi, *Vol-Strit-Džornal* je pouzdan izvor vesti i informacija. Problem je samo u tome što ćete, ako s 12 ekonomista razgovarate o kretanju berzanskih aktivnosti, dobiti 13 mišljenja! I tako, ako neki propovednik želi da poverujete da je velika katastrofa kraja sveta na pragu, neće mu biti teško da vam, potvrde radi, citira *Vol-Strit-Džornal*.

Sećam se čoveka koji je 1982. godine došao u grad u kojem živim

³ Knjiga autora Jina Brunvalda, “Autostoper koji nestaje” izašla je iz štampe 1981. godine. On u svojoj knjizi raspravlja o onome što naziva “urbanim legendama”, među kojima je i priča o autostoperu koji objavljuje da Isus uskoro ponovo dolazi, a onda nestaje. Varijacije ove priče (od kojih su mnoge bez pominjanja Isusovog dolaska) mogu se pratiti sve do prve decenije 19. veka. One među njima s religioznim porukama bile su popularne među mormonima. Istraživač Lidija M. Fiš sa Državnog univerziteta države Njujork u Bafalou katalogizirala je oko 60 priča o autostoperu koji nestaje, koji je najavio brzi Drugi Hristov dolazak (str. 24–40).

i propovedao iz *Vol-Strit-Džornala*. Najveću crkvu u gradu napunio je do poslednjeg mesta. Na osnovu *Džornala*, i uz mnoge druge izvore, jasno je izložio da će velika ekonomska katastrofa nastati oko marta 1983. godine i verovatno voditi ka završnim događajima zemaljske istorije. Prava je ironija što je mart 1983. bio početak, a ne slom, ekonomskog buma koji je trajao do kraja decenije.

Pet godina kasnije dobio sam pismo u kojem pošiljalac tvrdi kako je predsednik Regan — antihrist, pošto u svakom od svoja tri imena ima po šest slova: Ronal Wilson Reagan. Nije imao sreće sa svojom teorijom, pošto je taj “antihrist” u međuvremenu odjahao u — penziju.

Pre samo tri godine nekoliko divnih i iskrenih adventista, koje lično poznajem, došlo je na osnovu svog proučavanja Biblije do zaključka da će vlada SAD marta 1991. godine izglasati državni nedeljni zakon. Koliko je meni poznato, ništa slično se nije dogodilo.

Čak ćete i u Rimu naći ljude koji pokušavaju da izračunaju kada će nastati kraj sveta. U katedrali “Sv. Pavle izvan zidova” duž celog gornjeg nivoa crkve nalaze se slike na platnu, kružnog oblika koje predstavljaju pape iz različitih perioda i vraćajući se unazad sve do ličnosti po imenu Petar. Pre dvadeset i pet godina tamo sam izbrojao 15 praznih mesta za slike. Vodič koji nas je vodio kroz crkvu pokazao nam je rukom na ta mesta i rekao: “Mi verujemo da će Gospod doći kada budemo popunili svih tih 15 mesta slikama naših papa.”

Učinilo mi se da bi to moglo biti zanimljivo, sve dok nisam otišao u katedralu sv. Petra. Tamo se, nedaleko od oltara, nalazi veliki komad mermera s uklesanim imenima svih papa, a ostalo je mesta za još šest imena. Već pogađate, vodič je rekao: “Mi verujemo da će Gospod doći kada ceo prostor na ovom kamenu bude bio popunjen

imenima papa.”

POUKA IZ ADVENTISTIČKE ISTORIJE

Kao adventista, moram priznati da su mnogi od moje braće i sestara, vernika, već dugo prosto opčinjeni izračunavanjem kada će Isus doći. Uz pomoć svog dobrog prijatelja sa seminara, dr C. Mervina Maksvela, sakupio sam dokaze iz adventističke istorije za preko 20 pokušaja određivanja datuma Drugog dolaska. Razume se, prvi takav pokušaj odnosio se na Dan pomirenja u 1844. godini. Isus nije došao! Naši pioniri su plakali, plakali, sve dok nije osvanuo 23. oktobar.

Jedan od tih pionira, Džozef Bejts, mnogo je razmišljao kad je 22. oktobar 1844. godine došao i prošao. *Može biti da je Dan pomirenja u stvarnosti – godina pomirenja.* Ako je to tačno, onda će Isus doći na Dan pomirenja 1845. godine. To je, iz Bejtsovog ugla, bilo nesumnjivo vrlo logično, pa čak i kao da je bilo utemeljeno na Bibliji. Da sam ja bio tamo, 1844. godine, prilično sam siguran da bi to i za mene bilo uverljivo. U stvari, u ono vreme živela je devojka imenom Elen Harmon, za koju je to takođe bilo uverljivo, sve dok nije dobila viziju u kojoj joj je Gospod rekao da ne dolazi 1845. godine. Sedam poslednjih zala tada još nisu bila počela da se izlivaju na Zemlju. Ona je, dakle, odbacila postavljen datum – 1845. godinu i, po onome što znam, nikada više nije ni odredila ni podržala nijedan datum za Drugi Hristov dolazak.

Ipak, to nije zaustavilo Džozefa Bejtsa. Palo mu je na um da je prvosveštenik, kada bi na Dan pomirenja ušao u Svetinju nad svetinjama, *sedam* puta poprskao krvlju pred kovčegom zaveta. Bejts je pretpostavio da bi izraz “sedam puta” trebalo da se odnosi na sedam godina. Ako je to tako, onda će Gospod doći na Dan pomirenja 1851. godine!

To je izgledalo vrlo prihvatljivo. Teorija je, kako se činilo, bila

utemeljena na Bibliji i biblijskim proračunima. Međutim, našavši se sa Džozefom Bejtsom na jednom železničkom peronu izvesno vreme pre isteka tog termina, Elen Vajt ga je tiho upozorila da neće biti nikakvog dobra od njegovih pokušaja da izračuna datum svršetka vremena. Pohvalno za njega, on se više nikada nije bavio određivanjem datuma Hristovog ponovnog dolaska.

Adventisti ranog perioda videli su sebe kao savremeni Izrailj koji pustinjom ove Zemlje putuje ka nebeskoj Obećanoj zemlji. Prirodno je, dakle, što su neki pretpostavljali da će se Izrailjevih 40 godina lutanja po pustinji u duhovnom smislu ponoviti u njihovom životu. I tako su se usredsredili na 1884. godinu.

I ponovo je pokušaj izgledao logički prihvatljiv i utemeljen na Bibliji. A onda je, 1884. godine, objavljena knjiga “Velika borba”, autora Elen Vajt. Ona je u toj knjizi napisala da je razlog za odlaganje Gospodnjeg dolaska to što se ljudi nisu na odgovarajući način pozabavili vešću istine. A ako je Gospodnji dolazak odlagan zbog ponašanja vernika, koliko je onda koristi bilo od proračuna da će Hristos doći 1884. godine? Ili od bilo kog drugog proračuna do toga vremena? Prema tome, bez obzira što je naizgled bio utemeljen na Bibliji i Duhu proroštva, proračun o 1884. godini bio je neupotrebljiv.

U godinama posle 1888. među adventistima je nastalo veliko evanđeosko probuđenje. To oživljavanje došlo je u trenutku kada je američki senator, po imenu Bler, u zakonsku proceduru SAD uneo predlog koji će voditi izglasavanju državnog nedeljnog zakona. Veliko probuđenje, uz istovremenu pojavu sablasti državnog nedeljnog zakona, ubedilo je mnoge adventiste da je kraj sveta na pragu. Međutim, Elen Vajt septembra 1891. godine reaguje na takav razvoj događaja i kaže: “Ne treba da se [kao hrišćani] hranimo uzbuđenjima određivanja vremena. ... Niko neće moći da predskaže kada će to vreme doći. ... *Nećeš moći da kažeš da li će*

On doći za jednu, dve ili pet godina, ali ne treba ni da prestaneš da misliš na Njegov dolazak, niti da govoriš da možda neće uslediti ni za deset ili dvadeset godina” (SM-I, p. 189).

Zapazimo ravnotežu prisutnu u prethodnim rečima. Niko za Hristov dolazak neće moći da kaže: evo, biće to za samo dve ili tri godine. Ali isto tako, niko ne bi trebalo da odlaže termin Gospodnjeg dolaska za sledeću generaciju. Očekivanje je prikladno i potrebno, ali treba da se klonimo vezivanja za bilo koji utvrđeni vremenski period.

Negde u to vreme jedan ugledni propovednik izradio je vrlo obimne proračune koji su ga naveli da tvrdi kako će Isus doći 1894. godine. Elen Vajt se oglasila na tu tvrdnju. “On je pripremio grafikon ... i, koristeći se Biblijom, došao do zaključka da će Gospod doći u određeno vreme, mislim da je to 1894. godina. U očima mnogih ljudi njegovo razmišljanje izgledalo je besprekorno” (isto, knjiga 2, str. 113).

Vrlo često proračuni o kraju sveta izgledaju nam besprekorni. Tok misli i zaključivanje tako su skladni da kažemo kako to *mora* biti tačno. Ali pre nego što prođe naznačeno vreme, doslovno je nemoguće pokazati da tvrdnja ne može biti istina.

Ali Elen Vajt nastavlja i kaže: “Reči koje mi je Gospod uputio glasile su: ‘To nije istina i odvešće ljude na nepoznate staze; zbog tih tvrdnji neki će se naći u nedoumici i odreći se vere” (isto).

Imajući pred očima zaista lošu stranu određivanja datuma, prirodno je ako pitamo zašto bi uopšte neko bio u iskušenju da izračunava blizinu Isusovog dolaska. Zašto? Zato što je to vrlo efikasan način da se ljudi pokrenu. Ako biste verovali da će Isus doći sledećeg utorak, da li bi to promenilo Vaš današnji način života? Svakako! Ali šta će se dogoditi kada taj utorak prođe? Događaju se dve situacije, prema navodima Elen Vajt — ljudi dolaze u nedoumicu, zauzimaju ciničan stav (isto) i počinju da

govore: “Čini mi se da na osnovu Biblije možeš da dokažeš šta god hoćeš. Možda je sve ono što verujemo laž.”

Nedoumice i cinizam su visoka cena za kratak period uzbuđenja i probuđenja. Ljudi su, kada uzbuđenje prođe, u lošijem stanju nego pre toga.

Buknuo je prvi svetski rat. Turci i Britanci su se, 1918. godine, sudarili u bici u dolini Megido. Tom prilikom su mnogi, a među njima i neki sjajni evanđelisti, propovedali kako ta bitka mora da stoji u vezi s Armagedonskom bitkom. Očekivalo se da Gospod dođe. Ali kad je bitka u dolini Megido prošla i verme nastavilo da teče, ljudi nisu znali šta da misle. A pošto je Elen Vajt umrla 1915. godine, više nije bilo nijednog autoritativnog glasa da upozori: “Nemojmo stvarati veštačka uzbuđenja određivanjem kraja vremena.”

Jedna od vodećih ličnosti Generalne konferencije je 1928. godine, za vreme sedmice molitve u misionarskoj školi “Emanuel”, najavila da će Gospod doći te godine. A zašto? Zato što je od 1888. godine prošlo 40 godina! Vremena su se bila promenila, ali ne i metod.

Tridesetih godina ovoga veka pažnja je bila usredsređena na tekst: “Ovaj naraštaj neće proći dok se ovo sve ne zbude” (Matej 24,34). Bilo je izveštaja po kojima je na području Hunca i u delovima Jugoslavije još uvek bilo živih ljudi koji su zapamtili “padanje zvezda”, meteorsku kišu iz 1833. godine. Pošto su ti ljudi bili vrlo, vrlo stari, neki adventisti su smatrali da je vreme — dospelo.⁴

Neposredno pre i tokom drugog svetskog rata, neki adventisti su u Japancima gledali “careve od istoka sunčanoga” (Otkrivenje

⁴ Dodatna istraživanja kao da su pokazala da ti ljudi nisu ni približno bili stari koliko se prvobitno tvrdilo.

16,12), pogotovo što je na njihovoj zastavi prikazano sunce koje izlazi. To je neke adventiste navodilo na pretpostavku da je Armagedonska bitka na pragu.

Ubrzo po završetku tog rata, na naslovnoj strani časopisa “Bilten nuklearnih naučnika” [Bulletin of the Atomic Scientists] (pokrenutog 1945. godine) objavljena je slika čuvenog Big Bena. Mala kazaljka je bila na 12, a velika se približavala trenutku ponoći. Prateći naslov bio je: “Nekoliko minuta do ponoći.” Sećam se da sam, kao dete, video tu naslovnu stranu na mnogim crkvenim publikacijama.⁵ Razume se, razmišljao sam, u atomskom dobu vreme ne može dugo da potraje. Vreme je ipak isteklo i, s prolaskom 1964. godine, više se nijedan proračun nije mogao pozivati na 1844. godinu.

Ipak, to nikoga nije odvrátilo od pokušaja određivanja datuma. Iako se biblijski proročki periodi više nisu mogli prizivati, postojala je mogućnost primene drugih metoda. Jedna od najpopularnijih alternativa uvek je bilo usredsređivanje na savremene događaje. Poznih šezdesetih godina američki programi istraživanja svemira bili su veoma blizu spuštanja na Mesec. Mnogi adventisti su verovali da Bog nikada neće dopustiti da se grešnici spuste na Mesec, ili bilo koju drugu planetu. Isus će doći da ih spreči u tome. Međutim, Nil Armstrong je hodao po Mesecu, ... a Isus ipak nije došao.

Drugi metod za pobuđivanje interesovanja za Hristov skori ponovni dolazak je “harizmatski”, kako ga ja zovem. Pričaju se priče o doživljajima koji navode ljude da poveruju da je taj trenutak

⁵ Položaj kazaljki na satu nije uvek bio isti, ali je bio podešen tako da odražava zbivanja u političkom svetu. Na primer, 1953. godine je vreme na biltenu bilo 11:58. Godine 1990. je vraćeno na 11:50, a onda, 26. novembra 1991 su urednici biltena prikazali sat koji je pokazivao vreme podešeno na 11:43.

na pragu. Sjajan primer je priča o autostoperu, koju sam već pomenuo. Priča se uvek iznova pojavljuje, u najrazličitijim verzijama.

Još jedan metod koji je u današnje vreme sve popularniji, metod je koji nazivam “recikliranjem sata”. Ljudi “recikliraju” biblijska proročanstva. Oni proročanstva o 1.260 i 2.300 dana iz Danila i Otkrivenja pokušavaju da “upasuju” u sadašnjost i/ili blisku budućnost. Ponovno proračunavanje na proročkom satu uvek daje novi temelj za postavljanje (ili bar nagoveštavanje) novih datuma. Uobičajeni vid ovog pristupa odnosi se na starozavetnu oprosnu godinu. Jednim povodom je napomenuto da će eshatološka (ili stvarna) “oprosna” godina nastupiti oktobra 1987. godine. Ponavljano izračunavanje termina oprosne godine donelo je nove datume: 1991, 1994, 1996-1998. godina.

Te priče su me uverile u jedno: određivanje datuma Gospodnjeg dolaska za ljude koji čeznu za Njegovim dolaskom skoro je isto toliko prirodno koliko i disanje. Zato sumnjam da će se s takvim pokušajima uopšte skoro prestati. Deo problema je u tome što je neuporedivo teže opovrgnuti jedan datum (pre tog datuma, naravno) nego ga izmisliti. Određivanje datuma dolaska daje tumačima Biblije određenu prednost nad stručnjacima.

Međutim, istorija nije baš bila “ljubazna” prema postavljačima datuma dolaska. Možda će jednoga dana neko biti u pravu — i verovatno iz pogrešnog razloga. Ipak, *istorija nam kaže da određivanje datuma dolaska ima svoje nedostatke*. Kada se pojavi nova “šema”, bez obzira koliko bila uverljiva, ne smemo nikada smetnuti s uma da su oni koji se ne uče na greškama prošlosti prisiljeni da ih ponavljaju.

Međutim, kao adventista, u ovoj priči vidim dva veoma ohrabrujuća momenta. Pre svega, ona pokazuje da je adventistima stalo do Hristovog dolaska; nama nikako nije nevažno koliko ćemo

morati da čekamo. Drugi ohrabrujući momenat je: *Hrišćanska adventistička crkva, kao pravno versko telo, nikada nije određivala niti usvajala datum Drugog dolaska*. Zanimljivo je da mnogi ljudi koji u ovo vreme određuju datume dolaska smatraju da je Generalna konferencija na putu otpada. Ali, što se tiče ovog konkretnog problema, istorija pokazuje da je vođstvo crkve uvek bilo na pravoj, a disidenti na pogrešnoj strani.

NOVI ZAVET I ODREĐIVANJE DATUMA DOLASKA

Eto, toliko što se tiče istorije. Bavi li se i Biblija predmetom određivanja kraja sveta? U prvoj glavi Dela apostolskih vidimo učenike koji pristupaju Isusu s namerom da ga pitaju baš za taj problem: “A oni onda koji zajedno bejahu, pitahu ga govoreći: Gospode! hoćeš li sad načiniti carstvo Izrailjevo?” (6. stih).

Oni su Isusa u stvari pitali: “Da li u ovo vreme treba da nastane carstvo poslednjeg vremena?” Zapazimo kako Isus odgovara: “*Nije vaše znati vremena i ljeta* koje Otac zadržava u svojoj vlasti” (7. stih).

Ko zna kada će Isus doći? Zna Otac. Nije vaše i moje da znamo “vremena i ljeta”. Zašto? Zato što za nas ne bi bilo *dobro* da to znamo. Sećate li se kako sam ja predvideo da će Isus doći 1964. godine? No, odlučio sam da se spremam tek nešto pre 1964. Određivanje datuma učinilo je da sam zanemario pripremu. Nije dobro da znamo kada će to biti. A ako datum u koji smo verovali dođe i prođe, za nas nije dobro ni to što smo verovali u pogrešan datum. Lako je doći u nedoumicu ili zauzeti ciničan stav u odnosu na ceo predmet vere u Boga i Njegovu Reč. Zato Isus kaže da je najbolje ako “vremena i ljeta” Njegovog dolaska ostavimo u vlasti Njegovog Oca.

Elen Vajt nam daje zanimljiv komentar teksta u Delima 1,7: “Ona [istina] se nikada neće razvijati ni u čemu u takvom pravcu da nas to navede na zaključak da možemo znati ‘vremena i ljeta’ koje je

Otac zadržao u svojoj vlasti. Uvek iznova primala sam upozorenja protiv određivanja vremena dolaska. Nikada više neće biti poruke za Božji narod koja će se odnositi na vreme. Mi ne treba da znamo tačno vreme ni izlivanja Svetoga Duha, ni Hristovog dolaska” (SM, knjiga 1, str. 188).

Ipak, slažete li se da je ovo teško prihvatiti? Zar mi nismo veoma radoznala bića? Teško je opisati koliko želimo da saznamo budućnost! Možda je to u nekoj vezi s Evinim iskušenjem da postane kao Bog i da zna ono što samo Bog treba da zna.

Postoji priča o radoznoj maloj devojčici koja je postavljala mnogo, mnogo pitanja u neprekidnom nizu. Na kraju, majka više nije imala strpljenja, pa joj je rekla: “Zar ne znaš da je radoznalost koštala mačku života?”

To je devojčicu zaustavilo u trenu ... ali samo nekoliko sekundi! Onda je ponovo upitala: “Mama, šta je to mačka htela da zna?”

Ne znam kako Vi, ali ja sam baš kao ta devojčica; i ja sam radoznao. Želeo bih da znam kada će Gospod doći. Ipak, Isus kaže da za mene nije *dobro* da to znam.

Iskušenje da se sazna budućnost tako je jako da može savladati i one najjače u Božjem narodu. To je, 1880. godine, bila slaba tačka i A. G. Danijelsa, budućeg predsednika Generalne konferencije.

“Saznala sam da je brat [A. G.] Danijels, takoreći, odredio vreme izjavom da će Gospod doći za sledećih pet godina. Ipak, nadam se da neće daleko otići taj utisak da mi određujemo vreme dolaska. Neka niko ne izriče takve tvrdnje, jer od njih nema nikakvog dobra. Ne pokušavajte da na takvom jednom osnovu izdejtstvujete probuđenje, nego svakoj izgovorenoj reči posvetite potrebnu pažnju, kako fanatičnima ne biste pružili priliku da se uhvate za bilo šta što bi izazvalo uzbuđenje i ožalostilo Gospodnjeg Duha” (LDE, str. 34, 35).

Ljudi koji postavljaju datume dolaska nisu obavezno i loši ljudi.

Kad se suprotstavljamo nekom učenju, prema zagovorniku tog učenja treba da budemo blagi (vidi 2. Timotiju 2,24-26).

Međutim, Elen Vajt je u više navrata bila prisiljena da razotkriva i javno ukazuje na situacije u kojima su ljudi pokušavali da naprave problem [make an issue of] od određivanja datuma posletka. Ona se dosledno držala saveta Biblije. “Na saboru pod šatorima u Džeksonu nedvosmisleno sam rekla tim fanatičnim grupama da je ono što rade — delo neprijatelja duša; da se nalaze u tami. Tvrdili su kako su dobili veliku svetlost, po kojoj će se vreme milosti završiti oktobra 1884. godine. Tamo sam javno kazala da mi je Gospod otvoreno pokazao da se u vesti koju Bog upućuje u vremenu posle 1844. godine neće pominjati nikakvo određeno vreme” (isto, str. 35, 36).

“Osobe iz crkve koji tvrde da ih vodi Bog — osobe koje će trčati pre nego što su poslani i *davati dan i čas događanja neispunjenih proročanstava*, uvek će osnivati lažne i fanatične pokrete. Neprijatelj se raduje što oni to čine, pošto njihovi promašaji i zavođenje na lažne staze koji nastaju posle toga izazivaju nedoumice i neverstvo” (SM, knjiga 2, str. 84).

“Mi ne treba da se hranimo uzbuđenjem oko određivanja vremena. ... *Nećeš moći da kažeš da li će On doći za jednu, dve ili pet godina, ali ne treba ni da prestaneš da misliš na Njegov dolazak, polazeći od toga da se možda neće dogoditi ni za deset ili dvadeset godina*” (isto, knjiga 1, str. 189).

Smatram da saveti Elen Vajt izdvajaju tri elementa. Prvo, treba da živimo uravnoteženim, doslednim životom. Život određivanja datuma i razočaranja je sličan vožnji na “turbulenciji”.* To može da bude uzbuđljivo, ali i iscrpljujuće. Bolje od toga je postojano, stabilno hrišćansko iskustvo koje izbegava nepotrebna uzbuđenja i

* Engl. Roller-coaster, konstrukcija za uzbuđljive vožnje u luna-parkovima

kretanje gore-dole. Drugo, ne postavlja preblizu termin Gospodnjeg dolaska. Ako to činiš, razočaraćeš se. Treće, ne postavlja ga ni predaleko. Ako datum Gospodnjeg dolaska postaviš u neki drugi naraštaj, postaćeš duhovno lenj i izgubićeš dimenziju iščekivanja Njegovog dolaska.

Ove tri tačke ističu napetost između ispunjavanja vremena dok On ne dođe i očekivanja da će skoro doći. To je sadržaj našeg života. Mi želimo da Gospod dođe, verujemo da dolazi uskoro, a ipak imamo potrebu da svaki dan ispunimo odgovornostima koje nam je Bog dao. Ne usuđujemo se da odgurnemo sve u stranu i da jurimo za nečijim proračunima datuma Hristovog dolaska, ma koliko bili impresivni.

Kako održati ravnotežu između “ispunjavanja vremena” i iščekivanja? Putokaz nalazimo u jednoj od Pavlovih poslanica. Nalazi se u 1. Solunjanima 5,1-3, u jednoj od poslanica koje je apostol Pavle uputio ranim hrišćanskim crkvama: “A za čase i vremena, braćo, nije vam trebe pisati” [A za vreme i čas, braćo, nemamo potrebe da vam pišemo – slob. prev. prema tekstu knjige] (1. stih).

Koristeći izraz “za čase i vremena”, Pavle nas podseća na Isusove reči zapisane u Delima 1,6.7. Očito je da su vernici iz crkve u Solunu pitali Pavla: “Kada će Isus doći?” Međutim, zašto Pavle kaže da nema potrebe da im o tome piše? “A za čase i vremena, braćo, ni vam trebe pisati; jer sami znate jamačno da će dan Gospodnji doći kao lupež po noći” (1. Solunjanima 5,1.2).

Pavle opominje hrišćane iz solunske crkve da ne budu opsednuti utvrđivanjem vremena Isusovog dolaska. Njegov dolazak će biti kao “lupež po noći”. Tačno vreme dolaska biće potpuno iznenađenje. Kako je Pavle to znao? Zato što je Isus to već jednom rekao (vidi Matej 24,43.44). “Dan Gospodnji (će) doći kao lupež po noći. Jer kad reku: mir je, i nema se šta bojati, onda će iznenada napasti na njih pogibao kao bol na trudnu ženu, i neće uteći” (1. Solunjanima 5,2.3).

Pavle koristi dve slike iz života kao analogije za Drugi Hristov dolazak. On ga upoređuje s dolaskom lopova i s početkom kontrakcija kod trudne žene. Može li neko od vas da predkaže kada će lopov provaliti u vašu kuću? Svakako da ne može. Međutim, nije ni neophodno da znate kada će lopov doći da biste bili spremni. Ja sam spreman. Ispod svog kreveta držim aluminijumsku bejzbol-palicu. Ona će se možda saviti, ali se neće slomiti. Spreman sam za lopova!

“Ali vi, braćo, niste u tami da vas dan kao lupež zastane (iznenadi). Jer ste vi svi sinovi videla i sinovi dana: nismo noći niti tame” (stihovi 4. 5).

Iako je vreme Isusovog dolaska iznenađenje, kaže Pavle, Njegov narod neće biti iznenađen jer će biti spreman. Ti ne znaš kada će Isus doći, ali možeš da budeš spreman. Ne znaš kada će lopov doći, ali možeš da budeš spreman.

ILUSTRACIJA IZ ŽIVOTA

Druga Pavlova ilustracija o vremenu kraja odnosi se na predmet trudnoće. “Termin” porođaja je sasvim uopštena procena vremena kada bi beba trebalo da dođe. Ponekad se ti termini zasnivaju na pogrešnim pretpostavkama. Na primer, prilikom posete lekaru jedna žena je saznala da je već dva meseca trudna. Beba je došla posle 11 meseci! (Mislim da znam i zašto.)

Očigledno je da se početak kontrakcija ne može predskazati s velikom preciznošću. Možete znati da se približilo vreme bebinog dolaska, ali ne možete tačno reći kada će to biti (vidi takođe: Matej 24,32-44). Radosna vest je što za spremnost nije neophodno da znate kada će to biti.

Nikada neću zaboraviti kada smo dobili našu prvu bebu! Odlazili smo na one iscrpljujuće vežbe za porodilje. Šetao sam u krug po parkiralištu bolnice s jastucima pod miškom. Ležali smo na podu, zadihani, i radili svakovrsne naoko beskorisne vežbe. Meni to,

jednostavno, nije imalo nešto mnogo smisla. Pet meseci obuke za samo nekoliko sati porađanja ne izgleda mi baš vredno truda.

A onda je došao taj *dan*. Nije ličio ni na jedan pre ili posle i iskreno se nadam da nikada neću doživeti još jedan takav dan. Stvari su došle dotle da je ovaj nekadašnji vrsni bek gimnazijskog ragbi-tima morao da izađe iz sobe i plače punih pola sata, jer nijedna sestra nije mogla da ga smiri. Jednostravno, nisam mogao da podnesem da gledam svoju ženu u onakvom stanju! Zatim je došla “tranzicija”. To je onaj period od oko pola sata pre nego što se beba zaista rodi, kada majka dolazi u posebno stanje. Simptomi ove faze su vika, promukao, hrapav glas i osećanje nesigurnosti kada ona kaže: “Odlučila sam da se ne porađam danas. 'Ajmo kući!”

Kad je došla famozna tranzicija, moja žena me je punih 45 minuta držala u pravom nelson-rvačkom zahvatu. Nisam mogao da se pomeram, a jedva da sam mogao i da dišem. Kad se završio ceo doživljaj, rekla mi je: “Neću više rađati dok sam živa.”

Na to sam ja odgovorio: “Ako se i dogodi da ponovo rodiš, moraćeš to sama.”

I eto, mi danas imamo troje dece. Vreme prolazi, sećanja blede, a ti razmišljaš kako bi bilo lepo imati još jedno dete. Za vreme druge trudnoće, vežbe za porodilje shvatili smo malo ozbiljnije. Kazali smo: “Mi ne znamo kada će beba doći, ali ovom prilikom hoćemo da budemo spremni.”

Moja žena je bila veličanstvena. Savladala je ono što, kako mislim, može samo malo ljudi — veštinu potpune opuštenosti, dopuštajući telu da obavi svoj posao bez nepotrebnog trošenja. Ja sam bio obuzet kopanjem po knjigama o trudnoći i porađanju. Hteo sam da i sâm ovoga puta budem spreman. Proučio sam sve faze porođajnih trudova da bih mogao da prepoznam šta se zbiva i da pomognem.

Postoje tri osnovne faze trudova. U prvoj fazi majka može da

izvaljuje viceve, pa čak i usred kontrakcije. Situacija još uvek nije ozbiljna; potrajaće još neko vreme. Onda nastupa faza kad postaje ozbiljno. Nema više viceva; nema vedrog raspoloženja; ostaje samo naporan rad. Poslednja faza pre porođaja je tranzicija, sa svim ili većinom gore pomenutih posledica.

Kad je trebalo da se rodi naše treće dete, negde oko podneva kaže moja žena: “Počinjem da osećam kontrakcije.” No, izvaljivala je viceve, pa sam znao da situacija još uvek nije sasvim ozbiljna. Trudovi su još uvek bili u prvoj fazi. Pamela je rekla: “Imam zakazano kod lekara u pola dva, pa posle toga možemo malo otići do tržnog centra.” (Tržni centar je od bolnice udaljen 40 km!)

Otišla je do doktora, a onda mi kazala: “Predomislila sam se. Ne idemo u tržni centar.”

Tada sam zapazio da je za vreme kontrakcija situacija postajala ozbiljnija. Pomislih: *pa biće to negde između 5 i 10 večeras. Bolje je krenuti u postupak.* Zato smo jeli u jednom obličnjem restoranu i pozvali babicu da se pripremi i dočeka nas u bolnici.

U bolnicu smo došli oko 17:10. Moja žena je bila sjajna. Između dve kontrakcije još uvek je izvaljivala viceve, i dalje se zabavljajući. Kako to? Zato što je savladala veštinu saradnje u procesu porođanja, što znači da je bila spremna. Ali spreman sam bio i ja. Jedino na šta ljudi u bolnici nisu bili naviknuti jeste da vide ženu koja se kontroliše. Čuli su kako izvaljuje viceve i zaključili: “Ovde se neće događati ništa do negde sutra ujutru.”

Nisu hteli da je puste u sektor za porođaje! Rekao sam: “Vreme je da prošetamo.”)šetnja može malo da ubrza porođaj.) Morali smo nešto učiniti da bi nas ozbiljno shvatili. Oko 7 uveče konačno smo ih ubedili da nas puste u odeljenje za porođanje.

Moja žena je nastavila da se sjajno ponaša! Kad bi došle kontrakcije, ona bi samo podigla prst i rekla: “Izvinite.” Potom bi se opustila i “odradila” kontrakcije, uz povremeno ohrabrenje sa moje strane. Doktorka je bila u jednoj sobi, s nogama na stolu.

Vrtela je palčeve i razmišljala: *S ovom ću provesti ovde celu noć.*

Oko petnaest do devet odlučio sam da ustanem sa stolice, pored svoje žene, da uzmem nešto za piće. Uхватила me je za ruku i uz molećiv pogled rekla: “Nemoj. Potreban si mi; ostani ovde sa mnom!” Ovaj mali znak nesigurnosti naveo me je da, podižući obrve, dam znak babici, ali ona je samo slegla ramenima. Da li je moja žena uspela da se do te mere kontroliše da će ovo biti jedini znak ulaska u fazu tranzicije? Zar neće biti vike, promuklog glasa, rvačkih zahvata? Samo blagi znak nesigurnosti. Svoje razmišljanje zadržao sam za sebe.

Nekoliko minuta kasnije žena mi napominje da je tokom prethodne kontrakcije imala osećaj kao da se beba spušta nadole. Upitao sam je da li hoće da dozovem lekara.

“Da.”

U pet do devet izašao sam da nađem doktorku. Našao sam je kako i dalje sedi u niskoj stolici, s nogama na stolu, u sobi za sestre. Rekao sam joj: “Mislim, ako biste pogledali moju ženu, ustanovili biste nešto veoma zanimljivo.”

Kad je ušla u sobu, zapanjila se kad je videla već najveći obim bebine glave. (Bebina glava je tada prvi put vidljiva.) Moja žena je bila tako opuštena, da bi se, da nisam pozvao doktorku, sama porodila, bez doktorke i bez guranja!

Ne znam koje dugme je doktorica pritisnula, tek — ne znam ni sam otkuda — izronilo je najmanje deset sestara. Nosile su najrazličitije instrumente i u 20.58 rodila se naša Kimberli. Kakvo divno iskustvo (moja žena kaže da je bilo gotovo prekrasno — kad je bilo gotovo)! Nije nam bilo potrebno da znamo kada dolaze kontrakcije; trebalo je da budemo spremni. Koliko mi je drago što smo bili spremni!

Ovo je poruka koju je Pavle pokušavao da uputi preko 1. poslanice Solunjanima. Mi ne znamo tačno kada će Isus doći. Sva

određivanja datuma u najboljem slučaju su približna procena, a u najgorem — duhovna noćna mora. Ipak, *radosna vest glasi da ne moramo tačno znati kada će Isus doći da bismo bili spremni za Njegov dolazak*. Oni koji se očajnički trude da izračunaju kada će biti kraj, nisu od koristi za hrišćansko življenje. Tačnije, mogli bi čak da nas odvrate od najvažnijeg pitanja. Spremnost ne zavisi od toga da li znamo kada će Isus doći. Možeš biti spreman već danas, a ako nisi siguran da si spreman, možeš reći Gospodu, sada, u tišini svoje duše, da želiš da te On učini spremnim, bez obzira na cenu. Gospod nikada neće odbiti takvu molitvu, sve dok traje vreme milosti.

Jednom je jedan učenik prišao rabinu i upitao: “Kada ću biti prav pred Bogom?”

Rabin je odgovorio: “Na dan kad budeš umirao.”

Učenik je uzvratio: “Ali kada ću umreti?”

Odgovara rabin: “Niko to ne zna. I zato Božja reč kaže: ‘Danas, ako glas Njegov čujete, ne budite drvenastih srca.’”

Drugo poglavlje

DEŠIFROVANJE BUDUĆNOSTI

Na naslovnoj strani “Nusvika” od 23. novembra 1992. godine prikazana je vatrena lopta koja se iz svemirskog prostora kao kometa približava Zemlji. Uz sliku je objavljen sledeći naslov: “Naučni pristup predmetu sudnjeg dana: nove teorije o kometama, asteroidima i o tome kako bi mogao izgledati kraj sveta.”

Oprilike baš u to vreme časopis “TV-Guide” objavio je informaciju da je Ted Tarner, vlasnik sistema komunikacija Tarner i svetski poznate kompanije Si-En-En, naručio izradu specijalne video-trake koja treba da bude prikazana na njegovim stanicama tokom poslednjih trenutaka ljudske istorije. Traka, navodno, sadrži muzičke numere, kao što su “God Bless America” (Blagoslovi, Bože, Ameriku) i “Stars and Stripes Forever” (Večna zastava SAD) i završava se kompozicijom “Tebi, o Bože moj, sve bliže sad” [Nearer, My God, to Thee]. U pomenutom časopisu se navodi kako je traka zaključana u jednom od izvršnih kabineta kompanije, zajedno s uputstvima koja je ručno ispisao sam gospodin Tarner.

Ovakvi napisi u poznatim svetovnim časopisima pokazuju da spekulacije o kraju sveta više nisu ekskluzivni domen verskih fanatika i emocionalno hendikepiranih — ako su to ikada i bile. Rasprave o posletku sveta u sve većoj meri dominiraju u krugovima glavnih naučnih i političkih zajednica našega vremena.

Još '70-ih godina, Rimski klub (grupa naučnika) je predviđao da će civilizacija za 30 godina doživeti slom pod teretom porasta stanovništva i nedostatka hrane. Od tog vremena naovamo

pozabavili smo se mnoštvom problema u vezi s opstankom. Akutni nedostatak pogonskog goriva, 1973-74 i 1979, učinio je da svet biva sve svesniji činjenice da su prirodne rezerve planete ograničene. “Efekat staklene bašte” (po definiciji, zagrevanje Zemlje kao posledica zagađenja) izazvao bi topljenje večnog leda na polovima i potapanje priobalnih područja. Uništavanje poslednje ogromne tropske šume na svetu, u Brazilu, pokreće pitanja o tome koliko je još Zemlja u stanju da kiseonik u svojoj atmosferi održi u količinama neophodnim za život životinja i ljudi.

Naša sadašnja stvarnost je “novi svetski poredak”, u kojem stanovništvo Somalije ili Bosne i Hercegovine umire od gladi, ne zbog manjka hrane, nego zato što distribuciju hrane gladnim područjima sprečavaju sukobi interesa rivalskih “bandi”. Osim pomenutih opasnosti, potencijali bakterijskog i hemijskog oružja, smetlišta toksičnih otpada, terorizam, nove bolesti kao što je sida, i ozbiljno oštećenje Zemljinog ozonskog omotača, učinili su da je svaki pojedinac postao itekako svestan krhkosti ljudskog postojanja na ovoj planeti.

U međuvremenu nauka nam je svom snagom skrenula pažnju na novu opasnost koja pretila našemu postojanju i, kako stvari stoje, potpuno izmiče našoj kontroli. Članak uz ilustraciju na naslovnoj strani “Njusvika” od 23. novembra 1992. izložio je najnovija saznanja svetskih naučnika o tome da je “svemirski prostor pun objekata koji su pretnja Zemlji”. Na dan 23. marta 1989, jedan asteroid prečnika oko 800 m “promašio” je Zemlju za samo 1,100.000 km. Niko ga nije primetio u vreme približavanja. Da je došao samo šest sati kasnije, mogao je da zbriše našu civilizaciju” (str. 56). Autor članka izvaljuje zloslutnu šalu: “Tek da vidimo koliko nam je nebo prijatelj” (str. 58). Koliko je asteroida, dovoljno velikih da unište život na Zemlji, koji na svojim putanjama presecaju Zemljinu orbitu? Negde između jednog i — 4.000! Tim

brojem, međutim, nije obuhvaćen nepoznati broj kometa koje svojim putanjama takođe presecaju putanju naše planete.

Ipak, apokaliptička opasnost koja izaziva najveći deo strahova u savremenoj civilizaciji je užasavajuća sablast mogućeg nuklearnog rata. Tokom '80-ih godina, mogućnost nuklearnog uništenja života na Zemlji postala je česta tema i u nauci i umetnosti. "Bilten nuklearnih naučnika" je, primera radi, neprestano upozoravao na mogući kraj sveta pomoću svog čuvenog sata koji pokazuje nekoliko minuta pred ponoć, a čije su kazaljke nedavno vraćene dosta unazad, zbog pada i propasti sovjetske imperije. Filmovi, kao što su "Dan posle", "Testament" (zasnovan na delu Kerol Ejmen, pokojnog autora iz kuće "Review and Herald" i "Drumski ratnik", ne samo što su odslikali užase nuklearnog uništenja nego su i isražili prirodu života "posle", ako se takav uopšte može zamisliti. Filozofsko usmerenje, ponekad nazivano "post-apokaliptizam", doslovno zastupa stav da je nuklearno uništenje neminovnost i pokušava da shvati kakvoj bi budućnosti ljudski rod mogao da se nada u svetlosti takvog događaja.

Posle neuspešnog pokušaja državnog udara 1991. godine u danas "pokojnom" Sovjetskom Savezu, saznanje o pretnji nuklearnim uništenjem donekle se povuklo iz naše svesti. Stanovnici Severne Amerike osećaju se dovoljno sigurnim da svoju pažnju mogu odvratiti od problema spoljne politike i nuklearnog razoružavanja i usmeriti je ka ponovnom usredsređivanju na ekonomiju i njene implikacije u odnosu na njihovu budućnost. Međutim, ova novonastala sigurnost mogla bi biti preuranjena. Nuklearni arsenali u nekadašnjem Sovjetskom Savezu ostaju najvećim delom netaknuti, dok su sistemi koji ih kontrolišu sve nepouzdaniji. Šanse da se sovjetsko oružje nađe u rukama terorista ili neke od nacija koje se ne mogu "kontrolisati", jer stvaraju sopstveni arsenal, kao da se manje bave pitanjem "ako", koliko pitanjem "kada".

“Uzajamno garantovano uništenje” možda i jeste stvar prošlosti, ali nijedno mesto na Zemlji nije bezbedno od pretnje kakvu sa sobom nosi nuklearno oružje ograničenog dometa u “pogrešnim” rukama.

Ljudi koji čitaju Bibliju znaju da sadašnja generacija nije prva među onima koje shvataju da bi mogle biti i poslednje. Razlika je u tome što je ovo prva generacija koja je shvatila da bi kraj sveta mogao doći nezavisno od Božjeg delovanja . Na neki način, pomisao da Bog može učiniti kraj ostavlja i mogućnost da bi On mogao i — da spase čovečanstvo. Međutim, “sekularna verzija” kraja sveta koju pred sobom vidi ovaj naraštaj mogla bi biti proizvod nekog slučaja, sudara s asteroidom iz međuplanetarnog prostora ili čak slučajnog bezumnog postupka nekog teroriste s “mašinom za uništenje sveta” u rukama. Tako imamo situaciju u kojoj je kraj sveta za savremeno društvo nešto kao potencijalni “bezdan besmisla”.

I kao da sve prethodno rečeno nije bilo više nego dovoljno, tajanstvena sablast pod imenom 2.000. godina nadnela se nad naše vreme. Iako je broj, sâm po sebi, istorijska slučajnost, dogodilo se da je u razmišljanju širokih masa poprimio apokaliptički značaj. Pojavljuje se, uz naglo povećanu učestalost i u popularnoj i ozbiljnoj literaturi. Zahvaljujući svim tim glasnicima “sudnjega dana”, uopšte nije sporno da će biblijska slika kraja sveta, otelotvorena u knjizi Otkrivenje i drugim bibiljskim knjigama, dobijati sve veći značaj s približavanjem 2.000. godine.

BIBLIJSKE NEDOUMICE

Ako većem broju izučavalaca Biblije postavite pitanje o tome kakva je biblijska slika kraja sveta, problem je što ćete dobiti veliku šarolikost mišljenja. Ljudi koji Bibliju prvi put uzimaju u ruke vrlo brzo otkrivaju da razumevanje njene poruke o posletku sveta nije tako jednostavno za površnog čitaoca. Upravo je zbog toga tokom godina nastalo pravo obilje bizarnih tumačenja Otkrivenja i sličnih

biblijskih knjiga. U periodu srednjeg veka je, primera radi, mnogo grupa u zapadnoj Evropi, a naročito u Francuskoj, u pojmu milenijuma videlo predskazanje da će kraj sveta doći oko 1.000. godine.⁶

Neuporedivo bizarniji bio je pokret iz 1534. godine koji je izjavljivao da je nemački grad Minster zapravo Novi Jerusalim, budući, u Bibliji dobro poznati, zlatni grad. Zagovornici ovog shvatanja pokušavali su da svoju ovozemaljsku utopiju nametnu silom oružja.

Antihristom su bili smatrani različiti diktatori, vladari i pape srednjeg veka, Napoleon III, Hitler, Musolini i, kako je rečeno u prethodnom poglavlju, čak i raniji američki predednik Regan. Armagedon je dovođen u vezu s prvim i drugim svetskim ratom, kao i sa već “ozloglašanim”, ali hipotetičkim Trećim svetskim ratom. Vavilon veliki se često vidi u Zajedničkom tržištu, Katoličkoj crkvi i komunizmu. Žig zveri se dovodi u vezu s novim sistemom kompjuterskog obeležavanja proizvoda koji se koristi u samoposlugama, kao i s kreditnim karticama u kojima se koristi broj 666. Jehovini svedoci su uveliko podsticani da veruju kako će kraj sveta doći 1975. godine. Međutim, ovakve spekulacije nisu rezervisane samo za periferna područja hrišćanstva.

Najprodavaniji autor '70-ih godina nije bio ni Truman Kapot, ni Gor Vidal [Gore Vidal], pa ni Isak Asimov. Prema tvrdnji “Njujork-

⁶ Iako uzbuđenje oko predskazanja za 1.000. godinu nije bilo tako veliko i rašireno kao što se obično misli među širokom publikom, sada je prihvaćeno kao činjenica da se dogodilo bar u nekim delovima Evrope, suprotno jednom ranijem naučnom mišljenju izraženom u knjizi Žaka Barzun-a i Henrija F. Grafa: “The Modern Researcher” (New York: Harcourt, Brace and Company, 1957), 104–106. Vidi Henri Focillon, “The Year 1000” (New York: Unger Publishing Co., 1970), i Ričard Erdoes, “A.D. 1000: Living on the Brink of Apocalypse” (San Francisco: Harper and Row, 1988).

Tajmsa” bio je to Hol Lindzi, konzervativni hrišćanin i istraživač Biblije. Njegova knjiga “Pokojna velika planeta Zemlja” [The Late Great Planet Earth] prodana je samo u SAD u 15 miliona primeraka. Pozivajući se na svoje istraživanje Otkrivenja i drugih biblijskih knjiga, Lindzijeve bestseller je nagoveštavao da će kraj sveta doći do 1988. godine (40 godina od osnivanja države Izrael; vidi 43. stranu njegove knjige). Lindzijeve pogledi su uticali na milione ljudi, a i danas se taj uticaj oseća u nekim krugovima.⁷

Prema tome, nema kraja maštovitosti ljudskih bića u prikazivanju onoga što Biblija govori o kraju sveta. Ipak, šta Biblija stvarno kaže o kraju sveta? Kako možemo znati da smo na pravom tragu istine o tom predmetu? Kako ja to vidim, najveći problem je što ljudi koji proučavaju Bibliju često počinju sa sledećim pretpostavkama: (a) pošto verovatno postoje dokazi da se približavamo kraju sveta i (b) pošto Biblija govori o kraju sveta, zaključujemo da se (c) Biblija neposredno bavi našim današnjim okolnostima. Takvi čitaoci Biblije zatim traže paralele između biblijskih izraza i savremenih događanja. Takav metod proučavanja neizbežno vodi u vrstu spekulacija o kraju sveta kakvu sam opisao u 1. poglavlju.

UKLANJANJE NEDOUMICA

Najsigurniji je put razumeti biblijsku sliku kraja sveta pod uslovima koje diktira sama Biblija, a ne očekivanjem neposrednih odgovora na kategorije pitanja kakve bi mogle poteći jedino od ljudi našeg doba. Naša Biblija je nastala tako što se Bog obraćao ljudima u drugom vremenu i na drugom mestu. Tek kada budemo razumeli kako je kraj sveta stvarno izgledao u očima autora koji su

⁷ Radi studioznog pregleda Lindzijeve pogleda i njihovog uticaja na savremenu misao u Americi, vidi Pol Boje: “When Time Shall Be No More” (Cambridge, Mass.: The Belknap Press of Harvard University Press, 1992).

o tome pisali pod Božjim vođstvom, počecemo da shvatamo vanvremensku, večnu perspektivu kraja, kakvu je samo Bog mogao da ima na umu.

Godine provedene u izučavanju Biblije na izvornim jezicima osvedočile su me da se Bog ljudima uvek obraća na način koji je primeren njihovom vremenu, mestu i njihovim životnim okolnostima. Nikako ne bi bilo moguće stanovnika drevnog Vavilona ili Egipta dovesti u vezu s vizijom tenkova, aviona, helikoptera i kompjutera. Biblija uči da Bog zna kraj od početka (Isaija 46,9.10), *ali u tekstovima u kojima Bog otkriva svoje informacije o kraju sveta nema ničega što bi ukazivalo na mogućnost da On ikada zaobiđe kulturu, književni stil ili načine razmišljanja onih kojima se otkriva.*

Činjenica je da biblijski pisci nisu uvek razumeli ono što im je Bog otkrivao. To je posebno tačno u slučaju Danila (Danilo 8,26.27; 12,13). Tamo gde je reč o biblijskim raspravama o budućnosti, ljudi koji su svedoci ispunjenja imaju mogućnosti da značenje određenih tekstova shvate potpunije i bolje nego oni koji su ih pisali (Danilo 12,4). Međutim, to čitaoca ne treba nikada da zaslepi pred činjenicom da nam sadržaj biblijskih otkrivenja o svršetku sveta uvek dolazi odeven u jezik primeren piščevom vremenu, mestu u kojem je živeo, kulturi i životnim uslovima. *Bog pristupa ljudima tamo gde se nalaze.*

Daću vam jedan primer baš iz biblijske knjige proroka Danila. Vavilonski car u 2. glavi knjige sniva strašan san o kipu načinjenom od nekoliko različitih materijala, od kojih su većina bili metali. Kip na kraju biva uništen od kamena, koji potom prerasta u veliku planinu. Priča opisuje kako je car Navuhodonosor potpuno zaboravio šta je sanjao, ali je zbog sna bio toliko uznemiren da je zatražio da mu njegovi savetnici ne samo protumače san, nego i kažu šta je usnio! Tako je u njegove odaje ušao Danilo, jevrejski

prorok. A Danilo, ne samo što je rekao šta je car usnio nego je i objasnio i da je, uz pomoć sna, Bog odlučio da obavesti cara o redosledu svetskih carstava i njihovom smenjivanju sve do kraja sveta.

Ključna misao koja me ovde zanima jeste to što je na istu temu Danilo takođe usnio san, opisan u sedmom poglavlju knjige. Međutim, u Daniloovom snu je redosled svetskih carstava, umesto u vidu kipa, dat u vidu vrlo čudnih i opasnih životinja.

Čemu ta razlika? Neznabožačkom caru su narodi bili predstavljeni u obliku idola. To je i prirodno, pošto je narode sveta on shvatao kao veličanstvene, blistave predstave bogova kojima su služili. S druge strane, jevrejskom proroku Danilu svetska carstva prikazana su na način kako ih je on video: kao zle, proždrljive zveri, koje su hvatale i ubijale ljude. Bog je poštovao jezik i kulturni milje svakoga od tih ljudi, kako bi im preneo vest o svom planu za budućnost.

I zaista, da li je to moglo biti drugačije? Reči koje ti ljudi koriste i značenja koja nose te reči proizvod su njihovog dotadašnjeg iskustva. Čak i kada govore o budućnosti, ljudi se u opisivanju onoga što misle da će se dogoditi hvataju za jezik svoje prošlosti. Biblija svedoči *da Bog, kada ljudima želi da prenese nešto u vezi s budućnošću, koristi jezik, kulturu i iskustvo ljudi kroz koje govori, da bi ta poruka bila što uspešnije preneti.*

Prema tome, opisujući izlazak izrailjskog naroda iz Egipta, starozavetni pisci su koristili jezik koji čitaocu podseća na izveštaje o stvaranju i potopu iz 1. Mojsijeve. I Noje i Mojsije bili su spaseni zahvaljujući "kovčegu" obloženom smolom (2. Mojsijeva 2,3; 1. Mojsijeva 6,14). I u 2. Mojsijevoj, kao što je bilo u 1. Mojsijevoj, božanska prisutnost je donosila svetlost u tamu (2. Mojsijeva 13,21; 1. Mojsijeva 1,3-5) i odvajanje vodenih masa (2. Mojsijeva 14,21; 1. Mojsijeva 1,6-8). Zajedničko za sva tri opisa su upotreba izraza

“suha zemlja” (Isus Navin 4,18 i 2. Mojsijeva 14,21.29; 1. Mojsijeva 8,11.13 i 1,9.10) i zapovest “rađajte se i množite” (2. Mojsijeva 1,7; 1. Mojsijeva 1,28).

Baš kao što prikaz izlaska iz Egipta koristi opise Božjih prethodnih postupaka, tako i izgnanstvo u Vavilon biblijski proroci opisuju jezikom stvaranja i izlaska iz Egipta. Stvaranje je, primera radi, uzor za tekstove u Isaiji 65,17-19 i Danilu 7,1-14. Izlazak iz Egipta služi kao obrazac Osiji 2,8-15, Miheju 7,15-20, Isaiji 4,2-6; 11,15.16; 43,16-19, i drugima.

Na sličan način su proročanstva o Mesiji bila izražena jezikom proroka: “kao Mojsije”, sin Davidov i sveštenik “po redu Melhisedekovu”. Bog je u svakom pojedinom slučaju jezik prošlosti koristio kao oruđe za saopštavanje svoje sadašnje volje i/ili svog plana za budućnost.

Zato i ne treba da nas iznenadi što vizije opisane u Otkrivenju nisu pune helikoptera, svemirskih brodova, kompjutera i nuklearnih bombi. Naprotiv, ispunjene su slikama iz prošlosti novozavetne crkve — iz Starog zaveta. Iako dolaze od Božjeg prestola, vizije iz Otkrivenja prenošenje su u obliku prikladnom za vreme, mesto i okolnosti Jovanovog života, kao pisca. Jezik ranijeg iskustva crkve stvorio je jezik za opisivanje budućnosti.

Prema tome, Biblija je pisana jezikom vremena i mesta koji nisu naše vreme i naše mesto. Međutim, u dobu svesnom da kraj može biti blizu, neuporedivo je lakše videti našu sadašnju situaciju u biblijskim tekstovima koji govore o kraju sveta, nego situaciju u okviru koje je Bog prvobitno govorio. Teško je izbeći da u tekstu vidimo ono, ma šta to bilo, što želimo da vidimo. *Najbolja zaštita od prirodne sklonosti ka preoblikovanju biblijskog teksta u ono što mi želimo da vidimo jeste naučiti kako se otkriva prvobitno, izvorno značenje teksta.*

To ne znači, kako je već ranije napomenuto, da su prvobitni

autor ili prvobitna publika u potpunosti razumeli plan koji je Bog imao dok im je govorio o budućnosti. Ipak, ono što bi Bog rekao *nama* o kraju sveta, neće biti u protivrečnosti s onim što je rekao *njima*. Kada konačno shvatimo kraj onako kako su ga prikazali oni koji su pisali Bibliju, imaćemo znatno jasniju sliku o tome kako Bog želi da *mi* vidimo kraj sveta. Čitati te tekstove kao da su pisani *isključivo* za nas, značilo bi otisnuti se u jedno besmisleno putovanje, koje će možda izgledati biblijsko, ali koje će nas u stvarnosti odvesti daleko od istine.

ČUVARI U PROUČAVANJU BIBLIJE

Jedan od najboljih načina za otkrivanje stvarnog značenja nekog teksta jeste čitati ga na izvornom jeziku. Kada govorimo o Bibliji, to su najvećim delom jevrejski i grčki jezik. Čitanje teksta na izvornom jeziku pomaže nam da se otrgnemo od poznatih asocijacija koje vezuju naš [u ovom slučaju srpski] jezik sa savremenim kontekstima. Svaka reč u mom govornom rečniku povezana je sa iskustvima iz moje prošlosti. Prema tome, kada Bibliju čitam na svom maternjem jeziku, reči nesvesno aktiviraju asocijacije na iskustva iz moje prošlosti. Rezultat je, da izbegavanje “uvoza” savremenih i ličnih značenja u moje lično čitanje teksta postaje gotovo nemoguće. Takva lična opažanja mogu za mene značiti mnogo u religijskom smislu, ali neće doprineti da bolje razumem biblijskih tekst.

Međutim, kada proučava Bibliju na izvornim jezicima, interpretator je prinuđen da rukuje značenjem koje su biblijske reči imale u svom izvornom kontekstu. Prema tome, čitaocu naučni metodi mogu biti od pomoći da bolje reaguje na prvobitne, izvorne namere teksta. Poglavlja koja slede proizvod su mnogih godina takvog istraživanja.

Ipak, ne bih želeo da ostavim utisak da samo stručnjaci,

specijalisti za Bibliju, mogu da razumeju biblijsku sliku kraja sveta. Osim jevrejskog i grčkog jezika, postoje i drugi čuvari proučavanja Biblije. Uz odgovarajuću pažnju i određenu meru poniznosti, svako Bibliju može da razume bolje nego što je razume sada. Ljudima van struke, koji ozbiljno žele da izbegnu preoblikovanje Biblije prema sebi svojstvenom liku, preporučujemo sledeće radne strategije:

1. *Ozbiljno se molite da steknete stav učenika i budite otvoreni za vođstvo Svetoga Duha, kad god uzmete Bibliju u ruke radi ozbiljnog proučavanja.* Bez molitve i prosvetljenja Svetoga Duha posao čak i najelitnijeg naučnika može neprimetno da skrene s puta. Svetovnim umovima nije prirodno savladavanje Božjih misli, pojmova koji dolaze od Boga. Za mene je sledeća molitva bila korisna: “Gospode, pomoz mi da dođem do istine o ovom predmetu, bez obzira koliko će me to koštati.”

Iako znamo da će nas istina koštati, zaista je vredno žrtve da razumemo Božji um.

2. *Prilikom proučavanja koristi što više različitih prevoda.* To će ti pomoći da savladaš tendenciju da u tekst “udeneš” sopstveno prošlo iskustvo i ideje. Postoje pomagala za istraživanje koja upoređuju više prevoda, ili izdvajaju zanimljiva štiva iz čak 26 različitih verzija engleskog prevoda. Analitičke konkordancije, kao što su Strongova i Jangova, takođe vam mogu pomoći da bolje razumete formulacije izvornog teksta, a da ne morate da učite potpuno nepoznato pismo. Oduševljeni kompjuteristi na tržištu će naći veliki izbor sličnih pomagala u elektronskom formatu. Upotrebu štampanih ili elektronskih konkordancija treba pažljivo uravnotežiti sa sledeće dve tačke na ovom spisku.

3. *Najveći deo svog proučavanja Biblije provodi u odsecima Biblije koji su prihvatljivo jasni, kao što su Jevanđelja.* Nejasni tekstovi, kao što su pečati i trube iz Otkrivenja, mogu se preciznije shvatiti upravo zahvaljujući jasnim biblijskim tekstovima.

Prekomerna opčinjenost problematičnim tekstovima o kraju sveta gotovo neizbežno vodi u iskrivljeno razumevanje i bizarne stavove. Elen Vajt upozorava na opasnost u mentalitetu ljudi koji zanemaruju središnje poruke Biblije, da bi svoj “viši nivo znanja” našli u nečemu što Bog nije hteo jasno da izrazi: “Remek-delo sotoninih obmana je da zapošljava ljudske umove da istražuju i nagađaju o onome što Bog nije objavio i što nije imao u planu da razumemo” (GC, str. 523).

Biću otvoren. Ako najveći deo svog proučavanja Biblije povedeš sa tekstovima kao što su Danilo 11. glava ili pečati i trube u Otkrivenju, nemoj se pouzdati u rezultate svog proučavanja! Sve dok ne budeš imao stalnu podršku jasnih biblijskih tekstova, bićeš sklon da u onim težim tekstovima vidiš baš ono što želiš da vidiš. Naredna poglavlja ove knjige su pokušaj da se napravi jedan tako jasan i temeljit pregled Biblije i kraja sveta.

4. *Rezultate detaljnog istraživanja, kao što su pretraživanja po konkordanciji, uporedi sa širim, uopštenijim čitanjem Biblije.* Kada, pojedine delove sklapaš izvađene iz konteksta, lako je zamisliti kombinacije kojih uopšte nema. Tada postaje moguće da se uz pomoć konkordancije dokaže — bilo šta. U takvom postupku, uglavnom će biti izgubljena centralna misao svakog pojedinog odlomka.

Sećam se čoveka koji nije naročito dobro poznao Bibliju, ali je želeo da od Gospoda dobije određene savete. Tako je odlučio da pusti da se Biblija sama otvori, a on će staviti prst na stranu i videti da li će mu Bog, nekako, na taj način, uputiti poruku. Ali kad je to učinio, tekst je glasio: “Juda iziđe i obesi se.” To mu nije zvučalo naročito optimistički, pa je pomislio: *Hajde da potražim još nekisavet.* Ponovio je postupak, stavio prst na tekst gde je pisalo: “Idi i ti, čini tako.” U tom trenutku su okolnosti poprimile već ozbiljnu ozbiljnu dimenziju, pa je čovek pomislio da bi od Gospoda

trebalo da potraži malo više informacija. Još jednom je pustio Bibliju da se sama otvori i ponovo je stavio prst nasumice na tekst. Ovom prilikom, tekst mu je rekao: “Što činiš, čini brže.” Nema sumnje, moguće je da biblijske tekstove sastavljamo na način da dokažemo bilo šta što želimo. Naravno, Dejvid Koreš je pogodan slučaj za demonstraciju ove istine.

Međutim, od zloupotrebe Biblije biva svedena na minimum ako se svaki tekst shvata u svetlosti sveobuhvatnog čitanja u kontekstu, posebno u nekom jasnom i savremenom prevodu, gde se s lakoćom može uočavati širi kontekst. Čitanje u širinu pruža nam osećaj zaokruženih celina. Posle određenog vremena, nakupljeni fond biblijskog znanja sprečava interpretatora da na osnovu istraživanja zasnovanog na konkordanciji donosi čudne zaključke.

5. Mudro je da svako ko istražuje Bibliju bude neprestano otvoren za sugestije sebi ravnih, naročito ako se ti njegovi drugovi s njime ne slažu. Oni koji se ne slažu sa mnom mogu često da me upute na neke realnosti u tekstu koje sam ja prevideo, zato što me moja kulturna i/ili religiozna podloga navodi da prenebregnem takvu vrstu dokaza. Čak mi i oni moji drugovi koji imaju pogrešne stavove o Bibliji ili religiji u celini, mogu pomoći da otkrijem poneki aspekt teksta koji lično nikada ne bih zapazio. Naše proučavanje će biti postavljeno na čvrst temelj ako pristanemo na odgovornost pred drugim izučavaocima Biblije.

Istinska odgovornost nikada nije laka. Mi svi više volimo da se savetujemo s ljudima koji će nam reći ono što *želimo* da čujemo. Ipak, istinski veran prijatelj je neko ko je dovoljno jak i nezavisan da nam kaže ono što *treba* da čujemo.⁸ Oспорavanja od strane naših drugova posebno su dragocena kada su to ljudi koji poznaju

⁸ Radi znatno temeljitije rasprave o odgovornosti u hrišćanskom životu, vidi moju knjigu "Sadašnja istina u stvarnom svetu" (Boise, Idaho: Pacific Predd Publishing Association, 1993, pp. 191–200.

drevne tekstove i svet u kojima su nastali. Oni mogu da popune praznine u oblastima gde su naše znanje i podloga za biblijsko proučavanje možda slabiji.

Za adventiste koji prihvataju naročiti autoritet spisa Elen Vajt, sledeći princip ima presudan značaj.

6. *Primenimo zdrave metode na tekstove u kojima Elen Vajt daje svoje komentare, naročito kada su tekstovi neugodno teški.*⁹

Velike štete nastaju kada neko zloupotrebi njen autoritet kako bi potkrepio tumačenja koja iskrivljuju nameru biblijskog pisca. Kada se pravilno shvata, nadahnuće ima svoj unutrašnji sklad, ne protivreči samo sebi. Pomenuti principi br. 3 i 4 posebno su dragoceni kada se primene na razumevanje spisa Duha proroštva.

Dosledna primena ovih šest principa mogla je Dejvidu Korešu da spase život. Na vrhuncu svoje proročke uobrazilje on je sebe shvatio kao Jagnje iz Otkrivenja 5. glave, koje se pridružilo Bogu na prestolu i zato ima vlast da pusti uzde događajima posletka, da se sruče na svet koji o tome ništa ne sluti. Da je doslovno primenio ovih šest principa, mogao je naučiti da je u Novom zavetu posledak, još u prvom veku, bio “pušten” u životu, smrti i vaskrsenju Isusa Hrista (vidi 6. poglavlje). Da je tekst u Otkrivenju 3,21 (upoređen s tekstom u Otkrivenju 5,5.6.9-12) pročitao u svetlosti celog Novog zaveta, mogao je da shvati da trenutak kada je Jagnje uzelo svitak u ruke već pripada prošlosti, kad je Jovan pisao knjigu Otkrivenje, pa se zato ne može odnositi na ljudsko biće s puno nedostataka, u Vakou, u državi Teksas, oko 2.000

⁹ Radi pregeda onoga što podrazumevam pod “zdravim” metodima, vidi “The Interpreter’s Use of the Writings of Ellen G. White”, Symposium on Revelation, knjiga 1, edited by Frank Holbrook (Silver Spring, Maryland: Biblical Research Institute, 1992), pp. 163–172.

godina kasnije.¹⁰

Prema tome, neophodno je da izmenimo izjavu kojom je započet tekst ove knjige. *Razmišljanje o kraju sveta kao takvom, ne mora biti opasno po ljudsko zdravlje. Opasan način na koji neko razmišlja o kraju sveta.* Dosledna i ponizna primena zdravih principa proučavanja Biblije može da proizvede (stvari) sigurnu, zdravu i biblijski utemeljenu perspektivu kraja sveta.

¹⁰ Radi iscrpnog i detaljnog pogleda na egzegezu 5. glave Otkrivenja, vidi "The Seven Seals", u Symposium, pp. 200–221. Radi razumevanja konkretne tačke u Otkrivenju 3,21, vidi str. 201–204.

DRUGI DEO

STARI ZAVET, RANI JUDAIZAM I POSLEDAK

Treće poglavlje

DAVNA PROŠLOST I POSLEDAK

Noje je posmatrao kolosalnu rukotvorinu pred sobom, prateći kako lavovi i medvedi, žirafe i zebre, prerijski psi i ježevi, zmije i puževi ulaze kroz veliki otvor u nešto što je u očima celog sveta izgledalo kao mali drveni grad. Odjednom, jedna misao kao da ga je udarila svom snagom: svetu je upravo predstojao kraj.

Ako se izuzmu kovčeg i njegov dragoceni tovar, sve što je Noje mogao da vidi trebalo je uskoro da bude zauvek izmenjeno. Svi oni koji ne budu ušli s njim u kovčeg ubrzo će biti uništeni i nikada ih niko više neće videti. Svemu na šta su ljudi utrošili život — njihovi domovi, njihovi poslovi, njihove nade i snovi, njihove porodice, njihova sećanja, njihova istorija, pa i dobro im poznati pejzaži rodnog kraja — svemu će vrlo brzo doći kraj i zauvek će biti zaboravljeno. Šta će se dogoditi s njim? Kako će izgledati novi svet? Da li će išta izgledati kako je izgledalo ranije? S ovakvim pitanjima na srcu, Noje je poneo svoj poslednji zavežljaj i pripremio se da uđe u kovčeg.

Dobra polazna tačka za istraživanje o tome šta Biblija govori o svršetku sveta jeste shvatiti da se ona neposredno bavila životom

stvarnih ljudi u toj davnoj prošlosti. Kraj sveta kojem idemo u susret nije prvi slučaj nastajanja kraja. Biblijska eshatologija (nauka o događajima u kontekstu posletka sveta) počinje pričom o Noju i potopu. Za Noja je taj kraj sveta bio stvaran, kao što je nama stvaran posledak kojem mi idemo u susret. *Razmatrajući kako je Biblija opisala kraj Nojevog sveta, možemo steći jasniju sliku o kraju sadašnjeg sveta.*

I tako će se naše zajedničko putovanje kroz Bibliju baviti tekstem i pitanjima koji se odnose na izvorne aktere drame, a ne na aktere iz našeg, modernog doba. Kakav je bio kraj sveta koji je Noje očekivao i doživeo? Kakvom su kraju sveta išli u susret Avram, Mojsije i proroci? Kakva je bila Božja uloga u svemu tome? Postavljajući takva pitanja, mi se udaljavamo od svojih savremenih očekivanja i lakše nam je da vidimo ono što nekada nismo videli. Pošto Bog pristupa ljudima tamo gde se nalaze, najbolje ćemo ga razumeti u kontekstu sveta u kojem se On obraćao piscima Biblije.

NOJE I KRAJ SVETA

U prvoj knjizi Biblije, 1. Mojsijevoj, od 6. do 9. glave, nalazimo izveštaj o potopu — prvoj situaciji u ljudskoj istoriji kada je svet doživeo kraj. Ovaj izveštaj postavlja obrazac za sve druge biblijske opise kraja, ili posletka. Ovaj obrazac obeležavaju četiri osnovna elementa: opadanje, objava, sud i posledice.

Opadanje — Nojevo razumevanje predmeta kraja sveta bilo je izoštrano kad mu je Bog uverljivo predstavio ozbiljnost opadanja merila morala i ponašanja u ljudskom rodu njegovog vremena. “Gospod videći da je nevaljalstvo ljudsko veliko na Zemlji, i da su sve misli srca njihova svagda samo zle. ... I zemlja se pokvari pred Bogom, i napuni se zemlja bezakonja” (1. Mojsijeva 6,5-11; upor. 12 stih).

U to davno vreme sve je počelo da se raspada fizički, duhovno,

moralno. Ovo kao da vam je odnekud poznato? Po tom merilu, uopšte ne treba sumnjati da je i za današnji kraj sveta već sve spremno. Ali pre nego što se prekomerno uzbudimo, moramo imati na umu da su u ogledalu tih opisa mnoge generacije ljudi mogle da prepoznaju svoju sliku. Opis iz 1. Mojsijeve 6,6 je posebno dirljiv: “Pokaja se Gospod što je stvorio čoveka na Zemlji, i bi mu žao u srcu” [Gospod se rastuži što je stvorio čoveka na Zemlji, i srce mu obuze bol. — Slob.prev. prema NIV].”

Prema Bibliji, kraj nikada nije “usamljenički”, kao u nekim naučnim spekulacijama na koje je ukazano u prethodnom poglavlju, zapazili u vezi s. Bog oseća sav bol koji doživljavaju ljudska bića. Bog uvek obezbeđuje uslove za nešto bolje.

Objava — Nastalo je vreme za promenu. Bog je pripremio konačne planove za promenu, koje će izložiti Noju. Odmah u početku izložio je plan da uništi Zemlju i zatre ljudski rod: “I reče Bog Noju: kraj svakome telu dođe preda me [nameravam da istrebim sve ljude], jer napuniše zemlju bezakonja; i evo hoću da ih zatrem sa zemljom” (1. Mojsijeva 6,13; upor. 7. stih).

Noje je van svake sumnje bio preneražen, shvativši da će on, njegova porodica, susedi i sve za šta je živeo, uskoro biti zauvek uništeni. Međutim, plan koji je Bog imao s njim imao je dva, a ne samo jedan deo. Pošto je Noje našao milost pred Gospodom (8. stih), Bog ga je pozvao da sagradi ogroman brod, dovoljno veliki da se u njemu spasu Nojeva porodica i svi prijatelji i susedi koji bi izrazili želju da pođu s njim; dovoljno veliki da spase bitni minimum životinjskih vrsta, neophodnih za ponovno uspostavljanje Zemljinog eko-sistema (stihovi od 14-21). Znatan deo sveta i ljudskog roda trebalo je da bude spasen od planiranog uništenja.

Izuzetno je zanimljiv jezik upotrebljen za opis Nojeve uloge u Božjem planu. Posle opisa uništenja života na Zemlji, tekst u 1.

Mojsijevoj 7,23 kaže: “Samo Noje *osta* i što s njim beše u kovčegu.” Reč koja je ovde prevedena sa “osta”, istog je korena kao i jevrejska reč koja se obično prevodi sa “ostatak”. Božji plan je bio da Noje bude “ostatak” prvog vremena posletka. Da ne biste pomislili kako sam podlegao naletu mašte, istaći ću podatak da o toj vezi govori i tekst u Sirahu 44,17, judejskoj knjizi pisanoj oko 200 godina pre Hristovog vremena.¹¹ Noje i članovi njegove porodice bili su ostatak posle potopa. *Mora da su jevrejski čitaoci Staroga zaveta svoje shvatanje pojma “ostatka” zasnivali na izveštaju o potopu.*

Sud — Kao u slučaju objave, i u Božjem postupku izvršenja suda postojala su dva dela — uništenje bezbožne većine i spasenje pravednog ostatka. Bog je najpre objavio kakvo je stanje ljudskog roda, a onda postupio po onome što je objavio. Kada u opisu potopa koristim reč “sud”, tada ne mislim na sudsku istragu, pošto je to već bilo završeno do trenutka kad je Bog pristupio Noju s namerom da mu izloži svoje planove. Sud se ovde koristi u smislu izvršenja.

Postoji jedna zanimljivost u vezi s ovim sudom [izvršenjem suda]: naime, kada tekst čitamo na jevrejskom jeziku, postaje jasno da je izveštaj o potopu tesno povezan s izveštajem o stvaranju u prve dve glave 1. Mojsijeve. Stvaranje je počelo kada se Duh (ista reč kao “vetar” na jevrejskom — obratimo pažnju na Isusove reči u Jovanu 3,8) “dizao” nad Zemljom potpuno pokrivenom neobuzdanom, haotičnom vodom (1. Mojsijeva 1,2). Pri stvaranju tekao je proces odvajanja i razlučivanja. Bog je načinio razliku između svetlosti i tame (4. stih), dana i noći (5. i 14. stih) i razdvojio vode iznad Zemlje od voda na Zemlji (stihovi 6 i 7), kao i more od kopna (stihovi 9 i 10).

¹¹ Sirah je knjiga koja se pod tim imenom može naći u Biblija koje sadrže apokrifne.

Međutim, u izveštaju o potopu, razdvajanja vezana za stvaranje pretvaraju se u obrnut proces. Vode su se spustile s neba [svoda], u susret vodama koje su kuljale iz zemlje (1. Mojsijeva 7,11). “Suha zemlja” i more više se nisu razlikovali (20. stih). Potop je vratio Zemlju u stanje u kojem je bila pre stvaranja (stihovi od 7-20; upor. 1,2)!

Tako je za Noja potop predstavljao nešto više od samo jednog novog događaja u toku njegovog života. Potop je značio poništavanje stvaranja. U jevrejskom jeziku je jezik potopa ujedno i jezik stvaranja — na ključnim tačkama se koriste iste osnovne reči. *Potop se opisuje kao proces suprotan stvaranju, pošto je Bog uklonio razlike koje su život na Zemlji učinile mogućim.*

Pomoću barke, razume se, Bog je delovao u smislu spasavanja ostatka od uništenja njegovog životnog okruženja. U barci su se nalazili Noje, njegova porodica i predstavnici životinjskog carstva, potpuno bezbedni (1. Mojsijeva 7,7.16). Bog kontrolisao proces uništenja svoga stvaranja, kako ostatak ne bi ničim bio povređen (1. Mojsijeva 8,1.2).

Božji sudovi u Bibliji uvek su dvojaki. Bog je u Edemskom vrtu kaznio Adama i Evu trnjem, porođajnim bolovima i izgnanstvom (1. Mojsijeva 3,16-19.23.24). Ali ih je i zaštitio od štetnog dejstva okoline obukavši ih u životinjske kože (21. stih), a onda im obećao da će ih preko Mesije vratiti tamo gde su bili (15. stih). Sud je u vrtu bio dvojak, pozitivan i negativan. I Kain je, s jedne strane, bio proklet, ali je dobio i znak kako bi mu život bio sačuvan (1. Mojsijeva 4,1-16). Na sličan način, Bog je u izveštaju o potopu delovao i u pravcu spasavanja i u pravcu uništenja.

Rezultat — Kakav je bio rezultat Božjeg dela spasavanja onih koji su bili okupljeni u kovčegu? Ovde ponovo nalazimo jezik nove Zemlje i novog stvaranja. Bog je poslao “vetar” da smiri vodene mase i da izazove njihovo opadanje i povlačenje (1. Mojsijeva 8,1.2;

upor. 1,2). Ubrzo se voda povukla i tlo je postalo suvo (1. Mojsijeva 8,13). Ovo je poseban jezik upotrebljen i da se opiše treći dan stvaranja (1. Mojsijeva 1,9.10). Bog je isušio zemlju i odvojio je od mora. Bog je ponovo uspostavio punu funkciju dana i noći, i godišnjih doba (1. Mojsijeva 8,22), što predstavlja podsećanje na četvrti dan stvaranja (1. Mojsijeva 1,14.15).

Bog je u 1. Mojsijevoj 9,1-3 ponovo progovorio jezikom iz 1. Mojsijeve 1,26-31, prilikom obnavljanja svog zaveta s Nojem i njegovim sinovima: “Rađajte se i množite se.” I ovom prilikom im je propisan program ishrane: “Što se god miče i živi, neka vam bude za jelo” (9,3). Odlike novog stvaranja su garancija da neće biti novog potopa (11. stih).

Kako je, dakle, Noje razumeo kraj? Razumeo je da je, zbog opadanja merila morala i ponašanja u njegovom vremenu kraj postao neophodnost. Bog je upotrebio potop da poništi ono što je fizički stvorio i krene iz početka s pravednim ostatkom, u novom delu stvaranja. *Kraj, “posledak” u izveštaju o potopu bio je fizičko uništenje planete i njeno kasnije fizičko obnobljenje.* U potopu se stari svet povukao pred novim. Posle potopa, ekosistem je ponovo počeo da funkcioniše. Obnovljen je i Božji zavet s ljudskim rodом. Za taj novostvoreni svet Noje je postao drugi Adam.

Nažalost, baš kao što je prvi Adam zatajio u odnosu na plod s drveta (1. Mojsijeva 3. glava), i novi Adam je zatajio u odnosu na plod vinove loze (1. Mojsijeva 9,20-27). Zahvaljujući Nojevим i Hamovim gresima ljudski rod je ponovo utonuo u stanje opadanja. Jedina Božja zapovest koju su Nojevi potomci ispoštovali bila je zapovest da se “rađaju i da se množe” (1. stih). Deseta glava 1. Mojsijeve potvrđuje da je Noje imao mnogo potomaka. Međutim, ti potomci su odlučili da se ne rasejavaju i ne napune Zemlju, kako im je Bog bio zapovedio (1. Mojsijeva 9,1).

Iako je u Nojevим danima došao kraj, taj kraj nije bio i konačan.

Biće potrebno da dođe drugi kraj. U svakom slučaju, u izveštaju o potopu otkrili smo prvo seme biblijskog shvatanja toga kraja.

AVRAM I KRAJ

Opadanje — Iz teksta u 1. Mojsijevoj 11,4 jasno vidimo da su Nojevi potomci živeli u pobuni protiv Božje zapovesti da se raseju i napune Zemlju (9,1). Kulom koju su podigli, pokušali su da pronađu način da se uspešno suprotstave Božjoj zapovesti. Zbog njihovog tehnološkog napretka, njihova pobuna imala posebno preteći karakter (1. Mojsijeva 11,5.6).

Objava — Bog je odgovorio osujećivanjem njihovih planova. Pomeljnom njihovog jezika naterace ih da se raseju po celoj Zemlji (stihovi od 5-7).

Sud — Bog je zatim delovao u ulozi izvršnog sudije, pomeo im jezik i rasejao po celoj Zemlji (stihovi 8 i 9). Međutim, ovde je nešto nedostajalo. U svojim ranijim sudovima Bog je uvek postupao na dvojak način, i pozitivno i negativno. Izrekavši prokletstvo Adamu i Evi u vidu trnja, porođajnih bolova i izgnanstva, On ih je istovremeno blagoslovio odećom i obećanjem (1. Mojsijeva 3. glava). Iako je Kaina prokleo izgnanstvom, blagoslovio ga je zaštitom života (1. Mojsijeva 4,1-16). Proklevši čovečanstvo potopom, On ga je ujedno i blagoslovio Nojem i barkom. Međutim, gde je blagoslov u izveštaju o Vavilonu?

Blagoslov je skriven zbog naše zaokupljenosti hronologijom. Uglavnom znamo da je, prema hronologiji u drugom delu 11. glave, Avram živeo najmanje 400 do 600 godina posle vavilonske kule. Međutim, neposredni kontekst priče o Vavilonu u 1. Mojsijevoj nalazimo u 10. i 12. glavi. U 10. glavi nalazimo spisak naroda sveta prema njihovom poreklu u odnosu na Nojevo porodično stablo. Ti narodi su, u 11. glavi, udruženi u pobuni protiv Boga. Iako rasuti zbog pomešanih jezika, oni ostaju u stanju pobune protiv Boga.

Prema tome, 11. glava se završava slikom sveta kome je potreban blagoslov.

U taj svet pod teretom prokletstva dolazi čovek po imenu Avram (kasnije Avraam). U tom kontekstu Bog se obraća Avramu: “Idi iz zemlje svoje i od roda svojega i iz doma oca svojega u *zemlju* koju ću ti ja pokazati. I učiniću od tebe veliki *narod*, i blagosloviću te, i ime tvoje proslaviću, i ti ćeš biti *blagoslov*. Blagosloviću one koji te uzblagosiljaju, i prokleću one koji te usproklinju; i u tebi će biti blagoslovena sva plemena na zemlji” (1. Mojsijeva 12,1-3).

Zapazimo podatak da je Bog Avramu dao tri obećanja. Dobiće *zemlju*, postaće veliki *narod* i postaće *blagoslov*. Bog će blagosloviti ne samo Avramove neposredne potomke nego i “sva plemena na zemlji”. U kontekstu, izraz “sva plemena” jasno upućuje na spisak naroda u 10. glavi 1. Mojsijeve i na one koji su pod prokletstvom i rasuti, iz izveštaja o vavilonskoj kuli.

U 1. Mojsijevoj 17,1-8 nalazimo tri blagoslova ponovljena i proširena. Obećanje o zemlji ponavlja se i usredsređuje na teritoriju nazvanu Hanan (8. stih). Obećanje o “narodu” je prošireno i obuhvata brojno potomstvo (stihovi 2, 4-6), brojno kao zvezde na nebu (1. Mojsijeva 15,5). Tom prilikom se Avramovo ime menja u Avraam (1. Mojsijeva 17,5). Obećanje o blagoslovu je bliže definisano kao zavetni odnos. Avram i njegovi potomci imaće poseban odnos s Bogom (stihovi 2, 7, 8). *Jasno je dakle da Avram postaje sredstvo kojim Bog namerava da obnovi svoj odnos i zavet sa svim narodima na Zemlji. Avram je pozvan kao predstavnik celoga sveta!*

Globalni karakter obećanja datih Avramu postaje još jasniji kada shvatimo da su *tri obećanja data Avramu posebno smišljena da ponište štetu nastalu čovekovim padom u greh, iz 1. Mojsijeve, 3. glave*. Adam i Eva bili su prokleti na tri načina, a odgovarajuća obećanja Avramu upućena su takođe na tri načina. Zemlja je bila

prokleta zbog Adama — rađalo je trnje i obrađivanje je postalo težak posao (stihovi od 17-19). Božji plan je bio da preko Avrama i njegovih potomaka počne da obnavlja zemlju. Rađanje dece bilo je pod prokletstvom porođajnih bolova, ali je preko Avrama trebalo da postane blagoslov. Adam i Eva su bili isterani iz vrta i odvojeni od Boga (23. stih). Odnos je trebalo ponovo da se uspostavi preko Avrama. Sledeća šema ilustruje taj paralelizam.

1. Mojsijeva 3	1. Mojsijeva 12,1-3	1. Mojsijeva 17,1-8
←-- prokletstva --→		←----- obećanja -----→
porođajni bolovi	narod	brojno
potomstvo	blagoslov	odnos s Bogom
izgnanstvo	zemlja	zemlja
trnje (zemljište)		

Iako nije upotrebljena precizna jevrejska reč, *Avram je bio "ostatak" iz izveštaja o vavilonskoj kuli*, ostatak preko kojeg je Bog planirao novo stvaranje. Božji negativni sud ogledao se u rasejavanju naroda putem pometnje jezika. Njegov pozitivni sud sastojao se u pozivanju Avrama da svojim blagoslovom pruži ruke svim narodima (1. Mojsijeva 12,1-3).

Pomenuta tri obećanja Avramu ne samo što su poništila štetu nastalu padom u greh nego su i dala prikaz Božjeg plana iskupljenja sveta pod prokletstvom. Ta obećanja su pripremila teren za sve što je sledilo, sve do osvajanja Hanana. Na primer, naglasak 1. Mojsijeve nalazi se na obećanju o mnogim potomcima. Iako je putem bilo bilo čestih kočanja i zadržavanja, do kraja knjige stiče se utisak da je obećanje sigurno. U 2. i 3. Mojsijevoj pažnja se usmerava na obećanje o odnosu između Boga i čoveka. Bog je preko Mojsija načinio zavet s Izrailjem, a službe u svetinji ukazivale su na to kako narod može da održi svoj odnos s Njim. S druge

strane, obećanje o zemlji našlo se u žiži pažnje u 4. Mojsijevoj, 5. Mojsijevoj i Knjizi Isusa Navina.

Prema tome, obećanja iz 1. Mojsijeve 12,1-3 postaju središnja tema teologije Petoknjižja (pet Mojsijevih knjiga).¹² S druge strane, plan je bio da ona “retroaktivno” neutrališu prokletstvo iz vremena vavilonske kule i pada u greh. S druge strane, ona su, u najsazetijem obliku, prikazala sve što Bog radi u preostalom delu Petoknjižja.

OBEĆANJA DATA AVRAMU SREDIŠNJA TEMA PETOKNJIŽJA

1. Mojsijeva 3	1. Mojsijeva 12/17	Petoknjižje
←----- * -----→		
bolovi	narod/potomstvo	1. Mojsijeva
izgnanstvo	blagoslov/odnos	2./3. Mojsijeva
trnje	zemlja	4./5. Mojsijeva

Kako je Avram posmatrao kraj? Osnovna slika njegove vizije jasno je data u 1. Mojsijevoj 12,1-3 i onome što sledi. On je delovao kao Božji predstavnik pred svetom koji se nalazio pod Božjim prokletstvom. *Avramova slika kraja bila je koncentrisana na trostruko obećanje.* A to trostruko obećanje bilo je Božji odgovor na pad u greh. Postojala je potreba za obnavljanjem i vraćanjem raja. *Ako Avramovi potomci budu bili verni, hananska zemlja će postati obnovljeni Edemski vrt.* Preko njih bi svet postepeno uspostavio raniji odnos s Bogom. Kraj bi bio vraćanje

¹² Ovu tvrdnju je na zadivljujuće uverljiv način izneo Dejvid (J. A.) Klajns u knjizi “Tema petoknjižja”, u posebnom prilogu pod naslovom “Journal for the Study of the Old Testament” (Sheffield: University of Sheffield Press, 1978), knjiga 10.

onoga što je bilo izgubljeno — celome svetu.

Često mislimo kako bi bilo lako verovati kada bismo s Bogom mogli da razgovaramo onako kako je razgovarao Avram. Ali Avramov život, u stvari, nije bio tako jednostavan. On je imao tri Božja obećanja, ali je to bilo otprilike sve što je imao. Bog mu je obećao *zemlju*. Ali kad mu je žena umrla posle 60 godina u toj zemlji, Avram nije imao dovoljno zemlje u posedu da bi je sahranio. Još uvek je bio stranac u stranoj zemlji — vlasništvu drugih ljudi. Da bi sahranio Saru, morao je da kupi komad zemlje po izuzetno visokoj ceni.

Bog je Avramu obećao i mnogo *potomaka*. Ali, očekivanje ispunjenja obećanja postalo je tako razočaravajuće da je to bilo gotovo smešno. Avram i njegovi potomci živeli su pod stalnom pretnjom rata i gladi (1. Mojsijeva 12, 14, 26, 34, 41). Nemoralu skloni susedi često su požudno gledali na žene patrijaraha (glave 12, 20, 26). Sve prve žene u knjizi (Sara, Reveka i Rahilja) bile su neplodne, pa im je, da bi mogle imati decu, bila potrebna čudesna Božja intervencija, ali i to tek posle mnogo čekanja i razočaranja. U vreme čekanja Avram je, na primer, isprobavao sve vrste zamena (Lot, Agara, Elijezer). Kasnije, ukravši od svog oca njihove kućne bogove, Rahilja je pokušala da sačuva svoje nasledstvo u Padan-Aramu, za slučaj da u Hananu ne bude sve išlo kako treba (1. Mojsijeva 31,30-35). Kada su se konačno narodila deca, ona su predstavljala opasnost jedna za druge (1. Mojsijeva 21,8-14; 27,41-45; 32,6-12; 37,12-36). Pa ipak, uprkos svim preprekama, pri kraju knjige je družina od 70 duša nagoveštavala da je ispunjenje na putu.

Da li su Avram i njegovi potomci bili blagoslov narodima, kako je to Bog obećao? Ni faraon (1. Mojsijeva 12. glava), ni Avimeleh (20. glava) nisu smatrali da je Avramovo prisustvo u njihovom području blagoslov! Njegovo posredovanje za Sodom bilo je bezuspešno (1.

Mojsijeva 18. i 19. glava). Isak je imao beskrajne svađe sa svojim susedima (1. Mojsijeva 26,1-33). Jakov je morao da napusti grad zbog ponašanja svojih sinova (1. Mojsijeva 34. glava). Tek u izveštaju o Josifu konačno možemo da vidimo neko svetlucanje tog obećanja.

U pričama koje pričamo svojoj deci mi živote patrijaraha često obavijamo velom romantike. Međutim, patrijarsi su u stvari živeli životom velike duhovne nesigurnosti. Avram je, za vreme svog života, raspolagao s neprijatno malo dokaza da će obećanja koja mu je Bog dao biti ispunjena. Život Avrama, Isaka i Jakova bio je život pun velikih razočaranja, budući da su čeznuli za ispunjenjima obećanja, koja kao da nikada nisu došla. Možda duhovni život u sekularnom svetu i nije nešto tako ružno! Ako su patrijarsi uspevali da sačuvaju svoju veru u Boga uprkos Njegovom prividnom propuštanju da ispuni svoja obećanja, sigurno je da se i mi, kojima je poznato Njegovo ispunjenje obećanja u Hristu, možemo isto tako držati!

Rezultat — Novo stvaranje će za Avrama doći u vidu ispunjenja Božjih obećanja. Ostvariće se obnavljanje plodnosti zemlje, reprodukcija i blizak odnos s Bogom. *Obećanja će se ispuniti sa izlaskom iz Egipta. Prema tome, ne bi trebalo da bude nikakvo iznenađenje što je Izlazak opisan jezikom stvaranja: “I pruži Mojsije ruku svoju na more, a Gospod uzbi more vetrom istočnim, koji jako duvaše celu noć, i osuši more [pretvori ga u suhu zemlju], i voda se rastupi. I pođoše sinovi Izrailjevi posred mora suhim”* (2. Mojsijeva 14,21.22).

Jevrejska reč za “vetar” ista je kao reč za “Duh” (1. Mojsijeva 1,2). Rezultat delovanja vetra je suva zemlja (upor. stihove 9 i 19). Sve kurzivom štampane reči u prethodnom pasusu podsećaju na stvaranje. *Jezik Izlaska je jezik stvaranja. Razlika je samo u tome što, 1. Mojsijeva govori o stvaranju sveta, dok 2. Mojsijeva ili*

Knjiga izlaska opisuje stvaranje jednog naroda. Bog u 2. Mojsijevoj 4,22.23 o Izrailju govori kao o svom prvencu. Ko je zapravo bio Božji prvenac? Adam. Izrailj se ovde opisuje jezikom stvaranja. Po ugledu na Noja, Izrailj je postao drugi Adam. Izrailju je obećano carstvo (područje vlasti), na isti način kako je to obećano i Adamu (5. Mojsijeva 11,22-25; upor. 1. Mojsijeva 1,26-28). Izrailj je u pustinji bio kušan hranom (2. Mojsijeva 16. glava; 5. Mojsijeva 8,1-13) i zmijama (4. Mojsijeva 21,4-9), na isti način kao što su bili kušani i Adam i Eva. Izveštaj o Izlasku izložen je kao novo stvaranje, koje će poništiti prokletstvo izrečeno zbog Adamovog greha. Sve što je Bog nameravao da učini preko Adama, sada je trebalo da se ostvari preko Izrailja.

Tokom našeg istraživanja Avramovog pogleda na kraj izranja veoma važna opaska. Ispunjenje obećanja datog Avramu nije se očitovalo u fizičkom uništenju i obnovljenju planete, kao što je to bio slučaj u povesti o potopu. Umesto toga, govor Božjih veličanstvenih i silnih dela u stvaranju i potopu sada se koristi za opis stvaranja jednog naroda. *Jezik biblijske eshatologije nije ograničen na pojmove uništenja i ponovnog stvaranja fizičkog sveta, nego može da se primeni i na duhovno opadanje i obnavljanje jednog naroda.* Događaji koji su se u Nojevo vreme ispunili u okviru neposredne istorije, u vreme Izlaska ispunjeni su duhovnim i simboličkim značenjem. Prema tome, ideja kraja se u Bibliji često proširuje da bi obuhvatila Božja silna dela duhovne obnove u sasvim određenim događajima kao što su Izlazak, a kasnije i krst (upor. 2. Mojsijeva 12,41).

MOJSIJE I KRAJ

Prethodno izloženi četvorodelni obrazac opadanja, objave, suda i rezultata karakterističan je za dovršenje eshatologije, u kojima je zaključen pun ciklus ispunjenja. Međutim, Mojsijeva slika posletka

ne nalazi svoje konačno ispunjenje u Bibliji i zato će ovaj odsek biti drugačije strukturisan.

Kraj kao izbor — Kako se Izrailj približavao zemlji obećanja, Bog je upotrebio Mojsija da pojasni kako će doći do novog stvaranja koje je On obećao Avramu. Međutim, kraj prema 5. Mojsijevoj je drugačija vrsta kraja. *Kraj prema Mojsiju je pre proces nego događaj*. On nastaje postepeno i ne sručuje se na svet kao nekada početak potopa: “Ako dobro uzaslušaš glas Gospoda Boga svojega držeći i tvoreći sve zapovesti Njegove, koje ti ja danas zapovedam, uzvisiće te Gospod Bog tvoj više svih naroda na zemlji. I doći će na te *svi ovi blagoslovi ... ako uzaslušaš*” (5. Mojsijeva 28,1.2).

“Svi ovi blagoslovi”, podrobno navedeni u stihovima 3-14 mogu se sažeti u savremeni izraz “poboljšana produktivnost”. Bog će blagosloviti njihov porod, useve, stoku i trgovinu. Ukoliko budu poslušni Bogu, njihova zemlja bivaće sve rodniija i rodniija, a i oni sve bogatiji. Oni će postati glava, a ne rep, ili — supersila. Biće im podaren mir sa svim njihovim neprijateljima. Obećanja data Avramu biće ispunjena u obilnoj meri, ako budu sarađivali s Bogom.

Mojsijeva slika kraja bila je slika postepenog ili “evolutivnog” napretka. Kraj nije trebalo da dođe iznenada, “s povikom i glasom trubnim”, već malo-pomalo. Bog će postepeno obnavljati Hanan, sve dok ne postane kao “vrt Gospodnji”. Svojim blagoslovima Bog bi postepeno poništavao prokletstvo. *Kraj bi, tako, došao u okviru istorije*. Korov i bolesti bili bi postepeno savladani. Raj bi mogao biti ponovo na Zemlji zahvaljujući njihovom odnosu s Bogom.

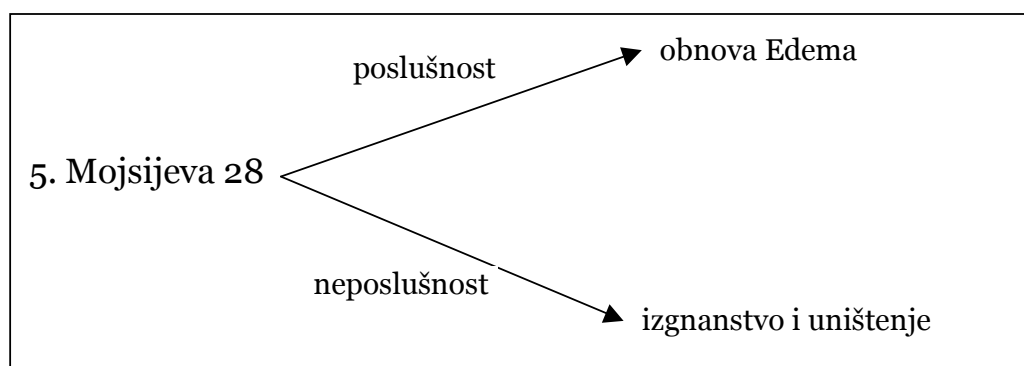
Međutim, postojala je jedna tamnija strana ove “progresivne” slike kraja. Svojom neposlušnošću, Izrailj bi mogao da ubrza proces opadanja, kao što je to bilo i s narodima pre potopa i u vreme gradnje vavilonske kule. “Ako ne uzaslušaš glasa Gospoda Boga svojega da držiš i tvoriš sve zapovesti Njegove i uredbe

Njegove, koje ti ja danas zapovedam, doći će na tebe *sve ove kletve* i stignuće te“ (15. stih).

Zastrašujući spisak prokletstava proteže se od 16. do 68. stiha. *Prokletstva iz 28. glave 5. Mojsijeve su suprotnost ili naličje eshatologije, sudnji dan koji nastaje “progresivno”*. Ako Izrailj ne bude bio poslušan, zemlja neće donositi rod, deca će biti bolešljiva, dok će narod pasti u siromaštvo i biti mučen od svojih neprijatelja sa svih strana. Ako nastave sa svojom neposlušnošću, krajnje prokletstvo iz zaveta biće rasejavanje među narode i izgnanstvo.

Peta knjiga Mojsijeva prikazuje nacionalnu sliku kraja. Bog se narodu obraća kao celini. Tu nema ideje o ostatku. Izrailju su ponuđene dve mogućnosti (5. Mojsijeva 30,15-19). Jedna od njih bilo je postepeno obnavljanje Edema, a druga postepeno opadanje, izgnanstvo i uništenje. Šta će on prihvatiti? Ako bude slušao, narod će napredovati, a ako bude bio neposlušan, biće uništen.

BOŽJI PLAN U 28. GLAVI 5. MOJSIJEVE

Vrhunac istorije Izrailja — Da li je Izrailj ikada bio dovoljno dugo poslušan da bi doživeo početke obnavljanja raja? Činjenice kažu da narod nikada nije bio u potpunosti ujedinen, izuzev u periodu od 60 do 70 godina pod vladavinom Davida i Solomuna. Ipak, narod je u tom periodu počinjao da žanje Božje blagoslove. Iako su osvojili ogromnu teritoriju izvan hananskih granica u užem smislu (2. Samuilova 5,17-25; 8,12; 10,15-19), oni su uživali sve

stabilniji mir sa svojim neprijateljima (2. Samuilov 7,9-11). Postali su priznati kao supersila, sila s kojom se moralo računati (1. Dnevnika 14,17). Neznabožački vladari su priznali nadmoć Izrailja u mudrosti, bogatstvu i sreći (2. Dnevnika 9,5-8). Božji blagoslovi su dostigli tačku kada je Solomun mogao da objavi: “Blagosloven da je Gospod koji je smirio narod svoj Izrailja, kao što je govorio; *nije izostala nijedna reč* od svih dobrih reči Njegovih, koje je govorio preko Mojsija sluge svojega” (1. Carevima 8,56).

Izgledalo je kao da je Izrailj na putu ka obnovljenom Edemu. Obećanja iz 5. Mojsijeve bila su na putu ispunjenja. Međutim, obećanje je i dalje imalo uslovni karakter (1. Carevima 9,3-9; 8,33-36). Osim toga, s uvođenjem monarhije iskrsla je i nova opasnost. Car je sada, u velikoj meri, stajao pred Bogom umesto Izrailja. Kad je car bio veran, Izrailj bi napredovao, ali bi neverni car pokrenuo spiralu nadole, ka uništenju.

Nizbrdica — Ako ste pročitali taj deo Biblije, znaćete šta se dogodilo. Izrailj je pod Solomunom počeo da se odvrća od Boga. Narod je krenuo dugom nizbrdicom, putem na kojem su obećanja nekada data Avramu i Mojsiju postala samo san koji sve više iščezava. Umesto toga, prokletstva su u vidu siromaštva, slabosti, pljačkanja, rasejavanja i izgnanstva postajala sve prisutnija stvarnost. *Sve je manja bila verovatnoća da će Edem biti obnovljen njihovom poslušnošću.* Raj bi mogao još jednom postati stvarnost jedino kad bi Bog povukao odlučan, radikalni potez. U takvom slučaju, proroci u svojim knjigama kraj više ne bi prikazivali u smislu progresije, nego u smislu iznenadne transformacije stvarnosti. Sâm Bog bi se umešao u istoriju i to bi sve promenilo.

Velika tragedija je nastala kad je Izrailj zatajio u ispunjenju zaveta iz 5. Mojsijeve. Ipak, Bog nije ostao nemoćan. Proroci Staroga zaveta, od Isaije do Malahije, predvideli su kraj u kojem će Bog ponovo delovati moćno, na načine koji su nam poznati iz izveštaja o stvaranju, potopu i izlasku iz Egipta.

četvrto poglavlje

STAROZAVETNI PROROCI I KRAJ SVETA

Pazeći na povredu koju je zadobio na desnoj cevanici, pošto ga je prethodnog dana pogodio kamen izbačen iz vavilonskog katapulta, Jezekilj se s velikim naporom kretao, napuštajući zapaljeni grad koji se dimio. Veoma bolno osećao je i povredu u donjem delu leđa kada je, ošinut vavilonskim bićem, samo 10 minuta pre toga, bio primoran da učini nagao pokret. Osetio je da je u njega, s leđa, uprt pogled vavilonskog vojnika, koji je vrebajući njegov i najmanji pogrešan pokret — bilo kakav znak kolebanja — bio spreman da nastavi kažnjavanje. Rupe u krovovima i zidovima ružile su većinu kuća; nikome nije padalo na um raščišćavanje mešavine kamenja, delova drveća, uništenog oružja i tela s nekada divnih ulica Jerusalima. Pogledom je čežnjivo tražio članove porodice i bliske prijatelje, ali nikoga nije video. Ono što je video bile su duge kolone prljavih, skrhanih, poraženih lica, oborenih pogleda, od kojih je neke prepoznavao. Na njih su motrili snažni, samouvereni, grubi ljudi — dobro naoružani — stranci koji su govorili čudnim, nepoznatim jezikom.

Koračajući oprezno kroz ruševine gradskih vrata, shvatio je da je, u svakom pogledu, njegovom svetu došao kraj. Kuda su ga vodili? Kakvim će životom živeti? Hoće li se nekada vratiti u Jerusalim? Hoće li išta ikada biti ponovo isto? Zašto je Bog to dopustio? Da li je bilo neke nade? Da li bi ovaj žalosni drum na neki način mogao biti put u veličanstveno preobraženu budućnost, o kakvoj su pisali Isaija i Mihej? Sa svakim sledećim korakom, dok se udaljavao od svog voljenog Jerusalima, misli su mu bile sve u većoj zbrci. U tim

trenucima još nije znao da će na njegova pitanja Bog vrlo brzo odgovoriti jednim nizom vizija. Njegov kraj nije trebalo i stvarno da bude kraj.

U samom središtu pažnje starozavetnih proroka je izgnanstvo Izrailja iz zemlje obećane Avramu, posle kojeg će, jednog dana uslediti povratak u Palestinu. Ta tema izgnanstva i vraćanja preovladava u spisima proroka, bilo da su pisali pre, za vreme ili posle izgnanstva. Znatno pre vremena izgnanstva, Bog je omogućio prorocima da u vizijama sagledaju “preobraženu budućnost”, budućnost kada će se Bog moćno umešati u njihovu istoriju i sve promeniti.

Najšira slika idealne budućnosti Izrailja može se naći u Jezekilju 36,22-38, u tekstu gde je prikazana trostruka transformacija stvarnosti.¹³ Bog je nameravao da preobrazi *ljudsko društvo* vraćanjem Izrailja na njegovu zemlju da bi ponovo bio svedok drugim narodima (stihovi 24, 28, 33-6). Bog će preobraziti *ljudsku prirodu* u novo srce i nov duh (stihovi 25-27). Konačno, On će preobraziti sâm fizički svet, iskorenjivanjem gladi i nasilja (stihovi 30, 35).¹⁴

Trostruka transformacija stvarnosti kakvu su proroci sagledali u vizijama donekle se razlikovala od ranijih viđenja kraja sveta. Za razliku od priče o potopu u kojoj je kraj značio potpuno, fizičko uništenje planete, *kraj koji su proroci gledali doći će u okviru njima shvatljive istorije i geografije*. Za razliku od 5. Mojsijeve, gde je kraj trebalo da nailazi postepeno, malo-pomalo, srazmerno stepenu poslušnosti izrailjskog naroda, *kraj koji su predkazali proroci trebalo je da počne iznenadnom, moćnom Božjom intervencijom*, obično opisanom u kontekstu izgnanstva u Vavilon i

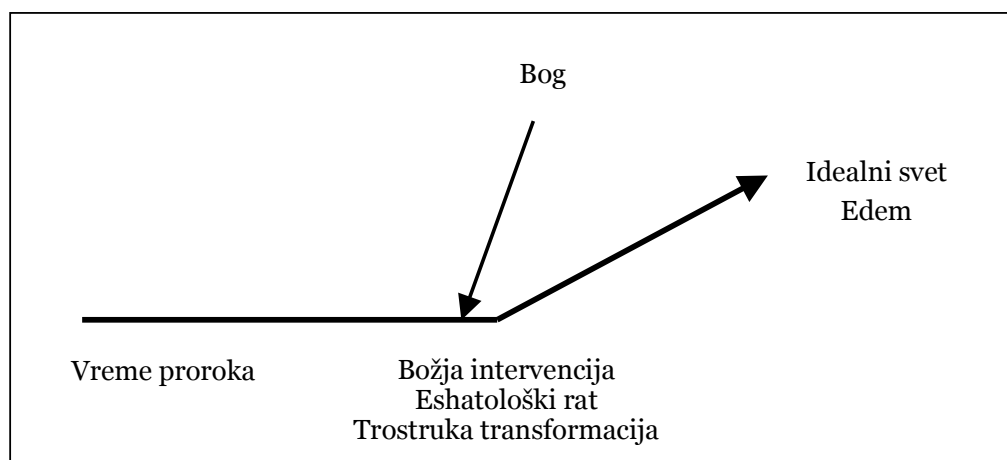
¹³ Knjiga o tom periodu Izrailjeve istorije koja je po mom mišljenju izuzetno vredna je knjiga Donalda E. Gouena [Gowan], “Eschatology in the Old Testament (Philadelphia: Fortress Press, 1986).

¹⁴ Isto, str. 1–3.

povratka iz njega.

Božja moćna intervencija naglo će ubrzati eshatološki rat, poslednju bitku u istoriji Zemlje. Bog ne samo što će se umešati u istoriju, da radikalno transformiše *ljudsko društvo, ljudsku prirodu i fizički svet*, nego će i svom narodu na Zemlji očistiti put velikim završnim ratom protiv njihovih neprijatelja. Taj rat i njegove posledice uticaće na pokretanje onog blaženog kraja koji je Izrailj kao celina mogao postepeno postići poslušnošću, ali to nije učinio.

BOŽJI PLAN S PROROCIMA

Prelazak od postepene ka spektakularnoj slici posletka išao je uporedo s propustom izrailjskog naroda da živi u skladu s Božjim očekivanjima izraženim u 5. knjizi Mojsijevoj. U 5. Mojsijevoj dato je obećanje o mogućnosti preobražaja sveta zahvaljujući poslušnosti Božjeg naroda. Međutim, ta transformacija sveta, u prorocima, ne bi usledila zato što je to Izrailj zaslužio, nego da se odbrani Božji karakter. “Neću vas radi učiniti, dome Izrailjev, nego radi svetoga imena svojega, koje oskvrniste u narodima u koje dođoste ... i narodi će poznati da sam ja Gospod, govori Gospod Gospod, kada se posvetim u vama pred njima” (Jezekilj 36,22.23).

Umesto da narodima donese blagoslov (odnos s Bogom), Izrailj je osramotio Božje ime među narodima. Kraj ne dolazi zahvaljujući

poslušnosti izrailjskog naroda, on je u celosti čin blagodati. *Bog interveniše kako bi odbranio svoje ime među narodima.* Čini to uzdižući svoj narod, iako taj narod nije ispoštovao svoj deo pogodbe. To što Bog preobražava *ljudsko društvo* služiće značajnijim ciljevima, a ne samo dobrobiti Izrailjaca.

Da li je slika kraja u Starom zavetu imala progresivan karakter, uopšte nije sporno. Ipak, kakve su teološke implikacije takve progresije? Kakvog Boga tu vidimo? Da li je Bog bio kolebljiv? Menja li On sa svakim vekom koji protekne, svoju sliku kraja sveta? Teško da je to tako. Bitan princip je onaj istaknut u 2. poglavlju — *Bog uvek pristupa ljudima tamo gde se nalaze.*

Bog je Noju, Avramu, Mojsiju i prorocima mogao da kaže mnogo više nešto što im je kazao. Ali oni ne bi bili u stanju da to podnesu. Naprotiv, Bog je Noju i Avramu dao taman onoliko koliko je bilo potrebno da imaju jasno usmerenje za svoj lični život. Mojsiju i prorocima jasno je prikazao pravac budućnosti celoga naroda. Mi u Bibliji vidimo milostivog Boga koji čeka da ljudi dođu do tačke kada će moći da shvate puninu Njegovog otkrivenja. U srazmeri s njihovim sposobnostima, On im otkriva sve više i više. Taj princip je jasno prikazao sâm Isus: “Još vam mnogo imam kazati; ali sad ne možete nositi” (Jovan 16,12).

Opasnost u tome jeste što bi čitaoci iz nekog kasnijeg vremena pokušali da generalizuju ta rana proročanstva i da očekivali da se svaka pojedinost ispuni u nekom trenutku u budućnosti. *Međutim, ono što je potrebno jeste da dopustimo da nas kasnija otkrivenja (kao što su ona u Novom zavetu) kroz starozavetni materijal povedu ka jednoj slici posletka jasnijoj nego što je ranije bilo moguće.* Bog je u Bibliju kao celinu ugradio mogućnost samoispravljanja razumevanja materije. Što šire proučavamo, to stičemo veću uravnoteženost. Svaka etapa biblijske istorije daje nam novi prozor za pogled u um našega Boga, koji pristupa ljudima tamo gde se nalaze, a ipak celim putem zna kuda ide!

Ovde Bog očigledno pokazuje koliko je bio strpljiv i tolerantan

prema svom narodu! Kao roditelj pun razumevanja prema detetu, i On postepeno vodi svoj narod ka zrelosti i nikada od njega ne očekuje da shvati više nego što mu je istinski moguće u bilo kojoj fazi. Iskreno rečeno, Bog je tolerantniji od nas ljudi!

NAROD I POSLEDAK

Moćno Božje uplitanje u istoriju koje su predskazali starozavetni proroci, preobraziće Izrailj kao narod.¹⁵ “Ali će u poslednja vremena biti utvrđena gora doma Gospodnjega navrh gora. ... I ići će mnogi narodi govoreći: hodite, da idemo na goru Gospodnju i u dom Boga Jakovljeva, i učiće nas svojim putevima i hodićemo Njegovim stazama; jer će iz Siona izaći zakon i reč Gospodnja iz Jerusalima ... i oni će raskovati mačeve svoje na raonike, i koplja svoja na srpove; neće dizati mača narod na narod, niti će se više učiti ratu. ... Jer će svi narodi hoditi svaki u ime boga svojega; a mi ćemo hoditi u ime Gospoda Boga svojega uvek i do veka” (Mihej 4,1-5).

Četvrta glava Miheja crta sliku mira, blagostanja, zadovoljstva i duhovne vladavine. Ostatak iz izgnanstva vraćen je natrag u Palestinu i ponovo postaje silan narod pod Božjom vladavinom (stihovi 6-8). Svi žive bez straha na svojoj imovini (4. stih). *Ova slika kraja usredsređena je na Jerusalem*. Edemski vrt, takoreći, postaje predgrađe Jerusalima. Mihejev kraj nema radikalnu dimenziju kao u knjizi Otkrivenja. Naprotiv, nastajao je u okviru istorije i sveta kakve je prorok poznao (vidi takođe Isaija 2,2-5; 33,17-22; 49,14-26). Neprijateljski narodi i dalje postoje, jedino što više nisu pretnja (Mihej 4,3-5).

Mnogi starozavetni proročki tekstovi govore da će u Jerusalimu ponovo biti uspostavljena monarhija (Mihej 4,8; Isaija, 11. glava; Zaharija 9,9.10). Ispuniće se obećanja Davidu u 2. Samuilovoj 7.

¹⁵ Vrlo vredan pregled uloge Izrailja u eshatologiji proroka Staroga zaveta može se naći u SDA BC, knjiga 4, str. 25–38.

glavi (Isaija 11,1.10). Kad se Izrailj vrati iz izgnanstva (stihovi 11, 15, 16), nad njima će vladati car novoga reda iz Davidove loze. “Na njemu će počivati Duh Gospodnji ..., i mirisanje će mu biti u strahu Gospodnjem. ... Nego će po pravdi suditi siromasima i po pravici karati krotke u zemlji. ... I pravda će mu biti pojas po bedrima i istina pojas po bokovima” (stihovi 2-5).

U ovakvim tekstovima car po Davidovoj liniji postaje Božje oruđe, donoseći posledak koji Bog ima na umu za svoj narod. Međutim, postoje drugi tekstovi koji opisuju povratak bez dimenzije carstva (Jezekilj 40-48. glava; Joilo 2,3; Isaija 24-27 glave). U tim stihovima Bog preuzima inicijativu neposredno, lično. Naglasak je na Bogu, a ne na Njegovom oruđu.

Kakvu ulogu će igrati neznabožački narodi — Egipat, Asirija, Grčka, Persija — u vreme kada se Bog bude umešao da preobrazi istoriju Izrailja? Proročka slika kraja uravnotežava posebnu i jedinstvenu ulogu Izrailja na kraju sa saznanjem da Božji plan za budućnost na određeni način podrazumeva sve narode. Ta ravnoteža između posebne uloge Izrailja i Božjeg staranja za sve narode ima svoj koren u Mojsijevim knjigama, gde stoji da će u Avramovom semenu biti blagosloveni svi narodi (1. Mojsijeva 12,1-3).

Prema izjavama proroka, *u Božjem planu za posledak Izrailj ima naročitu ulogu, ali će, u konačnom smislu i svi narodi doći da služe Njemu.* “Ustani, svetli se, jer dođe svetlost tvoja, i slava Gospodnja obasja te. Jer gle, mrak će pokriti zemlju i tama narode; a tebe će obasjati Gospod i slava Njegova pokazaće se nad tobom. I narodi će doći k videlu tvojemu i ka svetlosti koja će te obasjati” (Isaija 60,1-3).

Izrailj na kraju postaje uzvišeno stecište svih naroda koji i sami služe Bogu (stihovi 9-11.14-17). “Jer narod i carstvo, koje ti ne bi služilo, poginuće” (12. stih).

Proces kojim Izrailj dospeva u dominantan položaj u odnosu na

ostale narode, duhovne je prirode. To je utemeljeno na tekstu u Zahariji 8,20-23, a u kontekstu 9. Glave, koja govori o ponovnom dolasku cara. “Tako će doći mnogi narodi i silni narodi da traže Gospoda nad vojskama u Jerusalimu i da se mole Gospodu. Ovako veli Gospod nad vojskama: u to će vreme deset ljudi od svih jezika narodnih uhvatiti jednoga Judejca za skut govoreći: idemo s vama, jer čujemo da je Bog s vama.” Da bi našli Boga, narodi su morali da idu u Palestinu. Izrailj u ovom tekstu zadržava duhovni primat.

Ali da li su proroci predvideli da će baš uvek tako biti? Hoće li ikada nastati vreme da se neki od neznabožičkih naroda, ili svi oni uzdignu do duhovnosti samog Jerusalima? U Isaiji 19,23-25 imamo jedinstven, fascinantant tekst: “U to će vreme biti put iz Misira u Asirsku, i Asirac će ići u Misir i Misirac u Asirsku, i služiće Gospodu Misirci s Asircima. U to će vreme Izrailj biti treći s Misircima i Asircima, i biće blagoslov posred zemlje. Jer će ih blagosloviti Gospod nad vojskama govoreći: da je blagosloven moj narod misirski, i asirski, delo ruku mojih, i nasledstvo moje, Izrailj.”

Kakvog li teksta! Iako jevrejski tekst nije onoliko jasan koliko bismo želeli, stičemo utisak da predskazuje dan kada će Egipat i Asirija uzeti učešća u Avramovoj misiji blagosiljanja naroda. Asirija i Egipat doći će da služe Gospodu. Svaki narod će postati sveto mesto gde će hodočasnici dolaziti da proslavljaju Gospodnje praznike. *To nije kraj sveta. To je pre obnavljanje sveta, u okviru istorije, u okviru geografije.* Vreme teče dalje, mesto je kao I ranije, međutim Božja intervencija je promenila sve. Izrailj je obnovljen, obnovljeno je carsko dostojanstvo, a raj je proširen I van granica Palestine. Cela Zemlja je postala blagoslovena.

LJUDSKA PRIRODA I KRAJ

Eshatologija 5. Mojsijeve je zatajila, pošto je Izrailj neprestano propuštao da pokaže poslušnost, pa čak i pokajanje (vidi Isaija 1,3-6). U vremeprorokâ koji su pisali knjige (Isaija do Malahije) bila je

prisutna tek neznatna nada da će se taj obrazac ikada promeniti, ukoliko Bog ne učini nešto iz same milosti, još pre nego što bi se Izrailj pripremio da na to odgovori. U Jezekilju 36. Glavi, nakon što je Izrailj vraćen u svoju zemlju (24. stih) i narod dobio novo srce (stihovi 25-27); Bog kaže: “I [tada] opomenućete se zlih puteva svojih i dela svojih koja ne behu dobra, i sami ćete sebi biti mrski za bezakonja svoja i za gadove svoje” (31. stih).

Božje delo lične obnove ne temelji se na uslovu da Izrailj pre toga odgovori: “Rasuću [rasuo sam] kao oblak prestupe tvoje, i grehe tvoje kao maglu [jutarnju izmaglicu]; vrati se k meni, jer sam te izbavio” (Isaija 44,22).

Bog se već obračunao s njihovim grehom i sada ih poziva da se odazovu. Bog u svom spasavanju ne zavisi od njihovih poteza. *Spasenje je čin božanske milosti.* To je iznenađujuće saznanje za američki pragmatički stav. Amerikanci smatraju da ukoliko nešto ne zgrabiš, nećeš to ni dobiti. Međutim, u prorocima je prisutan naglasak na prethodno datoj Božjoj milosti. Proroci su shvatili, da je ljudskom srcu potrebno preobraženje da bi moglo doći do pokajanja. “Srce je prevarno više svega i opako; ko će ga poznati?” [Srce je prevarno više svega i nelečivo] (Jeremija 17,9).

Međutim, Bog nije nemoćan da iskupi Izrailj, bez obzira na njegovo stanje. U stvari, Božji čin milostive intervencije unapred je prorečen u samoj 5. Mojsijevoj knjizi. U 30. glavi stoji da će, posle određenog vremena, Izrailj biti rasut među narode (1. stih). Izrailj će se, u izgnanstvu, vratiti Bogu i On će ih sabrati iz narodâ i dovesti natrag u njihovu zemlju (stihovi 2-5). Međutim, uzrok promene srca biće Božje, a ne njihovo delo. “I obrezaće Gospod Bog tvoj srce tvoje i srce semena tvojega, da bi ljubio Gospoda Boga svojega iz svega srca svojega i iz sve duše svoje, da budeš živ” (6. stih).

Lek za Izrailjevo opadanje bio je novo srce, nov duh i nov stav poslušnosti (Jezekilj 36,25-27). Bog će učiniti s njima nov zavet, koji će se odraziti u odgovoru srca Njemu i u jednom prisnom

odnosu, prisnijem od bilo kojeg do tada (Jeremija 31,31-34; upor. Joilo 2,28.29). Sve ovo moglo se dogoditi na kraju perioda od 70 godina u Vavilonu (Jeremija 29,10-14).

Zašto je u 5. Mojsijevoj Bog Izrailjevu slavnu budućnost zasnovao na poslušnosti, ako je znao da oni neće biti poslušni? Bog ih sasvim sigurno nije varao. *Princip je bio važeći, iako ga oni nisu dostigli: njihova poslušnost kao naroda vodiće blagostanju nacije.* Može biti da je Izrailjevo iskustvo duga očigledna pouka, da nepreporođeno čovečanstvo ne može služiti Bogu. Istinska služba Bogu od celog srca je čudo božanske blagodati. Izgleda da je i Pavle došao do sličnog zaključka u tekstu u Galatima 3,19-25).

Preobražaj koji Bog čini u srcu svog naroda doneće, prema rečima prorokâ, veličanstvene rezultate i u njihovoj fizičkoj prirodi. “Tada će se otvoriti oči slepima, i uši gluhima otvoriće se. Tada će hromac skakati kao jelen, i jezik nemoga pevaće” (Isaija 35,5.6). Zajedno s opraštanjem greha doći će i isceljenje od svih bolesti (Isaija 33,23.24).

Sve je to trebalo da se dogodi u okviru istorije, vremena, mesta i okolnosti života pisaca-proroka. To posebno postaje jasno kada čitamo tekst u Isaiji 65,17-24. “Gle, ja ću stvoriti nova nebesa i novu zemlju, i što je pre bilo neće se pominjati niti će na um dolaziti” (17. stih).

Ovaj tekst, na prvi pogled, uveliko zvuči kao knjiga Otkrivenja, u kojoj Bog uništava Zemlju pre nego što je iznova stvori. Međutim, kod Isaije se stvara Jerusolim, a trajanje života je veoma daleko od večnosti (Isaija 65,18-20). “Neće više biti onde maloga deteta ni starca koji ne bi navršio dana svojih; jer će dete umirati od sto godina, a grešnik od sto godina biće proklet” (20. stih).

Bez obzira koliko ove brojke imale privlačan prizvuk u našem izopačenom dobu, one su daleko od reči “i smrti neće biti više” (Otkrivenje 21,4). Tekst u Isaiji 65,20 je “problematičan tekst”, ako se čita sa stanovišta Novog zaveta, ali je savršeno smislen u okviru

onoga što je moglo biti posle povratka iz vavilonskog izgnanstva. Iako će Bog intervenirati na spektakularan način, prema rečima proroka, punina raja biće ponovo uspostavljena, malo po malo.

SVEMIR I KRAJ

Zbog prisustva greha, fizički svet je neprijateljski okrenut i prema sebi i prema ljudima koji je trebalo da vladaju njime (1. Mojsijeva 1,26-28). Svet stoji pod prokletstvom. Često se događa da ima previše vode (što vodi poplavama) ili premalo (odražava se u sušama). Zveri proždiru ljude umesto da im služe, kako je Bog planirao. Prema tome, starozavetni proroci ističu kako je Bog planirao da izvrši kapitalnu transformaciju fizičkog sveta. “Vuk će boraviti s jagnjetom, i ris će ležati s jaretom, tele i lavić i ugojeno živinče biće zajedno, i malo dete vodiće ih. Neće uđiti ni potirati na svoj svetoj gori mojoj” (Isaija 11,6-9).

Ovaj tekst je, nedvosmisleno, u kontekstu i mesijanskog obećanja i povratka iz izgnanstva (stihovi 11-16). Ovo i više od toga dogodiće se s vraćanjem Izrailja u svoju zemlju (Isaija 65,25; Osija 2,18-23; Jezekilj 34,25-31). “Radovaće se tome pustinja i zemlja sasušena, veseliće se pustoš i procvetati kao ruža. Procvetaće obilno, i veseliće se radujući se i popevajući; slava livanska daće joj se i krasota karmilska i saronka; ta će mesta videti slavu Gospodnju, krasotu Boga našega. ... I suho će mesto postati jezero, i zemlja sasušena izvori vodeni, u stanu zmajevskom, po ložama njihovim, biće trava, trska i sita” (Isaija 35,1-7).

Tako će veliki biti taj budući preobražaj da će i vode Mrtvog mora biti pročišćene (Isaija 41,18.19; Jezekilj 47,1-12). Prokletstvo o trnju i lošoj zemlji biće nadvladano (Isaija 42,16; 55,13). Tu snažnu transformaciju u velikoj meri osetiće čak i nebeska tela (Isaija 30,23-26; Zaharija 14,6-8; Isaija 60,19.20; 24,21-23; Psalam 102,25-27).

RAT I KRAJ

Starozavetni pisci to vreme preobražaja opisuju kao vreme rata. Božjoj intervenciji u okviru istorije odupiraće se narodi. Ali Bog će eshatološkim ratom dovesti do uništenja neprijateljskih sila i uzvisiti svoj narod. Staro mora da ode da bi napravilo mesta novom. Veliki deo Otkrivenja gradi se na jeziku Izrailjevog eshatološkog rata.

Taj rat na kraju istorije nalazimo na mnogo mesta, među njima i u Zahariji 12. i 14. glavi i Danilu 11. glavi. Ukratko ćemo se pozabaviti tekstovima u Joilu i Jezekilju. U Joilu 2. i 3. glavi eshatološki rat se događa u kontekstu vraćanja iz izgnanstva (Joilo 3,1.2) — vreme velike duhovne obnove (Joilo 2,28.29). Tu vidimo jedan ostatak koji priziva Gospodnje ime, koji se, sigurnosti radi, zaklonio u Jerusalimu (32. stih). Bog se u taj rat ne upušta proizvoljno, nego postupa s narodima prema onome kako su oni postupali s Njegovim narodom (Joilo 3,2-8). *Eshatološki rat nije bitka među svetovnim silama na Bliskom istoku, nego bitka između Božjeg naroda i njihovih neprijatelja. To je čin Božjeg suda protiv duhovne pobune.*

Bog poziva narode u “dolinu Josafatovu”, dolinu oko Jerusalima, da im sudi (stihovi 12-15). On potom preduzima korake da zaštiti svoj narod (16. stih). Njegov narod u tom ratu ne mora sâm da se bori. Prema opisu, nailazi divna slika o sigurnosti (stihovi 17-21). Bog prebiva sa svojim narodom u Jerusalimu i Jerusalem više nikada neće biti napadnut. Gore kaplju slatkim vinom i mlekom, dok iz hrama teče obilje vode. Juda i Jerusalem su zauvek nastanjeni.

Joilova slika kraja sadrži ovakav redosled događaja: *Duhovni preobražaj* naroda nastaje po njegovom povratku iz izgnanstva. Međutim, njih gotovo odmah *napadaju* ljubomorni neprijatelji.

Opkoljeni u Jeruaslimu, oni doživljavaju silnu *Božju intervenciju*. Tek tada *nastaje obnovljenje naroda i zemlje*. Zanimljivo zapažanje je da, *iz Joilovog ugla posmatranja, nema izričitog vremenskog raskoraka između Izrailjevog povratka iz izgnanstva i početka rata* (1. i 2. stih).

Bila bi to krupna greška kada bismo ovo proročanstvo iz vremena izgnanstva pokušali da uklopimo u savremenu scenu Bliskog istoka. Zamislimo smeštanje svih armija sveta u doline oko Jerusalima! Jerusalem u vreme Davida zauzimao je površinu od samo 10 do 20 jutara. U vreme Jezekije, grad se uvećao do površine od možda 100 jutara. Pa ipak, neki današnji hrišćani spremni su da u svakom trenutku krenu u Jerusalem, pošto Joilo kaže da će se, kada dođe kraj, ostatak naći na gori Sion! *Ako Stari zavet čitamo kao da je on neposredan opis našeg vremena, to nas navodi da pogrešno razumemo ne samo Stari zavet nego i vreme u kome živimo*.

U stvari, Jezekiljeva proročka knjiga daje nešto drugačiji scdnario. Rat iz 38. glave proroka Jezekilja odigrava se tek prilično vremena posle povratka iz vavilonskog ropstva. Izrailj je naseljen i siguran u Obećanoj zemlji. Nastalo je novo doba mira i blagostanja. Međutim, i dalje je prisutna jedna opasnost, poslednja opasnost, a to je — Gog! On stiže s dalekog severa sa hordama saveznika da napadne zemlju: “Zemlju izbavljenu od mača i sabranu iz mnogih naroda, u gore Izrailjeve, koje behu jednako puste, a oni će izvedeni iz narodâ svi živeti bez straha” (8. stih).

Ovo je, zaključujemo, bilo dosta vremena posle povratka iz izgnanstva. Izrailj živi u miru i sigurnosti. Oporavio se od rata, možda onog ranijeg rata koji pominje prorok Joilo. Zlu se pruža još jedna prilika da prekine Božju moćnu intervenciju. Kao i ranije, u Joilovoj knjizi, Izrailj ne mora da se bori, zato što Bog ratuje za njega (stihovi 21-23). Zahvaljujući toj bici Bog postaje poznat

mnogim narodima.

Redosled događaja kod Jezekilja je neznatno opširniji nego kod Joila. Prvo imamo opis Božje *trostruke transformacije* stvarnosti (Jezekilj 36,22-38), kada se “suhe kosti” Izrailjevog zatajivanja vraćaju u život pod Davidovom carskom palicom (37. glava). Posle izvesnog vremena *sređenosti i mira* (Jezekilj 38,8.11-14), Gog i njegovi saveznici napadaju i bivaju uništeni *Božjom intervencijom* (38. i 39. glava). Posle tog velikog rata izgrađen je slavni *novi hram*, i *raj* je u potpunosti i konačno *obnovljen, vraćen* Izrailju (glave 40-48).

Ako uporedimo Joila i Jezekilja, najbolje objašnjenje za pomenutu razliku moglo bi biti da su proroci zapravo opisali dva različita rata na posletku. Prvi (Joilo) dogodiće se u kontekstu povratka iz vavilonskog izgnanstva i uključice narode u neposrednoj blizini Izrailja, koji se suprotstavljaju Izrailjevom povratku. Pošto se taj otpor savlada, nastaće vreme naseljavanja u zemlju i postepeno ispunjenje obećanja o obnovljenju. U jednom trenutku će neki udaljeniji narodi postati zavidni, pa će pokušati da iskoriste blagostanje Izrailja (Jezekilj 38,12-14). Njihova invazija će ubrzati drugu i konačnu Božju intervenciju.

Nešto slično ovome događa se i u Otkrivenju. Najopširnije opisani deo Armagedonske bitke događa se pre Hristovog drugog dolaska u Otkrivenju 16,12-16; 17,14 i 19,11-21. Međutim, konačna bitka na svršetku vremena opet se ponavlja posle hiljadu godina, na konačnom svršetku vremena (Otkrivenje 20,7-10).

Konačni zaključak je činjenica da je posledak, prema viđenju starozavetnih proroka, bio posledak u okviru tada znane istorije i geografije. Koncept potpuno novog neba i Zemlje kakav vidimo u Otkrivenju, ovde zapravo još nije prisutan. Međutim, proročko viđenje posletka je svakako znatno opširnije i detaljnije nego perspektiva 5. Mojsijeve.

Na nesreću, posledak kakav su predviđali proroci nikada se nije sasvim doslovno obistinio. Prema tome, Stari zavet se završava velikim znakom pitanja. Njegova slika posletka je, sama po sebi, nepotpuna. Stari zavet očekuje da se nešto dovrši izvan njega. Tokom svih godina između svršetka starozavetnog kanona i dolaska Isusa Mesije, činjeni su mnogi pokušaji da se tačno izračuna kako će se ipak ispuniti starozavetna slika posletka.

Peto poglavlje

POSLEDAK IZMEĐU DVA ZAVETA

Tokom vekova koji su sledili posle zatvaranja kanona Staroga zaveta, dogodila se nova krupna promena u načinu na koji je Božji narod gledao na kraj. Prema navodima prorokâ, istorija i večnost će se postepeno utapati jedno u drugo — nakon što Bog bude preobrazio svoj narod i fizički svet. Kraj će doći zahvaljujući Božjem neposrednom mešanju u istoriju, posle čega sledi postepeno obnavljanje raja, kroz obnovljenu naciju i obnovljeni narod. Ali jevrejski pisci prozvani “apokaliptičarima” (od prve grčke reči u knjizi Otkrivenje, *apokalypsis*, Otkrivenje 1,1) više nisu očekivali transformisano društvo. U jevrejskoj apokalipsi kraj bi podrazumevao potpuno uništenje ovog sveta — njegove istorije i njegove geografije. Direktna veza između sadašnjeg i budućeg sveta bila bi prekinuta.

Ti apokaliptički pisci počeli su svoju živu aktivnost oko 150 godina pre Hrista. Kao autori, nisu koristili sopstvena imena, nego su pisali sa stanovišta neke dobro poznate ličnosti iz izrailjske prošlosti, kao što su bili Enoh, Mojsije ili Jezdra. Njihove spise lako možemo naći na engleskom jeziku, zahvaljujući izdavačkom i organizacionom angažovanju Džemsa Čarlsvorta.¹ Ti spisi nam pružaju izvanredan pogled u svet u kojem su živeli Isus, Pavle i Jovan i kojem su nastojali da se obrate. Ovde imamo citate iz više apokaliptičkih dela, tako da čitaoci imaju priliku da donekle osete ukus tih materijala.

¹ The Old Testament Pseudepigrapha (Garden City, N.Y., Doubleday, 1983), knjiga 1.

“Višnji nije načinio jedan, nego dva sveta” (4. Jezdrina 7,50). Knjigu koju danas znamo kao 4. Jezdrina nije pisao Jezdra iz Staroga zaveta, nego nepoznati jevrejski pisac po prilici iz vremena kada je Jovan pisao knjigu Otkrivenje.² Reč u pomenutom citatu prevedena sa “svet” ovde znači i “doba”. “Višnji nije načinio jedno, nego dva doba.” Prema rečima te knjige, slavno novo doba trebalo je da dođe kada se uništi ovo staro, zlo doba i kada oni koji su Bogu verni prime svoju nagradu. Kasnije, u istom poglavlju, on razrađuje taj koncept: “Ovaj sadašnji svet nije kraj; u njemu ne prebiva punina slave i zato su se oni koji su bili jaki molili za slabe. Međutim, dan suda biće kraj sadašnjeg doba i početak budućeg besmrtnog doba, u kojem pokvarenost pripada prošlosti, nema popuštanja grešnim prohtevima, nema neverstva, nema nepravde a istina je izašla na videlo. Stoga, niko tada neće imati priliku da bude milostiv onome što je osuđen na sudu, ili da naudi onome ko je pobedio” (7,112-115).

U jevrejskim apokaliptičkim spisima vidljiv je potpun raskid između ta dva doba — sadašnjim dobom i onim koje dolazi. Obrazac za takav potpuni raskid ne nalazi se u prorocima nego u izveštaju o potopu (4. Jezdrina 3,8-11); 1. Enohova 10,1-18; 83,1-9; 1. Sibilinskih proročanstava 125-282, itd.). Prema tim spisima, kao što je bilo u vreme Nojevo, i danas svetu mora doći kraj, da bi mogao biti stvoren novi svet. Poređenja radi, *eshatologije Mojsija i proroka bile su naglašenije orijentisane na proces, na postepenu transformaciju ovog sveta u jedan bolji svet.*

U okviru proročkih spisa, tekst u 2. glavi Danila bliži je od svih ostalih jednom ovakvom radikalnom prestanku, kraju. Međutim, i tu je daleko od izvesnosti da postoji prekid u kontinuitetu između istorije i večnosti. Carstva ovoga sveta (predstavljena likom) u

² Mnogi eksperti za Bibliju smatraju da je jedan ili više kasnijih hrišćanskih pisaca obradio knjigu tako da bude privlačna hrišćanima, ali da su delovi citirani u ovoj knjizi nesporno jevrejski.

Navuhodonosorovom snu potpuno uništava jedan kamen (Danilo 2,34.35), ali ni lik ni kamen ne predstavljaju Zemlju kao takvu. Zemlja ostaje, dok namesto njenih carstava nastaje Božje carstvo (stihovi 35, 44, 45). Tekst u Danilu 2. glavi, prema tome, sasvim se uklapa u proročku sliku kraja, ukoliko se odupremo iskušenju da čitamo kasniju apokaliptičku perspektivu u Danilovoj knjizi.³

Tako, u 2. glavi Danila čitalac uočava kontinuitet između istorije i večnosti. Međutim, u 4. Jezdrinoj knjizi tog kontinuiteta nema. Tu vidimo potpuno razdvajanje između ovog doba sa svim njegovim zlom i slavnog doba u budućnosti.

Raskid između ovog sveta i onog koji sledi još je izraženije prepoznatljiv u jevrejskom apokaliptičkom delu zvanom Sibilinska proročanstva, knjiga 4. Trenutak kraja opisan je sledećim rečima: “Ali ako me ne poslušate, vi opaki, koji volite bezbožnost i sve ovo primete zlim ušima, nastaće oganj po celom svetu i veoma veliki znak s mačem i trubom na sunčevom izlasku. Celi svet će čuti buku od rikanja i snažan zvuk. On će spaliti celu Zemlju i odjednom uništiti ceo ljudski rod i sve gradove i reke, i more. Sve će uništiti vatrom, i prah će se pušiti. Ali kada sve postane prašnjavi pepeo i Bog umiri neopisivi oganj, kao što ga je i zapalio, sâm Bog će ponovo sastaviti ljudske kosti i pepeo i ponovo podići smrtne ljude, da budu kao što su bili pre. Tada će nastati sud kojem će predsedavati sâm Bog i On će ponovo suditi svetu. Sve koji su grešili iz bezbožnosti, njih će pokriti nasip zemlje, široki Tartar* i mrske jame pakla. Ali svi koji su pobožni živeće na Zemlji ponovo kada Bog podari duh i život i naklonost pobožnima. Tada će se svi oni naći kako posmatraju prekrasnu i

³ I ostali starozavetni tekstovi pisani u stilu apokalipse (Zaharija 9-14; Isija 24-27; Jezekilj, Danilo 11) zadržavaju stav proroka koji se odnosi na ono što je “unutar istorije”, umesto stava “kraj istorije”, koji zagovaraju apokaliptičari (upor. Zaharija 12; 14,8.10; Isaija 24,23; 25,10; 26,1; 27,12.13; Jezekilj 36.37 i Danilo 11,45).

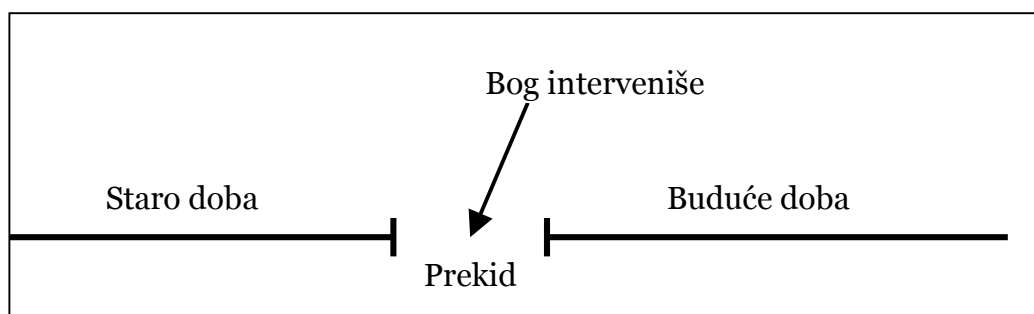
* Po definiciji, mesto u adu predviđeno za kažnjavanje zlih.

prijatnu svetlost sunca. O, kako je blažen onaj ko doživi to vreme” (4. Sibilinska proročanstva, 171-192).

Ovde se kraj prikazuje u vidu bučnog ognja širom sveta. On će spaliti celu Zemlju i uništiti sveukupno čovečanstvo. Svi gradovi i reke, pa čak i more, odjednom u potpunosti bivaju uništeni. Posledica toga je prah koji se puši. Ali kad se sve pretvori u pepeo, Bog gasi vatru i vaskrsava čovečanstvo. Zatim sledi veliki poslednji sud. Bog označava ko je bio pobožan, a ko bezbožan. Bezbožni bivaju sahranjeni pod slojem zemlje. Na drugoj strani, pravedni žive u obnovljenom raju.

Ovaj oštri prekid između starog doba i budućeg doba može se grafički prikazati na sledeći način:

APOKALIPTIČKA SLIKA KRAJA

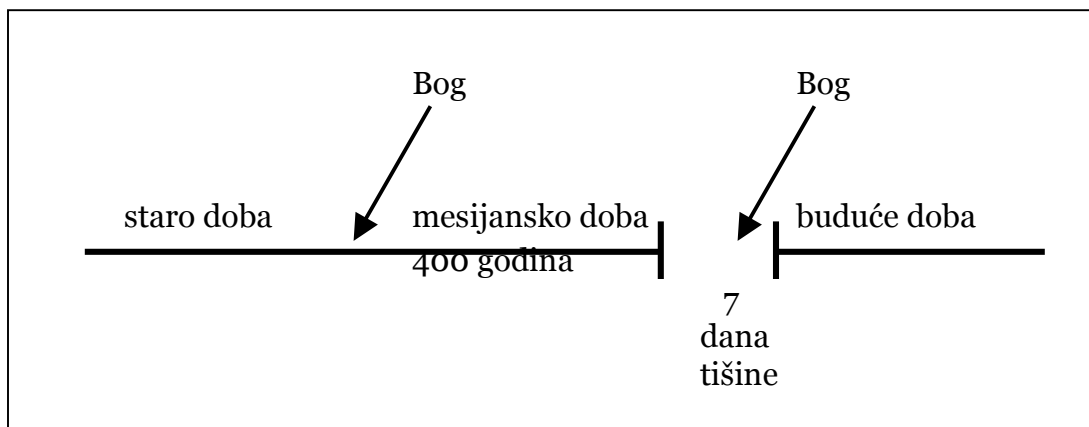
Apokaliptička slika kraja nedvosmisleno izlazi iz okvira slike prisutne u Starom zavetu. Reč je o nečemu što je više od preobražaja Zemlje, njenog stanovništva i društva. Prisutan je jasan i nesumnjiv prekid između sadašnjeg doba i budućeg nebeskog doba. Pre nego što dođe novo, staro se mora u potpunosti izbrisati.

Apokaliptički raskid između istorije i večnosti može se čak još bolje videti u drugom tekstu iz 4. Jezdrine: “Jer, gle, nastaće vreme kada će se dogoditi znaci koje sam ti predskazao; pojavice se grad koji se sada ne vidi i otkriće se zemlja koja je sada skrivena. Svako ko bude

izbavljen od zala koja sam prorekao videće moja čuda. Jer će se moj sin Mesija otkriti s onima koji su s Njim, i koji ostanu radovaće se četiri stotine godina. Posle tih godina, umreće moj sin Mesija i svi koji udišu ljudski dah. Za vreme od sedam dana svet će se vratiti u prvobitnu tišinu, onu kakva je bila u početku, tako da niko neće biti ostavljen. Posle sedam dana će svet, koji još nije budan, biti probuđen i tada će biti uništeno sve što je propadljivo. Zemlja će dati od sebe one koji spavaju u njoj i jame će dati duše koje su im bile predate. Svevišnji će se pojaviti na sudijskoj stolici, sažaljenje će proći i strpljenje će se povući, a ostaće samo sud; istina će stajati i vernost će ojačati” (4. Jezdrina 7,26-34).

U ovom izuzetno zanimljivom tekstu Božja intervencija počinje kada bude došao Mesija, neposredno pre kraja. Posle 400 godina vladavine, Mesija umire zajedno sa celim čovečanstvom i svet se vraća “prvobitnoj tišini” za period od sedam dana. Prekid između dva doba je tako radikalna da svet uranja u nepostojanje za period od sedam dana, tako da dva doba neće imati nikakvog uzajamnog dodira. Posle tog perioda tišine nastaje vaskrsenje i poslednji sud. Mesijanska slika kraja koju nalazimo u 4. Jezdrinoj može se prikazati na sledeći način:

MESIJANSKI APOKALIPTIZAM

Neki će, zbog relativno kasnog nastanka tih citata (pri završetku

prvog veka n.e.), možda prigovoriti da takve ideje nisu deo novozavetnog sveta, nego su samo oslonjene na njega. Međutim, postoji tekst koji je pisan oko 200 godina ranije: 1. Enohova 91,12-17; 93,1-10. U njemu nalazimo viziju koja istoriju prikazuje u 10 velikih “sedmica” ili era, od kojih su većina bile duge stotinama godina. Za nas je zanimljiv deo vizije koji se bavi krajem (sedmi deo desete “sedmice”).

“Potom, posle toga, desete sedmice sedmoga dela, nastaće večni sud koji će izvršiti anđeli večnog neba — veliki (sud) koji potiče od svih anđela. Prvo nebo će otići i nestati; pojavice se novo nebo i sile neba će zasjati sedmostruko i zauvek. A onda će, posle toga, nastati mnoge sedmice, bez broja i zauvek; to će biti (vreme) dobrote i pravde i nikada se više neće čuti za greh (1. Enohova 91,15-17).

Prema ovom tekstu, dolazi utvrđeno vreme kada će biti ustanovljen večni sud. Ovo će se odraziti u “nestajanju” “prvog neba”, posle čega sledi nastajanje novog neba. Zatim će uslediti beskrajne sedmice, bez broja, ispunjene dobrotom i pravdom i potpunim odsustvom greha. Iako se u ovom delu Enoha Mesija uopšte ne pominje, jasan prekid/raskid između starog i novog doba isto je tako vidljiv kao i u kasnijim, prethodno citiranim delima.

Jevrejska apokaliptička slika kraja obeležena je s dva pojma, koji stoje u snažnom kontrastu prema proročkoj eshatologiji. Prvo, nalazimo snažno osećanje pesimizma. *Sile zla su na Zemlji postale tako jake da se stari svet sa svojom istorijom i svojom geografijom više ne može transformisati. Prisutna je potreba za kosmičkim činom uništenja.* Druga tačka, povezana s prvom, jeste *postojanje jasnog raskida između sadašnjeg doba i njegove istorije sa budućim dobom; između dobra i zla, bede i blaženstva.* Staro se mora u potpunosti dovesti do kraja, da bi novo moglo da nastane.

Nesumnjivo je da ovakva shvatanja izlaze van okvira starozavetnog

proročkog shvatanja kraja. Ovome najbližnja eshatologija u Starom zavetu jeste eshatologija prvog kraja, istorije potopa. U vreme starozavetnih proroka vremena su bila zla, ali kad bi Bog silno delovao, ona bi se mogla promeniti. U jevrejskoj apokaliptici, kao i u slučaju potopa, stanje je postalo tako rđavo da je morao doći kraj, da bi Bog počeo sve ispočetka.⁴

Da li je Bog vodio razvijanje tih apokaliptičkih ideja? Verujem da jeste. Uopšte nije sporno, kao što ćemo videti, da je jevrejska apokaliptika stvorila uslove za veliki deo novozavetne nauke o kraju. I Elen Vajt, u DA, str. 31-38, naglašava važnost onoga što se dogodilo u vremenu posle završetka starozavetnog kanona. Ona tamo opisuje kako su događanja, kako u jevrejskom, tako i u neznabožačkom svetu razmišljanja, pripremila put za Hristov prvi dolazak. Bilo je prisutno osećanje određenja, naime da će Mesija doći tek kada se za Njega u potpunosti pripremi put: “Kad se navrši vreme, posla Bog Sina svojega.” Proviđenje je usmeravalo kretanje naroda i razvoj događaja, i plimu ljudskih pobuda i uticaja, sve dok svet nije sazreo za dolazak Izbavitelja” (str. 32).

Podsetićemo se Isusovih reči: “Još vam mnogo imam kazati; ali sad ne možete nositi” (Jovan 16,12). Bog uvek govori jezikom prošlosti jednog naroda i u njihovom vremenu, mestu i okolnostima. On saopštava samo onoliko koliko su ljudi u stanju da “nose”. Prema tome, iako jevrejski apokaliptički spisi nisu bili nadahnuti i nemaju izričit autoritet, oni su ipak uspešno izražavali borbu čovečanstva da nađe Boga i smisao u periodu između dva Zaveta. *Jezik i pojmovi koji su se razvili unutar apokaliptike postaće sredstvo kojim će Bog kasnije (u Novom zavetu) preciznije prenositi čovečanstvu svoju sliku kraja.*

⁴Zanimljivo je zapaziti da je najraniji zagovarač apokaliptičkog stava o posletku, to svoje delo prikazao kao delo Enoha, koji je živeo *pre* potopa.

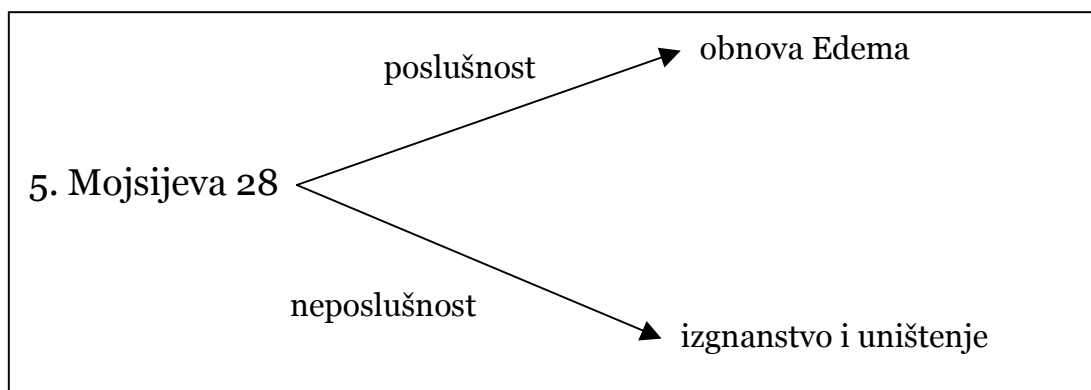
Izgleda da je jevrejska apokaliptika korisno poslužila Božjem narodu na najmanje dva načina: (1) Bog ju je upotrebio da bi se lakše pripremio put za otkrivenje koje je tek trebalo da dođe i (2) u periodu u kojem je zamro živi glas prorokâ i ugnjetači pretili sa svih strana, apokaliptika je održavala nadu da je Božja ruka još uvek dovoljno jaka da spase svoj narod u vreme kada On to bude našao za shodno.

ZAKLJUČAK

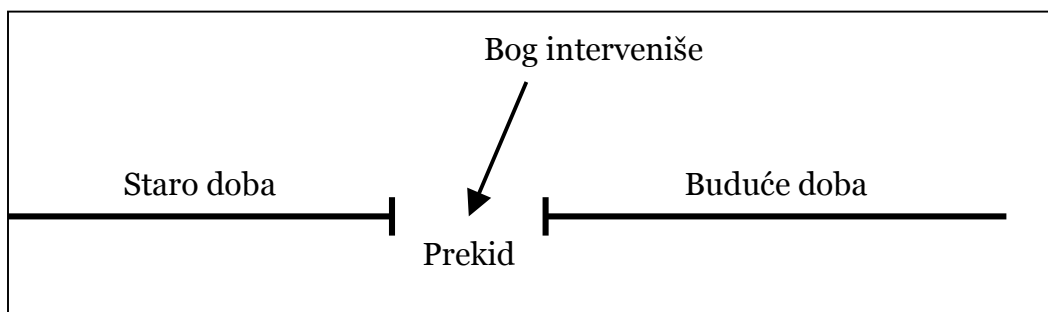
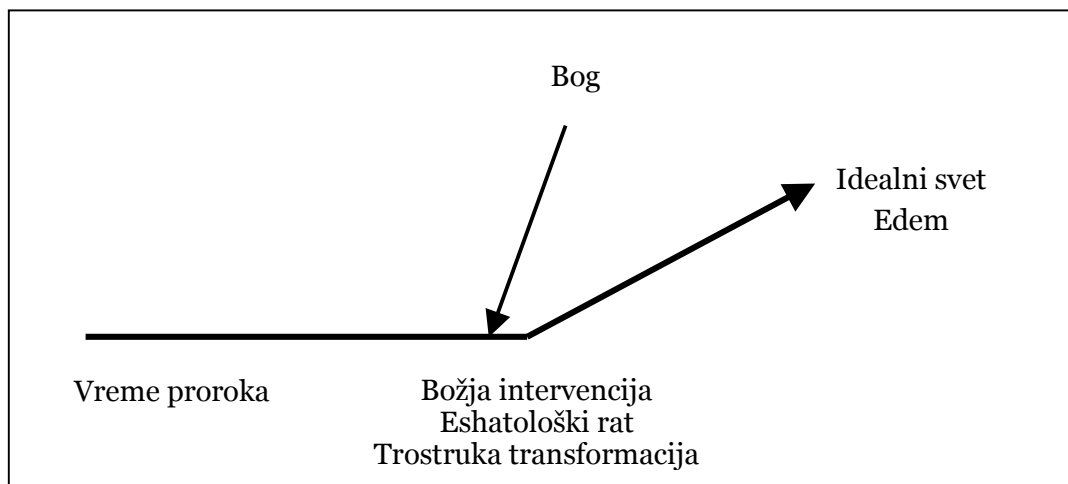
Brzim pregledom Starog zaveta i jevrejskih apokaliptičkih shvatanja o kraju uočili smo neka zanimljiva zbivanja. Možda će biti od koristi ako na istu stranicu stavimo neke od grafičkih prikaza koji ilustruju bitne aspekte svake etape razvoja.

BOŽJI PLAN U 28. GLAVI 5. MOJSIJEVE

Postepena i uslovna eshatologija

BOŽJI PLAN U PROROCIMA

Postepena i uslovna Mojsijeva “eshatologija” konačno je ustupila mesto proročkoj eshatologiji Božje snažne intervencije u okviru istorije, koja će utrti put onom postepenom nastajanju idealnog sveta, kakav je predvidela 5. Mojsijeva knjiga, bez potrebe za takvom jednom intervencijom. Pre završetka starozavetnog kanona rodilo se ubeđenje da je svet postao tako zao i izopačen da će biti neophodno da se staro u potpunosti uništi, da bi se tek posle toga mogao uspostaviti idealni svet (buduće doba). Na taj način prekinuo bi se kontinuitet istorije i geografije.

Bogata raznovrsnost materijala o posletku, koji nalazimo u spisima starog Izrailja i ranom judaizmu daje nam osnovnu pozadinu za stvaranje novozavetne slike posletka. Mi smo sada spremni da

pristupimo delu Biblije koji ne samo što nam služi kao glavni svedok za saznanja o Isusu Hristu nego i kao naš najvažniji vodič za odgovorno razmišljanje o posletku.

TREĆI DEO

NOVI ZAVET I POSLEDAK

šesta glava

POSLEDAK JE NA PRAGU

Nije sporno da su pisci i ličnosti Novoga zaveta dobro poznavali Stari zavet. Međutim, jednako je jasno da su oni govorili i pisali u svetu koji je bio oblikovan jevrejskim apokaliptičkim viđenjem kraja. To potvrđuje i sâm Isus: “A Isus odgovarajući reče: zaista vam kažem: nema nikoga koji je ostavio kuću, ili braću, ili sestre, ili oca, ili mater, ili ženu, ili decu, ili zemlju, mene radi i jevanđelja radi, a da neće primiti *sad u ovo vreme* sto puta onoliko kuća, i braće, i sestara, i otaca, i matera, i dece, i zemlje, u progonjenju, a *na onome svetu* [na svetu koji će doći — dr D. Stef.] život večni. Ali će mnogi prvi biti poslednji, a poslednji prvi” (Marko 10,29-31).

Isus na ovom mestu pravi razliku između sadašnjeg vremena i vremena koje će doći. Isus je opisao da će doći do potpunog preinačenja života dok se svet bude kretao od ovog vremena ka onome u budućnosti. Mnogi koji su prvi u ovom vremenu biće poslednji u svetu koji će doći. Slična misao izražena je u Luki 20,34.35: “I odgovarajući Isus reče im: deca ovoga sveta žene se i

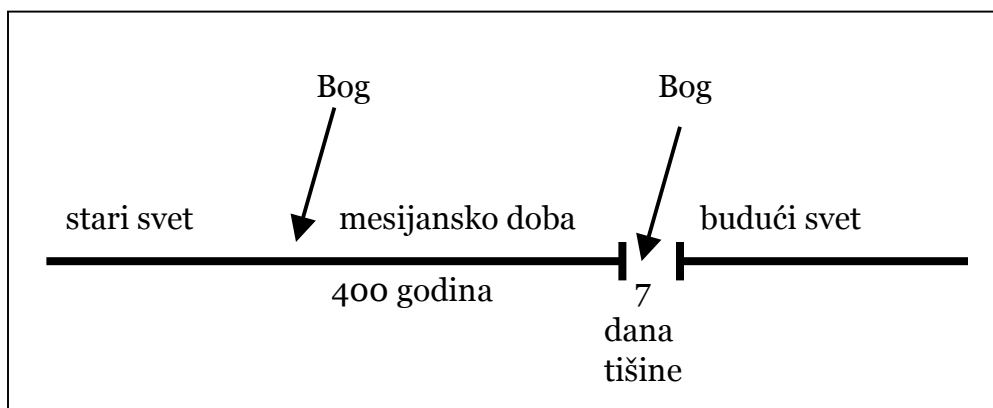
udaju; a koji se udostoje dobiti onaj svet i vaskrsenje iz mrtvih niti će se ženiti ni udavati.” (U Isusovom razmišljanju o ovim rečima imamo bitan raskid između dva doba, dva sveta. To je dodatno naglašeno u dobro poznatom velikom evanđeoskom nalogu iz Mateja 28,19.20, koji se završava rečima: “I evo ja sam s vama u sve dane do *svršetka veka*.”

I Pavle je govorio o “bogu sveta ovoga” (sotona — 2. Korinćanima 4,4), o “sadašnjem svetu zlome” (Galatima 1,4), i o “vekovima koji idu” (Efescima 2,7). Ne samo što su Isus i Pavle koristili izraze kao “ovaj svet” i “svet koji dolazi” nego bi se mogle prikazati i mnoge druge veze između jezika Novoga zaveta i jezika jevrejske apokaliptike, kada bi to prostor dopuštao. U jednom slučaju, u Judi 14 i 15, čak se otvoreno navodi nekanonsko apokaliptičko delo, 1. Enohova 1,9. *Prema tome, pisci Novog zaveta su nesporno koristili jezik dva sveta, dva doba bez obzira na radikalnu razliku između ta dva doba — i druge aspekte jevrejske apokaliptičke misli.*

Pošto Novi zavet gradi na apokaliptičkom viđenju posletka, ostaje pitanje, kako te ideje funkcionišu u Novom zavetu. Da li je apokaliptičko viđenje posletka prihvaćeno u svojoj ukupnosti, ili možda Hristov dolazak iziskuje krupne modifikacije tog viđenja? Kako je Bog upotrebio apokaliptičku silu posletka da bi komunicirao s ljudima u Isusovom vremenu?

Možda bi na ovom mestu bilo korisno rezimirati i prikazati jevrejsko apokaliptičko viđenje posletka, kako je to izraženo u 4. Jezdrinoj 7,26-34. Prema tom tekstu, Mesija dolazi pre svršetka starog doba i živi 400 godina. On potom umire zajedno s ostatkom čovečanstva, a svet se vraća u “prvobitnu tišinu” za period od sedam dana. Posle tog perioda vremena Bog interveniše i donosi vaskrsenje, sud i budući svet. Ovo viđenje posletka mogli bismo ilustrovati na sledeći način:

MESIJANSKI APOKALIPTIZAM

Ako je većina Jevreja koji su se suočili s Isusom zastupala ovakav stav, lako se može razumeti zašto je za njih krst bio veoma veliki problem. Po onome kako su oni razmišljali, ako je Isus Mesija, Njegova smrt je trebalo da doense kraj starom svetu i na očigled svih – novi svet. Međutim, uprkos smrti navodnog Mesije, stari svet je, bilo je to očito, i dalje bio vrlo prisutan, sa svim svojim zlom i frustracijama. Umesto da postane obnovljeni Edem, Palestina je i dalje vidljivo bila pod rimskom okupacijom.

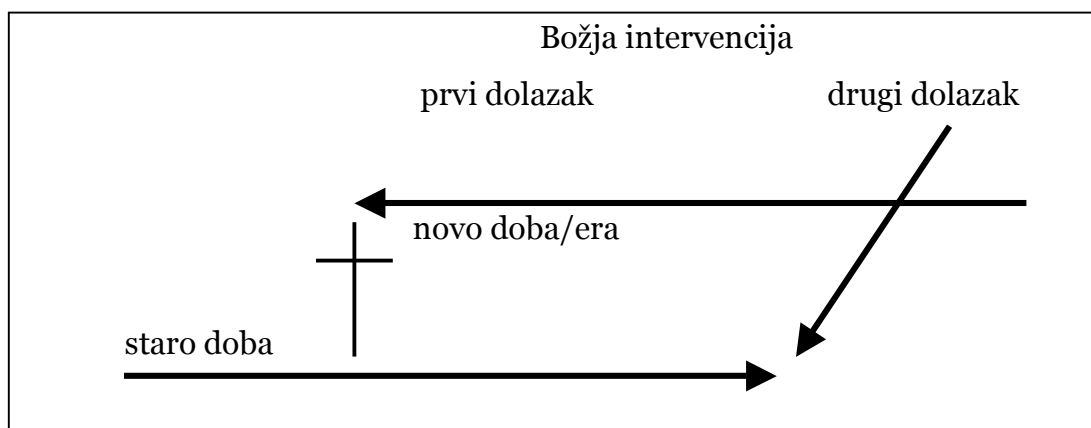
*Ako je odrastao s takvim viđenjem (a u njegovim spisima imamo obilje dokaza da jeste), Pavle se potpuno opravdano suprotstavio hrišćanstvu. Dok je na konju jahao prema Damasku, okružen svojom naoružanom pratnjom, mora biti da su se u njegovom umu vrtele apokaliptičke misli: *Nemoguće! Jednostavno, nemoguće! Da je Isus bio Mesija, novi svet je već trebalo da nastane. Ovi hrišćani su sigurno varalice. Zar ne mogu da vide da smo još uvek u starom svetu? Zar ne mogu da vide – ako već novi svet nije nastao – da su njihove tvrdnje u vezi s Isusom lažne? Moram da okončam tu besmislicu.**

Šta je Pavla nagnalo da promeni stav? Kako je moguće da se neko s

tako čvrstim ubeđenjem tako iznenadno preobrazi? Jednoga dana Pavle se našao na putu za Damask, nameravajući da uništi “prevaru” hrišćanstva (Dela 9,1.2). S hrišćanstvom je mogao da se bori čiste savesti (Dela 23,1) zato što je ono, prema njegovom viđenju posletka, bilo u vrlo očiglednoj zabludi. *Međutim, susret s Isusom na damaštanskom putu zauvek je promenio Pavlovo viđenje posletka. Isusovo pojavljivanje pred njim na tome mestu (Dela 9,3-6; 22,6-11; 26,12-19) osvedočilo ga je da je Isus stvarno onaj Mesija koji umire, koga je prema svom viđenju posletka bio naveden da očekuje.*

Međutim, ovo otkriće je Pavla sateralo u nešto što sociolozi opisuju kao “kognitivnu disonancu”. Dok je, slep, čistio prašinu sa svoje odeće na putu pred samim Damaskom, ponovo su apokaliptičke misli pojurile kroz njegov um: *Isus jeste Mesija, ali stari svet je još uvek tu. Kako je to moguće?* Ovaj problem je u njegovoj glavi do te mere bio žestok da je puna tri dana Savle odbijao hranu i piće, nastojeći da organizuje utisak tog otkrivenja na svoju teologiju (Dela 9,9). *Došao je do sledećeg zaključka: ako je Mesija stvarno došao i umro, kako je bilo potvrđeno u njegovom susretu s Isusom, onda je novo doba sigurno već nastalo, iako je staro doba i dalje bilo prisutno.* Novo doba je na neki način preklopilo staro, tako da su u njegovom sadašnjem životu dva doba postojala uporedo. Pavlova nova teologija može se ilustrovati na sledeći način:

PAVLOVO NOVO VIĐENJE DVA DOBA/ SVETA/ ERE

S prvim Hristovim dolaskom novo doba je prodrlo u staro doba, ili ga je preklapilo. Ta dva doba nastaviće paralelno da postoje sve do Drugog dolaska, kada će staro doba konačno biti uništeno. Prema tome, hrišćani u isto vreme žive u dva sveta.

Izraženo terminologijom vremena, Novi zavet može da opiše posledak kao nešto što već postoji, u jednom smislu, a što je, u drugom smislu, još uvek budućnost. Isti koncept Novi zavet izražava terminologijom prostora – hrišćani žive na nebeskim prostorima u Hristu a u isto vreme nastavljaju da se bore s problemima ovoga sveta. Verovatno će biti vredno da te dve dinamike malo bolje artikulišemo.

“SADA” I “JOŠ NE”

Novozavetno viđenje posletka pokazuje doslednu dinamiku između sadašnjosti i budućnosti, “sada” i “još ne”. U jednom smislu, posledak je već došao – novo doba je sadašnja stvarnost. Međutim, u drugom, posledak još uvek nije nastupio – staro doba je još uvek tu. “Nije moguće one koji su jednom prosvetljeni, . . . i okusili dobre reči Božje, i sile onoga sveta [sveta koji dolazi], i otpali, opet obnoviti

na pokajanje” (Jevrejima 6,4-6).

Ovaj tekst tvrdi da su svi koji su u Hristu već okusili sile sveta koji dolazi. “Poslednji dani” zemaljske istorije, u jednom smislu, već su nastali s Isusovim dolaskom (Jevrejima 1,1.2). Međutim, bez obzira što nas krst uvodi u poslednje dane, odnosno, “posledak vekova”, prisutan je smisao po kome posledak tek treba da dođe. “A sad jednom *na svršetku veka* javi se [Hristos] da svojom žrtvom satre greh. ... A *drugom* će se javiti bez greha na spasenje onima koji ga čekaju” (Jevrejima 9,26-28).

Zbog dinamičke tenzije između sadašnjosti i budućnosti, novozavetni pisac može da upotrebi iste reči za opisivanje i jednog i drugog. Pavle je u 1. Korinćanima izjavio da su hrišćani njegovog vremena živeli na “posletku (grčki *telos*) sveta” (1. Korinćanima 10,11). Međutim, u istoj knjizi “kraj” (grčki *telos*) nastaje posle drugog Hristovog dolaska. (1. Korinćanima 15,22-24).

U samo jednoj glavi, Petar uspeva da izrazi da se Hristos “javio ... u poslednja vremena”, i da će se tek javiti “u poslednje vreme” (5. stih).

Isus je ta dva pojma čak kombinovao u jednoj rečenici: “Zaista, zaista vam kažem: *ide* čas, i *već je nastao*, kad će mrtvi čuti glas Sina Božjega” (Jovan 5,25).

Poklapanje novoga doba sa starim služi kao objašnjenje za mnoga mesta u kojima Novi zavet, naoko, protivreči sâm sebi. S druge strane, sotona je pobeđen na krstu (Jovan 12,31), a ipak će morati da se pobeđuje svakoga dana krvlju Jagnjeta (Otkrivenje 12,11) i neće biti uništen sve do kraja (Otkrivenje 20,7-10). Večni život se već doživljava (Jovan 5,24), a ipak pripada budućem dobu, ne ovom sadašnjem (Marko 10,30). Hrišćanskoj veri preti gubitak ravnoteže, ukoliko se ne budu poštovale ovakve novozavetne tenzije.

Druga strana novozavetne dinamike među dobima/ erama je tenzija između nebeskog i zemaljskog. Budući da je staro doba/ svet još uvek tu, mi smo bolno vezani za ovu Zemlju. “Znamo da sva stvar uzdiše i tuži s nama dosad. A ne samo ona, nego i mi koji novinu duha imamo, i mi sami u sebi uzdišemo čekajući posinjenja i izbavljanja telu svojemu. Jer se nadom spasosmo. A nâd koji se vidi nije nâd; jer kad ko vidi što, kako će mu se nadati?” (Rimljanima 8,22-24).

U ovom tekstu svako može da nađe sebe, a naročito bolesni i stari ljudi! Kada bi to bilo sve što se moglo reći o našem sadašnjem iskustvu, nijednom hrišćaninu ne bi se moglo prebaciti ako bi se isključivo usredsredio na buduću nadu! Međutim, Novi zavet se ne zadovoljava očajničkom težnjom za budućnošću. On sadašnjost ispunjava novim značenjem. Mi se već nalazimo “na nebesima” u Hristu Isusu (Efescima 2,6). Mi možemo imati život neba: ljubav, radost, mir, trpljenje i dobrotu već sada, u Hristu (Galatima 5,22). Mi u Hristu imamo sve duhovne blagoslove (Efescima 1,3). Mi već sad možemo okusiti sile doba koje dolazi (Jevrejima 6,5).

Sve što je obećano u novozavetnim viđenjima posletka načelno je postalo stvarnost u Hristovoj smrti i vaskrsenju. Sud svetu obavljen je na krstu (Jovan 12,31.32). Eshatološko izlivanje Duha dogodilo se prilikom Pedesetnice (Joilo 2,28.29; upor. Dela 2,16-21). Carstvo Božje je došlo (Matej 12,28). Večni život je postao sadašnjost (Jovan 5,24.25). Poslednji rat izbio je u hrišćanskom iskustvu (2. Korinćanima 10,3-5; Efescima 6,10-17).

Novozavetni pisci su bili ubeđenja da se s dolaskom Mesije sva jevrejska očekivanja u pogledu novog doba ispunjavaju za one koji su u Hristu. Ukus nebeskog života počinje odmah za svakoga ko veruje u Isusa i to nije izmišljotina. Oni koji su u Hristu dobijaju stvaran ukus, “akontaciju” nebeskog nasledstva dok još žive u stvarnom svetu (Efescima 1,13.14). Razlika između “sada” i “još ne”

nije u kvalitetu novoga doba nego u činjenici da je staro doba još uvek tu, da zbunjuje i obeshrabruje. Nebo će biti slično onome što hrišćanin ima sada, ali bez frustracija koje život donosi na sadašnjoj Zemlji.

To objašnjava zašto je tako teško održavati hrišćansko delo probuđenja i rasta. Ako neprestano nemamo ukus novoga doba, naša svest o njemu ubrzano će bledeti, prelazeći u tiho sećanje na nešto što je moglo biti. Hrišćani su u procepu između dva doba — između “sada” i “još ne”, između zemaljskog i nebeskog. U nekim aspektima života lakše je ne biti hrišćanin i biti u skladu sa “stvarnim svetom”. Okusiti sile sveta koji dolazi znači pokrenuti neku vrstu nespokoja koji ostaje sve dok se “ovo smrtno ne obuče u besmrtnost” (1. Korinćanima 15,51-54). Međutim, neko ko je istinski okusio nebeski život neće želeći da ostane u starom svetu, nego će čeznuti za iskupljenjem koje će tek doći (Rimljanima 8,18-25).

To što hrišćanstvo opstaje ovoliko dugo, dolazi otuda što je svaka generacija imala određeni broj onih koji su istinski okusili novo doba. Mudrost ovoga sveta posmatra hrišćansku veru kao ludost, ali od trenutka kada neko okusi sile budućeg sveta, za njega više nema vraćanja, zato što je postao svestan jedne nad-stvarnosti koja sve menja.

BIBLIJSKA RAVNOTEŽA

Ideja o dva sveta koji su se preklopili, sa stalnom tenzijom među njima nije nastala na tlu zapadno-grčke logike. Logični umovi traže da živimo bilo u jednom ili u drugom svetu. *Međutim, Novi zavet nije zapadnjačka knjiga. On je odraz jevrejske logike, u kojoj obe suprotne stvarnosti mogu biti istinite.*

Tenzija između Novog zaveta i savremene logike objašnjenje je za mnoge rasprave koje ljudi vode o Bibliji i njenim učenjima. Neko će u

Bibliji videti nešto što je zaista istina. Međutim, u svojoj radosti da to otkriće podele s drugima, on ili ona će možda smatrati da treba da negiraju njegovu logičku suprotnost, koja je možda podjednako istina. Neko ko je video suprotnu istinu možda će biti sklon da impulsivno reaguje na drugu krajnost, što donosi rat rečima, koji bi se mogao izbeći kada bismo biblijskim tenzijama dali njihovo puno značenje.

Koristeći reč “tenzija”, ja ne želim da pomislite kako Biblija naučava protivrečne istine. Međutim, “tenzija” je [bar u engleskom jeziku] jedina reč koja može tačno da izrazi ono na šta ovde mislim. Ja je koristim u smislu ravnoteže između suprotnosti kada su obe tačne. Mi u Bibliji dobijamo nešto kao odsjaj beskonačne istine. Međutim, kada se beskonačna istina izliva u ograničenu čašu (kao što je ljudski jezik izražen mastilom i hartijom), čaša se razbija. Ljudska logika ne može u potpunosti da preživi takav šok. Održavanje ravnoteže između biblijskih krajnosti je kao kada držite dva magneta, sever prema severu i jug prema jugu. Oni hoće da pobegnu jedan od drugoga, ali ih uz primenu znatne sile možete zadržati na mestu.

Takve su i mnoge biblijske istine. Iako su istina, one se suprotstavljaju ljudskoj logici. Na primer, kao hrišćani, mi tvrdimo da je Isus bio u potpunosti (100 odsto) čovek ili u potpunosti (100 odsto) Bog. Međutim, 100 procenata i 100 procenata čine 200 procenata, što je logički nemoguće. Postojanje Bogo-čoveka kakav je bio Isus logički je nemoguće, a On je ipak postojao. *Istinska biblijska teologija potvrdiće obe krajnosti biblijskog učenja.* S druge strane, jeres je kada ljudi prihvataju Isusovu ljudsku prirodu, a negiraju Njegovu božansku prirodu, ili obratno. Jeres nastoji da overi logiku na račun Biblije i spremna je da zloupotrebi Bibliju da odbrani logiku.

Drugi primer biblijske tenzije je odnos između vere i dela. I vera i dela su neophodni i biblijski, ali je teško potvrditi oboje istovremeno u praksi. Kada propovedate veru, ljudi su skloni da zaborave na dela.

Kada propovedate dela, često gube iz vida veru. Propovedati biblijsku tenziju s ravnotežom teško je ograničenim ljudima, a ipak krajnje neophodno. Novozavetno viđenje kraja nije u tom pogledu nikakav izuzetak. Ono prikazuje tenzije između starog i novog sveta, “sada” i “još ne”.

ISUS JE SREDIŠTE POSLETKA

Iako je teško shvatiti ideju tenzije između starog i novog sveta, do ovog trenutka nešto bi trebalo da nam bude savršeno jasno. Sâm Isus je preobrazio proročko i apokaliptičko viđenje posletka. *Isus Hristos je srce, duša i središte posletka. Upravo je susret s Isusom učinio da je Pavle preuredio svoju doktrinu o dva sveta. Ako pravilno shvatimo Novi zavet, Isus Hristos je prava i potpuna definicija posletka.* Carstvo je došlo u okviru Njegove zemaljske službe (Jovan 12,28); sud posletka došao je u Njegovoj smrti i vaskrsenju (Jovan 12,31; Rimljanima 8,3); Njegovi sledbenici već sada doživljavaju nebo, zahvaljujući Njegovoj službi na Nebu (Efescima 2,6); u trenutku Njegovog drugog dolaska stvarno će moći da se kaže da je posledak došao (1. Korinćanima 15,20-28). Upravo zbog Hrista Bog ispunjava Izrailju sva obećanja o posletku. “Jer koliko je obećanja Božjih, u Njemu su da, i u Njemu amin, Bogu na slavu kroz nas” [Jer bez obzira koliko je Božjih obećanja, ona su ‘da’ u Hristu. I tako, kroz Njega, mi izgovaramo ‘amin’ na slavu Bogu — slob. prev.] (2. Korinćanima 1,20).

Božja obećanja se ispunjavaju onima koji poštuju uslove. Ali prema 2. Korinćanima 1,20, uslovi za sva Božja obećanja — konkretno, obećanja o posletku — ispunjena su već onim što je Hristos učinio. *Isus je taj verni Izrailjac koji je u potpunosti ispoštovao Izrailjev zavet s Bogom i zato požnjeo sve blagoslove i obećanja toga zaveta.* Novi zavet posmatra sve kroz Hrista. On je u konačnom smislu “sve u svemu”, sve ono što je bitno.

Ako je posledak došao u Hristu i ako su sva Božja obećanja Izrailju dostupna u Hristu, onda se mora ponovo definisati i pojam Izrailja. Svako ko stoji u odnosu s Hristom u istoj meri je “seme Avramovo” kao da je s Avramom u krvnom srodstvu (Galatima 3,29). Izrailj u Hristu, i Jevrejin i neznabožac, to je “izabrani rod, carsko sveštenstvo, sveti narod” (1. Petrova 2,9), kao što je to bio starozavetni Izrailj (2. Mojsijeva 19,5.6). Ono što starozavetni Izrailj nikada nije ostvario — da bude blagoslov svetu (1. Mojsijeva 12,3; Isaija 49,3-6), ostvariće novozavetni Izrailj zbog svog odnosa s Hristom (upor. Luka 2,32 i Dela 13,46.47).

Ne samo što je u Novom zavetu iznova definisan pojam “Izrailja” nego se i novozavetni hrišćani drugačije odnose prema obećanjima o zemlji iz Staroga zaveta. Starozavetna proročanstva o eshatološkom ratu obično taj rat predstavljaju kao nešto što se događa unutar doslovnog, geografskog grada Jerusalima, i oko njega (Joilo 2,32; 3,2.12-21; Zaharija 12,1-9). U vreme poslednje bitke neznabošci se nalaze izvan grada, a Božji narod je unutra. Međutim, u Delima 4,24-28 bitka se ne bje doslovno, u fizičkim, geografskim uslovima, nego u vezi s Hristom. Citirajući 2. psalam, koji govori o zlim narodima koji se udružuju protiv Izrailjevog cara, vernici kažu: “Zaista se sabraše u ovome gradu na svetoga Sina Tvojega Isusa, kojega si pomazao, Irod i Pontijski Pilat s neznabošcima i s narodom Izrailjevim” (Dela 4,27).

Izrailj je ovde iznova definisan. “Nisu svi Izrailjci koji su od Izrailja” (Rimljanima 9,6). Pominje se Izrailj koji se udružuje s neznabošcima protiv Izrailjevog cara. I ne samo što je Izrailj iznova definisan, nego i zavera drži u vlasti “sveti grad”. Prema tome, Izrailj se, u najrealnijem smislu, više ne može smatrati narodom u svom etničkom i geografskom kontekstu. Ako se na Izrailj gleda u Hristu, on ne može biti ograničen ni na jednu rasu ili klasu ljudi (Galatima 3,28.29). Ako se na Izrailj gleda u Hristu, pravi Jerusalim više nije onaj na

Srednjem istoku, nego na Nebu s Hristom (Galatima 4,26). Ako je pravi Jerusalem na Nebu, onda sve tačke na Zemlji imaju podjednak pristup Hristu. Saudi Arabija nije ništa bliže Obećanoj zemlji nego što je to Aljaska.

Ova novozavetna definicija Izrailja snažno utiče na to kako neko čita (i razume) biblijsko viđenje posletka. Najveći deo jezika posletka u Bibliji je koncentrisan na Jerusalem i na Izrailj. Međutim, u Novom zavetu, Izrailj se definiše kao svako ko stoji u odnosu s Hristom, bilo gde na svetu. *Prema tome, pošto su starozavetni proroci gledali na kraj iz perspektive Izrailja i Srednjeg istoka, novozavetni proroci su upotrebili jezik tih istih proročanstava, ali u duhovnom, globalnom smislu. Ne treba insistirati na etničkim i geografskim aspektima.*

Na primer, u 14. glavi Otkrivenja, u više navrata se pominju reči iz 2. i 3. glave Knjige proroka Joila. Ostatak Izrailja (144.000) nalazi se na gori Sion (Jerusalim — Otkrivenje 14,1-5; upor. Joilo 2,32), a bezbožnici su izgaženi izvan grada (Otkrivenje 14,20; upor. Joilo 3,12-16). Ali iako jezik 14. glave Otkrivenja podseća na geografsku i etničku perspektivu iz Joila 2. i 3. glave, šest puta se pominje da se misli na celu Zemlju (Otkrivenje 14,15-19). Na sličan način se mučenje narodâ koji primaju žig zveri (širok sveta — Otkrivenje 13,16.17; Otkrivenje 14,9-11) temelji na osudi nad Edomom, malim susedom starog Izrailja. Ono što je u starozavetnim proročanstvima lokalnog i geografskog karaktera, u Novom zavetu se koristi u duhovnom i globalnom smislu.

Možda je neophodno napomenuti da će stavove izražene u poslednjih nekoliko strana odbaciti veliki broj današnjih konzervativnih hrišćana. Metod tumačenja poznat kao dispencionalizam, međutim, tvrdi kako će starozavetno viđenje posletka ipak biti doslovno ispunjeno u Palestini, preko eshatološkog Izrailja (kao nacije). Najveći deo knjige Otkrivenje, prema tom načinu

razmišljanja, ne odnosi se na hrišćane niti na Crkvu, nego na budući, fizički Izrailj. Zbog ograničenosti prostora nemoguće nam je da se bavimo specifičnim prigovorima koje bi dispencionalisti mogli da izgovore u vezi s idejama o “duhovnom Izrailju” iz ovog poglavlja. Svako ko je zainteresovan da se šire bavi ovim predmetom, trebalo bi da pročita knjigu autora Hans LaRondelle: “The Israel of God in Prophecy” (Berrien Springs, Michigan: First Impressions, 1983).

Ovo hristocentrično viđenje posletka veliko je protivsredstvo za nepromišljene tvrdnje u vezi s posletkom. *Ključ tumačenja proročanstava nije u tome koliko jasnu sliku budućnosti neko može da izmisli, nego koliko jasnu sliku Hrista možemo dobiti.* Novozavetno viđenje posletka nikada ne smemo odvojiti od Hrista. Čak i sama knjiga Otkrivenja nije otkrivenje rata u zalivu, nego otkrivenje Isusa Hrista (Otkrivenje 1,1). Prema tome, kada pravilno razumeš Otkrivenje, Isus Hristos će biti u srcu i središtu tvog tumačenja. Armagedon nije nikakav bliskoistočni rat, nego Hristova bitka za privrženost sveta.

Viđenje posletka kome je središte Hristos, a ne aktuelni događaji, predstavlja zaštitu od preterivanja u spekulacijama za svakog ko se bavi tumačenjem. Ako je nečije viđenje posletka podstaknuto željom da sve više i više dobija od Hrista, njega ništa neće terati da računa kada će On tačno doći. Ako svakoga dana okusiš Njega i sile budućeg sveta, želja da dobiješ još više od Njega biće stalna, bez obzira koliko bi Drugi dolazak mogao da bude odlagan. Međutim, ako je težnja za Njegovim ponovnim dolaskom uslovljena određivanjem datuma, takva težnja može da traje samo dotle. Kada datum prođe, s njim obično prolazi i čežnja. *Novozavetno iščekivanje Drugog dolaska ne temelji se na kalkulacijama na osnovu najnovijih događaja, nego na sigurnosti da je novi svet, načelno, već ovde. Oni koji su okusili radosti neba u Hristu, nikada se neće umoriti u očekivanju još većih*

radosti prilikom Njegovog drugog dolaska.

Prema tome, novozavetni hrišćanin je osoba koja može da bude svesna da hoda ulicama nebeskog grada, makar da se i nalazi na ulicama Beograda. Teško je osetiti prisustvo novog sveta ako smo stalno okruženi grafitima, smećem, spaljenim kućama i prestrašenim, razočaranim ljudima. Stari svet i svet “još ne” vrlo su izraženo prisutni. Ali zahvaljujući obećanju Novog zaveta i sili Duha moći ćemo da se uzdignemo iznad sadašnjeg sveta i veka i okusimo sile budućeg sveta. Oni koji to učine, nikada više neće biti isti.

sedma glava

SVRHA PROROŠTVA

Ljudska bića su oduvek bila radoznala. Našu radoznalost izazivaju uzbuđenja prisutna u današnjem svetu. I ja bih želeo da znam šta sve to znači. Da li je Gospodnji dolazak stvarno na pragu? Da li je konačni kraj istorije sveta stvarno na domaku? Šta Bog želi da razumemo kada vidimo takve zastrašujuće događaje? Kako treba da reagujemo? Da li su proročanstva u Bibliji data zato da bi zadovoljila našu radoznalost u pogledu budućnosti? Ili je, možda, Bog imao na umu drugačiji cilj?

ISUS I POSLEDAK

U Mateju Isus daje neke jasne odgovore na navedena pitanja. “A kad seđase na gori Maslinskoj pristupiše k Njemu učenici nasamo govoreći: kaži nam kad će to biti? i kakav je znak Tvojega dolaska i posletka veka?” (Matej 24,3).

Učenici nisu bili ništa manje radoznali od nas. Hteli su da znaju kada će i kako nastati kraj. Isus je odgovorio: “Čuvajte se da vas ko ne prevari. Jer će mnogi doći u ime moje govoreći: ja sam Hristos. I mnoge će prevariti” (4. i. 5. stih).

Treba samo zamisliti šta se događalo u glavama učenika. *Izvršno! Isus će nam dati precizan lanac događaja koji će nas voditi ka kraju. I tada ćemo znati kada treba da se pripremimo.*

Međutim, Isus je nastavio: “Čućete ratove i glasove o ratovima. Gledajte da se ne uplašite; jer treba da to sve bude, *a onda će odmah*

doći posledak” (6. stih).

Da li stvarno tako stoji u tekstu? Ne! Zbunjen sam činjenicom da sam ovaj tekst čitao godinama i, ne znam kako, mislio da on kaže nešto slično tome. Tekst, u stvari, kaže: “Čućete ratove i glasove o ratovima. Gledajte da se ne uplašite; jer treba da to sve bude. Ali *nije još tada posledak*.”

Ove poslednje reči u originalu glase: “Još nije kraj.” Isus je znao da će Njegovi učenici doživeti ratove i glasove o ratovima i da će, kao i mi danas, biti u iskušenju da doživljavanju svega toga pridaju nezasluženi značaj. Poruka koju im je uputio bila je: “Ne plašite se; ne dozvolite da vas uzdrmaju sadašnji događaji. Odigravaće se najrazličitiji događaji, ali oni ne znače obavezno i da je posledak na pragu.” Potom je nastavio: “Jer će ustati narod na narod i carstvo na carstvo; i biće gladi i pomori, i zemlja će se tresti po svetu. A to je sve početak stradanja [porođajnih bolova]” (7. i 8. stih).

Sedmi stih nabroja mnogo šta što ljudi vide kao “znake posletka”. Ratovi i sukobi, gladi i zemljotresi izbacuju nas iz našeg normalnog kruga svakodnevnih dužnosti. Prirodno je da u njima vidimo eshatološki značaj, naročito ako ih sami preživljavamo. Međutim, zemljotresi koje će Isusovi učenici doživeti bili su samo *početak* porođajnih bolova, od kojih će se Zemlja grčiti sve do Njegovog drugog dolaska.

Isus očito nije žurio da izloži jasan lanac događaja koji će dovesti do posletka. “Gospode, kakav je znak Tvoga dolaska?” Odgovor je glasio: “Nastaće ratovi i glasovi o ratovima, zemljotresi, pobune, gladi, ali to nisu znaci posletka kao takvog.” Čak ni propovedanje jevanđelja svetu (Matej 24,14) nije naročito upotrebljivo kao znak posletka. Da budemo otvoreni, mi verovatno nećemo znati kada je jevanđelje objavljeno gradu Čikagu [Beogradu], a još manje celom svetu, slažete li se? Tačno, je, jevanđelje mora biti objavljeno svetu pre nego što

Gospod dođe, ali to nije vrsta znaka na kojoj možemo zasnovati neku računicu.

Isusov odgovor na pitanje učenika za mene je na neki način razočaravajući. Čini se da bi nam bilo lakše da nam je naveo sve pojedinosti o posletku i događaje koji vode ka njemu. Tada bismo mogli da ih lepo poređamo, da vidimo gde se tačno nalazimo i da znamo kada treba da se pripremimo. Ipak, očito je da to za nas ne bi bilo najbolje rešenje.

Ono na šta nas Isus ohrabruje, umesto ovoga, jeste ravnoteža između željnog iščekivanja s jedne, i vernog izvršavanja svakodnevnih dužnosti s druge strane. Sledećim rečima On nedvosmisleno obezvređuje određivanje datuma dolaska: “O danu tome i o času niko ne zna.” Prema tekstu u Delima 1,7, tačno utvrđivanje trenutka Isusovog ponovnog dolaska je informacija rezervisana isključivo za Boga Oca. Ali Isus ovim ne želi da poruči da zbog toga učenici Njegov dolazak treba da odlože za neku neodređenu budućnost. U svom životnom veku⁵ oni će videti dovoljno dokaza da je Njegov dolazak [za njih] *blizu*. Prema priči o smokvi (Matej 24,32-35), Božji narod treba da živi u neprestanom osećanju da je Njegov dolazak blizu, bez obzira što nikada neće znati kada će to tačno biti (36. stih). *Neprekidna blizina Njegovog dolaska podstiče nas na neprestanu spremnost i željno iščekivanje. Odsustvo određenog vremena ili vremenski odredivog niza događaja opominje nas da ne dozvolimo da nam pažnju odvrata aktuelni događaji ili maštoviti proračuni, nego da budemo verni u svojim svakodnevnim dužnostima.*

Ovde, u stvari, imamo još jednu iz niza divnih biblijskih tenzija, kreativnu dinamiku između željnog iščekivanja i verne istrajnosti u svakodnevnim dužnostima.⁶ Te tenzije je teško održati u življenju iz

⁵ O značenju “ovog naraštaja” iz Mateja 24,34, vidi Matej 11,16; 12,41.42.45, a naročito 23,36.

⁶ Zapazimo značaj “istrajnosti” u Mateju 24,13; Marku 13,13; i Otkrivenju 14,12.

dana u dan, ali ih moramo stalno držati pred očima, kako ne bismo pali u jednu od zamki-blizanaca, ravnodušnosti u pogledu posletka s jedne, ili pogrešne interpretacije posletka u okviru kulta, s druge strane.

KLJUČ: STRAŽITE

Ako namjera Isusove propovedi o posletku nije bila da zadovolji našu radoznalost u pogledu budućnosti, niti da nam pomogne da šematski prikažemo redosled događaja posletka, šta je onda zaista bila Njegova namjera? Tu svoju namjeru Isus eksplicitno otkriva u 42. stihu: “Stražite dakle, jer ne znate u koji će čas doći Gospod vaš.”

Te reči su vrhunac cele Isusove propovedi. Učenici su želeli seriju događaja. Hteli su da im cela budućnost bude izneta do pojedinosti. Hteli su priliku da na tako nastalu šemu postave i datum. Isus im kaže: “Nemojte ići takvom linijom razmišljanja. Događaje koji ukazuju na posledak nisam opisao da bih zadovoljio vašu radoznalost što se tiče budućnosti. Razlog zašto sam vam dao opis budućnosti jeste da biste *stražili*.

Mnogi ljudi sebe danas smatraju “adventistima”, ljudima koji očekuju Isusa koji dolazi skoro, da učini kraj ovom svetu ispunjenom bolom. Ali, prema Isusovoj propovedi, biti adventista znači više nego samo poznavati sve znake posletka. Ono znači stražiti — drugim rečima, živeti na određen način, zato što znaš i veruješ da Isus uskoro dolazi. *Svrha Isusove propovedi iz Mateja 24. glave nije da zadovolji našu radoznalost u pogledu posletka, nego da nas podseti da je potrebno da “stražimo”.*

Šta sve znači “stražiti”? Srećom, Isus nas ne ostavlja u tami. Posle vrhunske tačke propovedi slede četiri priče koje detaljno opisuju šta sve znači “stražiti” (Matej 24,45 — 25,46). Prva od četiri parabole (Matej 24,45-51) opisuje nevernog slugu koji dopušta da kašnjenje

njegovog gospodara u povratku utiče na način njegovog ponašanja prema drugima.

“Ako li taj rđavi sluga reče u srcu svome: neće moj gospodar još zadugo doći; i počne biti svoje drugare, a jesti i piti s pijanicama; doći će gospodar toga sluge u dan kad se ne nada, i u čas kad ne misli” (stihovi 48-50).

U čemu je problem ovog čoveka? On govori sebi: Ko zna kad će se moj gospodar vratiti? Kome je to uopšte i važno? Postupajući na takav način, on gubi svaki osećaj odgovornosti prema svom gospodaru. Počinje da ispoljava grubost prema svojim drugovima i da ih tuče. Njegov lični život izopačuje se u neodgovorno ponašanje. To pokazuje da je veoma opasno izgubiti svest o realnosti posletka. Postaje vrlo privlačno reći: “Pošto moj Gospod kasni, ja mogu da živim kako mi se sviđa.” Stražiti — to je suprotnost onome što ovaj sluga radi. To se odnosi na način na koji postupamo jedni s drugima. *Stražiti, znači da će se, ako verujemo da Isus uskoro dolazi, to odraziti u načinu kako postupamo s ljudima.*

Drugu priču često nazivamo Pričom o deset devojaka (Matej 25,1-13). Deset mladih deveruša čekaju venčanje. Kako to često biva, venčanje kasni i sve devojke zaspe. Te devojke simbolički predstavljaju “adventiste” koji očekuju da Isus skoro dođe. Isus ovde ilustrativno pokazuje kako je teško stražiti, održavati osećaj iščekivanja posletka. U toj priči svi adventisti su zaspali. Međutim, postoji razlika među onima koji spavaju. Mudre devojke imaju ulja, a lude ga nemaju.

Za Mateja se objašnjenje razlike između mudrih i ludih nalazi u sledećim rečima: “Svaki dakle koji *sluša ove moje reči i izvršuje ih*, kazaću da je kao *mudar* čovek koji sazida kuću svoju na kamenu; i udari dažd, i dođoše vode, i dunuše vetrovi, i napadoše na kuću onu, i ne pade; jer beše utvrđena na kamenu. A svaki koji *sluša ove moje*

reči i *ne* izvršuje ih, on će biti kao čovek *lud* koji sazida kuću svoju na pesku: i udari dažd, i dođoše vode, i dunuše vetrovi, i udariše u kuću onu, i pade, i raspade se strašno” (Matej 7,24-27).

U čemu je razlika između mudrih i ludih devojaka kod Mateja? I jedne i druge slušaju Isusove reči, ali mudre su “*tvorci*” Njegove reči. Na isti način, svih 10 devojaka su adventisti, ali samo oni koji straže zauzeti su “*tvorenjem*” onoga što im je Isus rekao da čine. Lude devojke su zatajile ne umevši u svoj plan mogućnost odlaganja. *Stražiti, znači izgrađivati vrstu odnosa s Isusom koji se održava, bez obzira što se nade u Njegov povratak ne ostvaruju onako brzo kako neki očekuju.* “Stražari” se neće umoriti u činjenju onoga što je dobro.

Poruka treće priče (Matej 25,14-30), priča o talantima, prilično je jasna, u svetlosti prethodnog dela teksta. Reč “talant” u grčkom jeziku (*talanton*), je mera za težinu, koja u ovom slučaju označava sumu novca (talant zlata, srebra itd.). Očigledno zbog načina na koji je upotrebljena u ovoj paraboli, grčka pozajmljenica stekla je dodatno značenje u smislu ljudske sposobnosti ili “talenta”. Ličnosti u ovoj priči trebalo je da upotrebe svoje sposobnosti da bi uvećali vrednost novca koji im je bio poveren. Čovek koji je zakopao svoj talant zatajio je i nije upotrebio svoje sposobnosti da uradi ono što je car tražio od njega. U ovoj priči *“stražiti” znači sposobnosti koje nam je Bog dao koristiti do krajnjih granica, uz istovremeno očekivanje posletka.* Poruka treće priče slična je poruci iz priče o deset devojaka. Oni koji očekuju Isusov ponovni dolazak treba da istraju u dobrim delima, umnožavanjem talenata koje su dobili.

Četvrta priča, o ovcama i jarcima (stihovi 31-46), predstavlja vrhunac propovedi. Isus kaže ovcama: “Posetili ste me kad sam bio bolestan ili u zatvoru, odenuli ste me kad sam bio go, nahranili ste me kad sam bio gladan i dali ste mi da pijem kad sam bio žedan” (vidi stihove 34-36).

Ali ovce odgovaraju: “Kada? Nikada mi ništa od toga nismo učinili” (vidi stihove 37-39).

Car odgovara: “Zaista vam kažem: kad učiniste jednome od ove moje najmanje braće, meni učiniste” (40. stih).

Šta sve znači stražiti? Sražiti znači postupati sa svojom braćom i sestrama kao da su oni — Hristos! Kada bi osoba s kojom živiš, radiš ili se igraš bila Isus, da li bi to uticalo na način kako postupаш s njim ili s njom? Isus je rekao: “Oni koji straže očekujući posledak biće zatečeni kako s drugima postupaju kao da su oni — Ja. Oni će naučiti da mene vide u svakoj osobi s kojom se sretnu.” *Prema onome što Isus govori, suština straženja u očekivanju Njegovog dolaska jeste pitanje kako postupamo sa svojom braćom i sestrama. Svrha biblijske nauke o posletku nije da zadovolji našu radoznalost u pogledu budućnosti, nego da nas pouči kako da živimo u iščekivanju posletka.*

PRESUDNA ISTINA [TESTING TRUTH] ZA ADVENTISTE

Ono što Isus govori u 25. glavi Mateja ponavlja se u drugoj priči u Mateju 18,23-35, u priči o nemilosrdnom sluzi. Taj sluga je dugovao 10.000 talanata u vreme kada je ukupni prihod od poreza u Palestini za godinu dana iznosio 800 do 900 talanata. Dugovao je desetostruki iznos prihoda koje su vlasti ubirale od poreza za celu godinu! Priča je očito apsurdna. Nikome se nikada ne bi dopustilo da se do te mere zaduži. Ali zašto onda Isus priča tu priču? Zato što želi da nam prikaže stanje svakog ljudskog bića na ovoj Zemlji. Mi svi dugujemo Bogu više nego bismo ikada mogli da vratimo. Taj sluga predstavlja svakog pojedinog od nas.

Slugu pozivaju da dođe pred cara, da mu se sudi. Njegova molba caru: “Gospodaru, pričekaj me, i sve ću ti platiti” besmislena je koliko i njegov dug. On nema načina da vrati taj novac. Ali car se sažali nad

slugom i kaže: “Od srca ti opraštam ceo dug.” Ja bih to nazvao “milošću koja zapanjuje”, a vi?

Međutim, šta odmah potom radi ovaj sluga? Izlazi iz carskog dvora i spazi nekoga ko mu duguje iznos od 100 dnevnica, suma koja nije mala. Većina ljudi mogla bi da kupi nešto pristojno za kuću, za ono što zarade za sto dana rada. I tako, ovaj sluga hvata svog “prijatelja” za košulju i kaže: “Gde je novac?” Ako pažljivo pogledate šta stoji u Bibliji, videćete da ovaj čovek uzvraća istim rečima koje je sluga izgovorio pred carem: “Pričekaj me, i sve ću ti platiti” (stihovi 26-29). Ali sluga se ne obazire na to i baca ga u tamnicu.

Kako na ovo reaguje car? Poziva slugu da se odmah vrati na sud. Taj postupak bi možda izgledao čudno prvobitnim slušačima parabole, pošto je ono što je sluga učinio bilo potpuno zakonito u ono vreme. Problem je bio u tome što sluga, iako je njegov postupak bio zakonit, nije postupio prema drugom čoveku na način kako je car postupio prema njemu. Carevo ponašanje postavilo je novo merilo za njegovo carstvo.

Utom gospodar poziva slugu da uđe. “Zli slugo!”, rekao je, “Sav dug onaj oprostih tebi, jer si me molio. Nije li trebalo da se i ti smiluješ na svoga drugara, kao i ja na te što se smilovah?” Razljućen, gospodar ga predaje tamničarima na mučenje, dok ne vrati sve što je dugovao (stihovi 32-34).

Kulminacija nastaje u 35. stihu: “Tako će i Otac moj nebeski učiniti vama, ako ne oprostite svaki bratu svojemu od srca svojih.” Vidite, za Mateja je ovo od presudne važnosti. Merilo za način kako postupamo s drugim ljudima je način na koji je Isus postupio s nama. Tekst u Mateju postaje provera naše čežnje za Isusovim ponovnim dolaskom. *Oni koji su pravi “adventisti”, koji straže u očekivanju Isusovog ponovnog dolaska, postupaće s drugima onako kako je Isus postupao s njima.*

Adventisti mnogo znaju o davanju desetka, svetkovanju subote i redovnom odlaženju u crkvu. Takve aktivnosti su postale “presudne istine” za druge (i obično je to opravdano). Međutim, Matej daje jednu presudnu istinu za same adventiste. Verovanje da Isus uskoro dolazi trebalo bi da utiče na način kako postupamo sa svojim “bratom”. Ko je naš brat? Osoba za koju je Hristos umro (Rimljanima 14,15; 1. Korinćanima 8,11). Da li je tvoj bračni drug neko za koga je Hristos umro? Da li je ta teška osoba u redu ispred tebe duša za koju je Hristos umro? Za koga je umro Hristos? Za svakog čoveka. On je umro i za one koji izgledaju drugačije, misle drugačije i ponašaju se drugačije. Oni koji u potpunosti shvataju dubinu praštanja koje su doživeli u Hristu znaće kako da postupaju s drugima za koje je Hristos umro. Tačno je, tamo napolju je mnogo teških ljudi ali, čudo nad čudima, On je umro i za mene! Hristovo zadivljujuće postupanje prema meni postavlja merilo za moje postupanje prema drugima.

Dokle možemo ići u tome? Da li ćeš u tipičnom konobaru u restoranu videti osobu za koju je Hristos umro? Smatraš li da bi Bogu bilo ugodno ako bih zadržao deo napojnice, kako bih kasnije mogao da stavim više u korpicu za dar? Ne bih baš bio siguran. U ovo naše vreme konobari (konobarice) često su samohrane majke ili studenti, koji se bore da sastave kraj s krajem. Da li je Bogu ugodno ako im zakinemo, kako bismo dali nešto više za dar?

Sećam se jedne prilike kada je moja porodica izašla u restoran na večeru s drugom adventističkom porodicom. Račun je izneo 40 dolara. Dok smo među sobom delili račun, drugi čovek je rekao: “Ja ću se pobrinuti za napojnicu”, i stavio na sto četvrt dolara.

Kad smo pošli prema kasi, rekao sam svojoj ženi: “Ne možemo ovako da postupimo. To nije u redu. Hajde da bar učinimo svoj deo.” Zavukao sam ruku u džep i stavio na sto nekoliko dolara.

Vraćajući se sa kase, on je na stolu video dolare i rekao: “Šta je

ovo?”, pokupio ih i stavio u svoj džep!

Taj događaj me je naučio nečemu što govori o adventističkom mentalitetu i ponašanju prema “svetu”. Može nam se dogoditi da postanemo tako obuzeti poslušnošću Bogu da zaboravimo da su drugi ljudi — duše za koje je Hristos umro.

Saznao sam da neki ljudi u mom rodnom gradu Berien Springs, u američkoj saveznoj državi Mičigen nisu baš voljni da kupuju automobile od adventističkih propovednika. Kad sam priču iz restorana ispričao na jednom času pred studentima, jedan od njih je podigao ruku i rekao: “Ja imam kombi koji treba da prodam da bih olakšao sebi plaćanje školskih računa. Razgovarao sam s jednim čovekom iz mesta, kome se dopadao i kombi i njegova cena. Pitao me je: ‘Uzged, kojom profesijom se bavite?’

Rekoh: ‘O, ja studiram na Endrusu.’

Čovekovo lice se snuždilo a onda je rekao: ‘Pa, u tom slučaju, nisam zainteresovan za Vaš kombi.’”

Zar je moguće da su adventisti do te mere zauzeti cizeliranjem, “oštrenjem” svoje teologije, da zaboravljaju da je primene u praktičnom životu? Po mome iskustvu — a to je iskustvo i mnogih drugih — adventisti često kao da su manje obzirni i manje moralni od čak sasvim prosečne svetovne osobe. Mi možemo biti više zainteresovani da uštedimo dinar [dolar] nego za dobrobit osobe s kojom obavljamo poslovne aktivnosti. Neki adventisti odaju utisak da bi im bilo lakše da varaju u poslu i da zlostavljaju bračnog druga ili decu, nego da pojedu komadić svinjetine. Takva teologija će doneti veoma malo poena na sudu.

Priča iz 18. glave Mateja je priča o preadventnom sudu. Samo je jedno pitanje koje će imati težinu na sudu — “Šta mislite o Hristu?” Ono što je istinski bitno jeste kakav je naš odnos prema Hristu. Ali sud će procenjivati i naš odnos prema Hristu u smislu onoga kako

postupamo s drugim ljudima. Da li si sa svojim bratom i sestrom postupio onako kako je Hristos postupio s tobom? Pošto se spasenje temelji isključivo na Hristovom delu, dokaz naše tvrdnje da smo u Hristu jeste način kako postupamo s drugim ljudima.

Kako je Hristos postupio s nama? Bolje nego što zaslužujemo. S nama se postupalo sa stavom bezuslovnog prihvatanja. On nas je prihvatio onakve kakvi jesmo. I to je dobro, jer u protivnom ne bi bilo nade ni za jednoga od nas. Međutim, dokaz naše zahvalnosti Hristu je pitanje da li mi druge prihvatamo bezuslovno, onako kako je On prihvatio nas. Prema tome, “jedan od ove moje najmanje braće” (Matej 25,40) traži od nas bezuslovno prihvatanje upravo onih ljudi koje nam je najteže da volimo. Brat u Hristu je neko ko pripada drugačijoj kulturi, ili drugačijem imovnom stanju. Sestra u Hristu je zapuštena neznanka ili rođaka koja boluje od side. *Provera našeg adventizma može se pojaviti u ličnosti “fariseja”, osornog šefa, ravnodušnog bračnog druga, teškog deteta ili osobe koja se žestoko suprotstavlja našem viđenju posletka.*

Isus kaže: “Volite jedni druge kao što sam ja voleo vas. Oprostite jedni drugima kao što sam ja oprostio vama. Budite milostivi jedni drugima kao što sam ja bio milostiv prema vama.” Kada je u Mateju neka misao vredna isticanja, ona je to uvek. Tako tekst u Mateju 23,23 ponovno naglašava prvenstvo koje drugi ljudi treba da imaju u našem hrišćanskom životu. “Teško vama književnici i fariseji, licemeri, što dajete desetak od metvice i od kopra i od kima, a ostaviste što je najpretežnije u zakonu: pravdu i milost i veru; a ovo je trebalo činiti i ono ne ostavljati.”

Ovaj tekst se često koristi da se pokaže kako je davanje desetka i dalje dužnost hrišćana (i to je tačno), ali glavni naglasak u Isusovim rečima u tom stihu jeste da postoje elementi zakona koji su još važniji od davanja desetka. Među njima su pravda pravičnost, nepristrasnost,

milost i vera. *Pravičnost* znači postupati sa svakim jednako, zato što je Isus učinio isto kad je umirao na krstu. *Milost* znači postupati s drugima na način kako je Hristos postupio s nama, ne onako kako zaslužujemo. *Vernost* znači držanje sopstvenih obećanja, čak i ako je to bolno, zato što drugi ljudi zavise od tebe.

Jesmo li nekada previše zauzeti odmeravanjem metvice, kopra i kima, tako da ne vidimo Hrista u svakoj osobi s kojom se susrećemo? Nije dovoljno znati budućnost. Nije dovoljno biti u pravu u teološkim pitanjima. Način kako postupamo s onima koji se ne slažu s nama obično je važniji od predmeta oko kojih se ne slažemo. Tekst čija je poruka usko povezana s parabolom u 18. glavi Mateja, jeste Jakov 2,12.13: “Tako govorite i tako tvorite kao oni koji će zakonom slobode biti suđeni; jer će onome biti sud bez milosti koji ne čini milosti; i hvali se milost na sudu” [Govorite i postupajte kao oni kojima će biti suđeno po zakonu koji daje slobodu, pošto će sud bez milosti biti izrečen onima koji nisu bili milostivi. Milost pobeđuje sud!]. Sud bez milosti biće izrečen onome koji nema milosti!

Tvoja teologija možda će biti apsolutno pravilna, ali će ti doneti veoma malo poena na sudu, ako si ta znanja koristio na okrutan i osuđivački način.

Iako je radoznalost koju ispoljavamo kao ljudi od Boga, osnovna svrha proročke reči nije zadovoljavanje naše radoznalosti u pogledu budućnosti, nego da nas pouči kako da živimo danas. Dok razmišljamo o ratovima, gladima i pomorima naših dana, Isus nas ne podstiče da spekuliramo o tome da li je to — *posledak*. Umesto toga, prihvatimo takva zbivanja kao podsetnike na Isusovu propoved. I tako, sećajući se Njegove propovedi, podsetićemo se i potrebe za straženjem, za postupanjem s drugima na način kako je Isus postupao s nama. “Blago tome sluzi kojega došavši gospodar njegov nađe da izvršuje tako.”

osma glava

PAVLE I POSLEDAK

Apostol Pavle je u svojim poslanicama izložio brojna vredna saznanja o posletku. Sve bi to bilo korisno istražiti, kao i Lukinu i Markovu verziju Isusove propovedi o poslednjem vremenu, zapisane u 24. glavi Jevanđelja po Mateju. Ipak, svrha ove knjige nije iscrpno istraživanje onoga što Biblija govori o posletku, nego usredsređivanje pažnje na predmet u njegovoj široj perspektivi. Ta šira slika je nesumnjivo jedno od najistaknutijih mesta u Pavlovim poslanicama Solunjanima, naročito u drugoj poslanici.

Hrišćanska crkva u drevnom Solunu bila je osnovana na brzinu, prema informaciji iz Dela 17,1-10. Otprilike tri sedmice po svom dolasku, Pavle je bio prisiljen da beži. Budući da su crkvi koju je ostavio nedostajala temeljna uputstva, ispostavilo se da je bila pomalo nesigurna. Novi vernici nisu imali vremena da izvrše temeljit prelaz sa svoje paganske kulture na kulturu hrišćanstva.

Jedan od oblika nesigurnosti bilo je i njihovo viđenje posletka. Reagujući na tu okolnost, Pavle je posledak učinio središnjom temom obe svoje poslanice crkvi u Solunu. U 1. Solunjanima 4,13-18 imamo divan ponovni susret živih i mrtvih prilikom Hristovog drugog dolaska. Njegova zamisao je bila da hrišćani steknu utehu za sadašnje vreme na osnovu saznanja da će se mrtvi pridružiti živima pre nego što budu bili uzeti na nebo, da bi zauvek bili s Hristom (stihovi 16-18).

U 1. Solunjanima 5,1-11 ponovo su naglašeni uputstva i saveti koje je izgovorio Isus u 24. glavi Mateja. Pošto će “dan Gospodnji”

(posledak) doći iznenada (stihovi 1-3), prisutan je imperativ da hrišćani budu budni i trezni u svojoj pripremi za taj dan (stihovi 6-8). “Straženje” je neprekidna potreba.

Međutim, izgleda da su ovaj Pavlov poziv na budnost i trezvenost hrišćani u Solunu prihvatili tako što su otišli u jednu nesrećnu krajnost. Do vremena kada im je uputio svoju drugu poslanicu, oni su se našli u takvoj euforiji što se tiče posletka, da su mnogi od njih ostavili svoja zanimanja, kako bi imali više vremena za propagiranje sopstvenih gledišta i za mešanje jedni drugima u poslove (2. Solunjanima 3,6-12).⁷ *Glavna namera ovog poglavlja je da razumemo kako Pavlov odgovor solunskim vernicima (2. Solunjanima 2,1-12) osvetljava njegovo viđenje posletka.*

Pavle se u 2. Solunjanima 2,1-12 ne bavi detaljnim razrađivanjem teologije posletka. On je u Solunu pre toga već bio propovedao o svom viđenju posletka, pa u ovoj poslanici samo ispravlja njihovo pogrešno shvatanje njegovog stava. Neugodno je što nas čitanje teksta iz 2. Solunjanima 2,1-12 uveliko podseća na slušanje samo jedne strane telefonskog razgovora. Imate određenu predstavu o onome što se događa, ali ne i uvek dovoljno informacija da biste bili sigurni.

“Ne pamтите li da sam vam ovo kazivao još kad sam kod vas bio?” (5. stih). Pavle podseća prve čitaoce na nešto što su već znali. Tekst koji je tako nastao jedan je od “najizazovnijih” u Novom zavetu. “Ali vas molimo, braćo, za dolazak Gospoda našega Isusa Hrista, i za naš sastanak u Njemu, da se ne date lasno *pokrenuti od uma*, niti da se *plašite*, ni duhom ni rečju, ni poslanicom, kao da je od nas poslana, da je već nastao dan Hristov. Da vas niko ne *prevari* nikakvim načinom” (stihovi 1-3).

Jezik koji je Pavle odabrao — “pokrenuti od uma”, “plašite”,

⁷ Prema mome ličnom iskustvu, ovakvo ponašanje nije neobično ni među onima koji su opsednuti predmetom posletka.

“prevari” — podseća nas na jednu od Isusovih propovedi. U stvari, grčku reč koja je ovde prevedena sa “plašiti” (*throeisthai*) ne nalazimo nigde drugde u Novom zavetu, izuzev u Isusovoj propovedi o posletku (Matej 24,6; Marko 13,7) i ovde (2. Solunjanima 2,2). *Vernici u Solunu nisu poslušali Hristov savet da se ne uplaše zbog aktuelnih događaja. Ratovi, glasovi o ratovima, gladi, zemljotresi i epidemije bolesti, bez obzira koliko spektakularni, ne ukazuju na položaj kazaljki na proročkom satu. Oni su karakteristično obeležje ljudskog postojanja u svetu pod prokletstvom greha.*

Na ovaj problem Pavle odgovara jednom vrlo složenom rečenicom: “Da vas niko ne prevari nikakvim načinom; jer [taj dan neće doći] dok ne dođe najpre otpad, i ne pokaže se čovek bezakonja, sin pogibli, koji se protivi i podiže više svega što se zove Bog ili se poštuje, tako da će on sesti u crkvi Božjoj kao Bog pokazujući sebe da je Bog” [Ne dajte da vas iko prevari na bilo koji način, jer [taj dan neće doći] dok ne nastane pobuna i ne otkrije se čovek bezakonja, čovek osuđen na pogibao. On će ustati protiv i podići će se iznad svega što se zove Bog ili je predmet obožavanja, tako da će sebe postaviti u crkvi Božjoj, proglašavajući sebe Bogom — slob.prev.] (2. Solunjanima 2,3,4).

Reči, stavljenih u uglaste zagrade (taj dan neće doći), nema u originalu. Razlog dodavanja je u tome što je Pavlova složena rečenica (3. i 4. stih su u grčkom tekstu jedna rečenica) ujedno i nepotpuna. Subjekat i glagol su dodati, zato što se bez njih rečenica ne bi mogla razumeti.

Pavle kaže da dan Gospodnji neće doći dok se najpre ne odigraju određeni događaji. Pre posletka će nastati pobuna (grčki apostasia), u kojoj će se pokazati “čovek bezakonja”, koji se protivi Bogu i pokušava da na kraju zauzme Božje mesto na prestolu svemira. Posledak neće doći sve dok taj veliki otpad ne bude postao javna stvar. Pošto je čovek bezakonja “otkriven”, očigledno je da on radije deluje iz akulisa,

ali će događajima biti prisiljen da se izloži javnosti.

I sâm Isus je napomenuo da će se s približavanjem posletka umnožiti bezakonje (Matej 24,12). *Međutim, Isus svoj naglasak stavlja na veliki krešćendo jevanđelja koje će se propovedati svetu neposredno pre posletka (14. stih). Pavle, pak, naročito naglašava narastajuću plimu zla označenu otkrivanjem "bezakonika" pred posledak (2. Solunjanima 2,3.4.8-12). U 1. Timotiju 3,1-5 u širim pojedinostima opisanu su elementi koji će obeležiti taj otpad.*

Ko je taj "čovjek bezakonja"? Pavle ga bliže ne određuje, ali nas brojne karakteristike pobrojane u 2. Solunjanima 2,4 podsećaju na sotonu. "Bezakonik" se protivi, on je neprijatelj (Zaharija 3,1.2; 1. Timotiju 5,14.15), "opadač braće". On se predstavlja kao Bog i pokušava da zaume Božje mesto na Njegovom prestolu (Isaija 14; Jezekilj 28). Svi upravo pomenuti paralelni tekstovi koriste jezik sličan Pavlovom, govoreći o sotoninom delovanju na ovoj Zemlji, ponekad preko predstavnika, kao što su carevi Tira i Vavilona.

S druge strane, jezik teksta iz 2. Solunjanima 2,4 podseća nas i na tekstove iz Danila 8,9-12.23-25 i 11,31-39, u kojima je sila maloga roga prikazana izrazima koji su više ljudski nego natprirodni. Slično malome rogu, Pavlov "bezakonik" pokušava da vlada Božjom crkvom, središtem duhovne vlasti na Zemlji (1. Korinćanima 3,16.17; 2. Korinćanima 6,16). Tako bi se opis iz 4. stiha mogao podjednako uspešno primeniti i na sotoninog predstavnika (predstavnik) ili na samog sotonu.

Bez obzira ko je čovek bezakonja, stalna upotreba sadašnjeg vremena u originalu ("koji se protivi i "podiže") pokazuje da je Pavle smatrao da on već deluje u njegovom vremenu (2. Solunjanima 2,4.7). Sadašnje vreme u grčkom jeziku ističe stalnu aktivnost "bezakonika". "Bezakonik" se *neprekidno* protivi, podiže, predstavlja se kao Bog, i pokušava da se ustoliči u Njegovoj crkvi. Za Pavla delovanje

“bezakonika” ne može da se ograniči na određeni vremenski trenutak ili period. *“Bezakonik” je ili sâm sotona ili niz ljudskih oruđa koja kroz istoriju deluju sotoni u prilog.* Identitet “bezakonika” ne može se utvrditi samo na osnovu 3. i 4. stiha.

Pavle zatim predstavlja sledeću ličnost u drami posletka, silu koja zadržava ili ličnost koja sprečava da se otkrije “bezakonik”. “I sad znate što zadržava da se ne javi u svoje vreme. Jer se već radi tajna bezakonja, samo dok se ukloni onaj koji sad zadržava” (6. i 7. stih).

I ovom prilikom, voleli bismo da znamo ono što su znali Pavlovi prvi čitaoci. On nam čak manje govori o “onome koji zadržava” nego o čoveku bezakonja. Međutim, znamo da “onaj koji zadržava” već deluje u Pavlovo vreme. Bezakonje zahvaljujući njemu deluje kao “tajna sila” i još nije otkriveno javnosti. “Onaj koji zadržava” je sila koja podupire zakon (zadržava bezakonje) i nalazi se na božanskom vremenskom zadatku (neprekidno obavlja svoj posao sve do određenog vremena — 7. stih). “Onaj koji zadržava”, zadržavajući otkrivanje bezakonja, u određenom smislu zadržava i sâm posledak. “Onaj koji zadržava” je ujedno i ličan i bezličan. Solunjani znaju *“što zadržava”* (6. stih) i *ko* je “onaj koji sad zadržava”. “Onaj koji zadržava” je više od same ličnosti; on je ujedno i sila (kao što je i “bezakonik”, upor. 3. i 7. stih).

“Onaj koji zadržava” ne samo što je dovoljno moćan da zadrži otkrivanje sotone ili njegovog pomoćnika nego [on (ono?)] izgleda da nastavlja svoju ulogu sve do pred sâm posledak (8. stih). Bezakonik biva uništen gotovo čim se pojavi. Tako, prema grčkom tekstu iz 7. stiha, nije jasno da li je “onaj koji zadržava” “uklonjen” (verovatno od strane više sile, kao što je Bog) ili ima vlast da “ukloni sâm sebe” (gramatika je tu dvosmislena).

Ko je “onaj koji zadržava” i kakvu moć ili silu koristi za zadržavanje? Nagoveštaj o tome kako bi Pavle mogao da odgovori na to pitanje nalazimo u stihovima 9-12: “Kojega [bezakonika] je dolazak

po činjenju sotoninu sa svakom silom, i znacima i lažnim čudesima, i sa svakom prevarom nepravde među onima koji ginu: jer ljubavi istine ne primiše, da bi se spasli. I zato će im Bog poslati silu prevare, da veruju laži; da prime sud svi koji ne verovaše istini, nego volješe nepravdu.”

Dva elementa u ovom tekstu neposredno se odnose na identitet “onoga koji zadržava”. Prvo, Bog nesumnjivo drži u svojoj vlasti zbivanja u ljudskoj istoriji. On drži u svojoj vlasti i tačno vreme prevare na posletku (11. stih)! U izvornom jeziku postoji fascinantna paralela koja u prevodu može lako da se izgubi. “Bezakonik”, u 9. stihu, deluje “po činjenju sotoninu”. To “činjenje sotonino” (*energeian tou satana*) ima svoju paralelu u 11. stihu u “sili prevare” (*energeian planes* — “činjenje prevare”) koju Bog šalje. Pavle prikazuje Boga koji do te mere drži sve u svojoj vlasti, da na posletku čak “šalje” “činjenje sotonino”. *U konačnom smislu, jedino Bog može da zadrži sotonu i jedino Bog može da zadrži Drugi dolazak.*

Drugo, u pomenutom tekstu takođe je jasno vidljivo da *velika prevara na posletku dolazi u kontekstu dostupnosti jevanđelja na celom svetu*. Tekst iz Mateja 24,14 tvrdi: “I propovediće se ovo jevanđelje o carstvu po svemu svetu za svedočanstvo svim narodima. I tada će doći posledak.” Pavle razrađuje tu tvrdnju. Onima koji “ginu” u prevari, to se događa zato što “ljubavi istine ne primiše, da bi se spasli” (2. Solunjanima 2,10). Bog neće “poslati” “činjenje” prevare na svet dok svima ne bude bila pružena prilika da čuju i prime jevanđelje i budu spaseni. Sve dok se jevanđelje ne bude propovedalo celom svetu, ne može nastati globalni otpad od jevanđelja. Prema tome, propovedanje jevanđelja u velikoj meri ubrzava krizu na posletku. Oni koji odbace jevanđelje pripremljeni su da veruju “laži”, njegovu lažnu verziju.

Otkrivanje bezakonja biva zadržano zato što jevanđelje još nije razrešilo sporna pitanja na takav način da svako ko živi na zemlji može doneti svesnu odluku za ili protiv Hrista. Upravo jevanđelje razotkriva sotonu i pokazuje njegov pravi identitet. Upravo jevanđelje skida njegovu masku i ukazuje na bezvrednost svakog načina života kojem Hristos nije središte. Prema tome, jasno izlaganje jevanđelja je ono što ubrzava veliku sotoninu reakciju u vreme posletka. Oni koji odbace jevanđelje u svoj njegovoj jasnoći rado će prihvatiti prevaru [lažno jevanđelje].

Ko je “onaj koji zadržava”? Zaključili bismo da je to sâm Bog. Sotonu može da zadrži samo Bog. Jedino Bog može da zadrži Drugi dolazak. Jedino Bog zna tačno vreme posletka (Matej 24,36). Jedino Bog može tako da uredi događaje da u vreme posletka u celom svetu istakne jevanđelje u prvi plan. U to vreme, okolnosti su takve da Bog dopušta sotonu da iznese svoju poslednju i najveću prevaru svetu koji je svesno odbacio Hrista. Ova pitanja će biti detaljnije razrađena u kasnijim poglavljima o knjizi Otkrivenje.

Ko je, prema tome, “bezakonik”? Budući da je taj “bezakonik” postojao u Pavlovo vreme i postoji sve do posletka, nesumnjivo je da nadmašuje bilo koje ljudsko biće. U konačnom i izuzetno ličnom smislu, “bezakonik” bi mogao da se odnosi jedino na samog sotonu. Ali baš kao što je “onaj koji zadržava” istovremeno i ličan i bezličan, to se može primeniti i na “bezakonika”. S jedne strane, on je “čovjek bezakonja” (2. Solunjanima 2,3) i “bezakonik” (8. stih). S druge, njegovo delovanje se opisuje kao “tajna [tajna sila] (srednji rod u grčkom jeziku) bezakonja” (7. stih) — sila koja pokreće one koji se protive Božjem zakonu.

Paralele između 2. Solunjanima 2,4 i malog roga iz Danila (Danilo 8,9-12.23-25; 11,31-39) podsećaju nas da je sotona svetovne i verske vlasti ovoga sveta oduvek koristio za izvršavanje svog plana

bezakonja. Kroz sve vekove su i svetovni i verski Rim delovali pod plaštem istinske službe Bogu, istovremeno se suprotstavljajući delu jevanđelja na Zemlji. Te lažne verzije novozavetnog jevanđelja nikada nisu bile u potpunosti javno raskrinkane. Međutim, dolazi dan kada će oni koji i propovedaju jevanđelje i žive u skladu s njim potpuno razotkriti neprijatelja. On će biti prisiljen da izađe iz svoje udobne anonimnosti. Posledak istorije ove Zemlje smatraće, dakle, vremeo kada treba da sprovede svoje očajničke mere (upor. Otkrivenje 12,12).

Sotoninu veliku obmanu na posletku Elen Vajt je slikovito opisala u svojoj silnoj knjizi *Velika Borba*. "“ao krunski čin velike drame prevare, sâm sotona će se predstavljati kao Hristos. Crkva je dugo vremena javno govorila da na Spasiteljev dolazak gleda kao na konačno ispunjenje svojih nada. Međutim, veliki varalica stvoriće privid da je Hristos došao. Sotona će se u različitim krajevima sveta pojavljivati među ljudima kao veličanstveno biće, zaslepljujućeg sjaja i podsećati na opis Božjeg Sina koji je Jovan dao u Otkrivenju. Otkrivenje 1,13-15” (str. 624, orig.).

“Jedino oni koji su marljivo proučavali Pisma i *koji su primili* 'ljubavi istine' biće zaklonjeni od *silne prevare* koja porobljava svet” (str. 625, orig.).⁸

U toj velikoj poslednjoj prevari sotona se konačno nada da ostvari navodno svoje pravo na božanski status — da sedne u crkvi Božjoj i da prozove sebe Bogom, što je oduvek pokušavao da učini (2.

⁸ Ti citati iz pera Elen Vajt pokreću pitanje o tome kako uspostaviti vezu između teksta u ovom poglavlju i mnogih primera u kojima ona pominje ovaj ili onaj aspekt teksta iz 2. Solunjanima 2,1-12. Iako namera ove knjige nije da temeljito istraži njena viđenja o posletku, ipak sam se angažovao da pročitam sve komentare koje je ona napisala o pomenutom tekstu i zaključio da je njen stav, *kao celina*, u skladu s izlaganjem ovog poglavlja.

Sažeto rečeno, Elen Vajt izraze “čovjek bezakonja” i “tajna bezakonja” uglavnom primenjuje na dugi razvoj i istoriju papstva tokom cele hrišćanske ere. Dok pojmove iz 2. Solunjanima 2,4 ona povremeno primenjuje na sotonu, materijal o “pokazivanju bezakonika” u stihovima 8-10 ona redovno primenjuje na sotonino oponašanje Hrista pred sâm posledak.

Solunjanima 2,4). U knjizi Otkrivenje ova velika poslednja obmana se razrađuje do najsitnijih pojedinosti, i tom prilikom se koriste iste reči kao u 2. Solunjanima 2. glavi (originalni tekst) u opisivanju njenog uticaja na svet. Ako uklopimo izjave tri velika novozavetna svedoka o posletku — Isusa, Pavla i Jovana — dobićemo izoštrenu osnovnu sliku.

U čemu se sastojala Pavlova vest Solunjanima? Ne plašite se, nemojte biti uzdrmani ili prevareni porukama koje kažu da je posledak ili na samom pragu ili već nastao (stihovi 1-3). Takve poruke su neumesne sve do vremena kada jevanđelje i veliko obznanjivanje “bezakonika” postanu dobro poznati celome svetu (stihovi 3-12). U međuvremenu, *ključnu vrednost neće imati kvalitet nečijih kalkulacija u vezi s Drugim dolaskom, nego razvijanje u ljubavi prema istini* (10. stih).

U tom tekstu Pavle izlaže *tri centralna procesa* u toku hrišćanske istorije. Prvo, imamo vreme “zadržavanja”, kada se jevanđelje propoveda a sotona radi iza kulisa kao “tajna sila bezakonja”, kako bi ostvario svoje namere. Sotona primenjuje “tehnologiju rada krišom” i u samoj crkvi, ne bi li sprečio da jevanđelje uništi njegovo uporište kod ljudi. To vreme zadržavanja je u Pavlovo vreme već bilo počelo i nastavlja se sve do poslednjeg vremena.

Drugi važan proces nastaje kada jevanđelje dođe u prvi plan i kad se razotkrije sotonino tajno delovanje. Propovedanje jevanđelja svetu prisiljava sotonu da izađe na otvoren prostor i radi pri zaslepljujućoj svetlosti, kako bi očuvao vlast nad vidljivom [visual] generacijom koja se prvi put u potpunosti sukobila s jevanđeljem. Celovit karakter ove velike prevare biće detaljnije obrađen u 10. poglavlju ove knjige.

Završni događaj u toku hrišćanske istorije je *veliki eshatološki obračun između Hrista i sotone*. Taj obračun je u Otkrivenju dobio ime — Armagedonska bitka (predmet 12. poglavlja). Međutim, Pavle

nikoga ne ostavlja u neizvesnosti što se tiče ishoda velikog obračuna na posletku vremena. Svetlošću Isusovog dolaska “bezakonik” biva potpuno uništen (2. Solunjanima 2,8; upor. 2. Solunjanima 1,5-10).

Ta tri glavna procesa u toku hrišćanske istorije prikazana su u sledećoj šemi. Iako su nužno dati u ravnopravnim delovima, prvi, u svakom slučaju, pokriva najveći deo hrišćanske istorije.

TAJNA	OTKRIVENJE	UNIŠTENJE
Vreme zadržavanja	Zadržavanje uklonjeno	Hristov dolazak
Tajna sila bezakonja	Velika prevara/ obmana	Bezakonik i sledbenici ginu
Propovedanje jevanđelja	Kulminacija/ vrhunac propovedanja jevanđelja	Odbranjeni oni koji ljube istinu

Otrežnjujući deo svega ovoga je podatak da “bezakonik” neće uništiti sâm sebe. Svako koga uspe da prevari propašće s njim, zato što nisu “slušali jevanđelja” (2. Solunjanima 1,8; upor. 2. Solunjanima 2,10). Ono što ima odlučujuću važnost dok se približavamo posletku, nije dokle smo stigli u izračunavanju tačno, kada i kako će doći to otkrivenje, nego da li smo primili i delili s drugima vest o raspetom i vaskrsлом Spasitelju. Da li su Hristos i Njegova istina postali ljubav našeg života (2. Solunjanima 2,10)? To je ključno pitanje. Obračun će možda biti i globalnih razmera, ali izbor je i dalje ličnog karaktera. Odluka je tvoja i moja.

ČETVRTI DEO

OTKRIVENJE JOVANOVO I

POSLEDAK

Deveto poglavlje

UVOD U OTKRIVENJE OD 12. DO 22. GLAVE

Glavni problem u proučavanju knjige Otkrivenja jeste shvatiti kako se to fantastično složeno preplitanje vizija, simbola i ideja uklapa u jednu smislenu strukturu. Za razliku od uobičajenih proznih tekstova u kojima se od početka do kraja prirodno nižu misli, Jovanovo otkrivenje žestoko oscilira od dobra ka zlu, od hvalospeva ka strahu, od vizije ka dijalogu i pesmi. Prema tome, bilo bi nesumnjivo korisno kada bi autor dao nekoliko korisnih napomena o tome kako uklopiti različite delove knjige u jedinstvenu celinu.

U većini knjiga jedinica tekstovnog materijala počinje uvodom i završava se zaključkom. Ti prelazni odseci pomažu čitaocima da razumeju autorovu nameru u odnosu na dati materijal. Jedan od razloga što se tumači Otkrivenja ponekad prevare, ogleda se u tome što autor nije poštovao uobičajeni način pisanja knjiga. Umesto da uz pomoć zaključaka i uvoda deli različite delove knjige, autor je svoje

uvodne rezimee utkao u prethodne delove knjige, obično u nekoj kulminirajućoj tački.

Dok, primera radi, patnja duša koje se nalaze pod oltarom u Otkrivenju 6,9-11 obezbeđuje naglašenu kulminaciju za deo o ratu, gladi i pomoru koje donose četiri jahača na konjima (stihovi 1-8), odgovor na vapaj, “dokle, Gospodaru” sačekaće zla koja nastaju posredstvom sedam truba (upor. Otkrivenje 8,3-5.13). Na sličan način, dok vest trećeg anđela (Otkrivenje 14,9-12) predstavlja kulminaciju Božjeg odgovora na napad aždaha i njenih saveznika, jezik trećeg anđela ujedno ukazuje na tekst u Otkrivenju 15,1, uvod u zla koja donose čaše. Tekst u Otkrivenju 21,1-8 u isto vreme je i zaključak milenijuma (Otkrivenje 20. glava) i uvod u detaljni opis Novog Jerusalima. Posebno zadivljujući primer Jovanove spisateljske veštine je suptilnost kojom njegov tekst u Otkrivenju 3,21 priprema teren za viziju o sedam pečata (Otkrivenje 5,1-8).⁹

U Otkrivenju, prema tome, tekstovi na secištu dve vizije gledaju istovremeno i unapred i unazad. Isti tekst zaključuje jednu i uvodi u sledeću viziju. *Prema tome, ključ za značenje većine delova Otkrivenja utkan je u neki raniji deo teksta. Taj princip nam je važan, jer nam olakšava lociranje i struktuiranje dela Otkrivenja koji se najdirektnije bavi posletkom.*

Ključni tekst nalazimo u središtu knjige: “I neznabošci [narodi] se progneviše, i dođe gnev Tvoj i vreme mrtvima da se sudi, i da se dâ plata slugama Tvojima, prorocima i svetima, i onima koji se boje imena Tvojega, malima i velikima, i da se pogube oni koji Zemlju pogubiše” (Otkrivenje 11,18).

Taj tekst sadrži pet osnovnih iskaza. Sedma truba se dovodi u vezu

⁹ Vidi moju razradu ove tačke u radu “Symposium on Revelation”, knjiga 1, u izdanju Frank Holbrook, Daniel and Revelation Committee Series (Silver Spring, Md.: Biblical Research Institute, 1992), knjiga 6, str. 201-204.

s vremenom kad (1) su narodi gnevni, (2) kad je došao Božji gnev, (3) kad se mrtvima sudi, (4) kad se daje nagrada svetima i (5) kad bivaju pogubljeni oni koji uništavaju Zemlju. Tih pet tvrdnji čine pristalu kulminaciju sudova sedam truba kao celine.

Za koji se istorijski trenutak vezuje sedma truba? “Nego u dane glasa sedmoga anđela, kad zatrubi, onda će se svršiti tajna Božja, kao što javi svojim slugama prorocima” (Otkrivenje 10,7). Prema ovom tekstu, “tajna Božja” se završava neposredno pre oglašavanja sedme trube, tako reći u trenutku kad anđeo uzima vazduh da zatrubi.

Izraz “tajna Božja” nije neuobičajen u Novom zavetu i često se koristi za opisivanje jevanđelja (Rimljanima 16,25.26; upor. Kološanima 1,25-28; Efescima 6,19). Činjenica da je reč “javi” u tekstu (grčki: *euengelisen*) uobičajena reč u Novom zavetu za “propovedati jevanđelje”, navodi na pouzdan zaključak da se u Otkrivenju 10,7 misli na jevanđelje. Prema tome, oglašavanje sedme trube označava svršetak vremena milosti za ljude. Završeno je veliko delo objavljivanja jevanđelja svakom plemenu, jeziku, kolenu i narodu (Otkrivenje 14,6.7). Oglašavanje sedme trube neopozivo pokreće proces kraja vremena.

Ono što je, po mom saznanju, ostalo nezapaženo jeste veza između sedme trube i značajnih prelaznih tekstova u Otkrivenju 12-22. glave. *Tekst u Otkrivenju 11,18 ne samo što predstavlja kulminaciju sedam truba nego i sažeto prikazuje glavne predmete o kojima će se govoriti u drugoj polovini Otkrivenja.* To dolazi otuda što svaki od pomenutih pet glavnih iskaza iz Otkrivenja 11,18 nalazi svoj pandan na ključnoj prekretnici u drugoj polovini knjige. Obrati pažnju na sledeću šemu.

VEZA IZMEĐU TEKSTA U OTKRIVENJU 11,18 I OSTATKA KNJIGE

Otkrivenje 11,18	Otkrivenje 12-22. glave
“neznabošci [narodi] se progneviše”	“razgnevi se zmija” (12,17; upor. 13. i 14. glava)
“dođe gnev Tvoj”	“gnev Božji” (15,1; upor. 15-18. glave)
“vreme mrtvima da se sudi”	“sud primiše mrtvac” (20,12; upor. 21. i 22. glava)
“da se dâ plata”	“plata moja sa mnom” (22,12; upor. 21. i 22. glava)
“da se pogube oni koji pogubiše”	“pokvari Zemlju” (19,2; upor. 19. glava)

Fraza “narodi se progneviše” ima svoju paralelu u gnevu zmije [aždahe] protiv žene u Otkrivenju 12,17. Fraza “dođe gnev Tvoj” nalazi svoj pandan u Božjih sedam čaša gneva u Otkrivenju 15,1. “Vreme mrtvima da se sudi” ima svoju paralelu u sudu pred velikim belim prestolom u Otkrivenju 20,11-15. Vreme davanja plate ponovo se pominje u Otkrivenju 22,1.12, u kontekstu Isusovog obećanja da će doći brzo. Suprotnost toj nagradi, pogubljenje onih koji “pogubiše” Zemlju odzvanja u jeziku teksta u Otkrivenju 19,2.

Te paralele nisu slučajnost. Svaki od pomenutih tekstova rezimira osnovnu misao datog dela knjige. Oni, prema tome, zajednički čine opširni pregled dela Otkrivenja od 12. do 22. glave. Gnev zmije protiv žene u Otkrivenju 12,17 predstavlja rezime materijala u 13. glavi. Njen strašni rat protiv ženinog potomstva vode zver koja izlazi iz mora

(Otkrivenje 13,1-10) i zver koja izlazi iz zemlje (stihovi 11-18). S druge strane, karakter i vest ženinog potomstva (Otkrivenje 12,17) nalaze se u središtu materijala 14. glave (stihovi 1-12). Prema tome, tekst u Otkrivenju 12,17 unapred rezimira ono što se događa u 13. i 14. glavi.

Pominjanje Božjeg gneva u Otkrivenju 15,1 (upor. Otkrivenje 14,10) najavljuje zla koja donose čaše, kao sredstvo kojim se “savrši gnev Božji”. Iako je sedmom trubom predstavljeno “treće zlo” (Otkrivenje 11,14), ono nije ni približno strašno kao prva dva zla (Otkrivenje 8,13 – 9, 21). To je zato što je punina opisa trećeg zla ostavljena za zla koja donose čaše, iz 16. glave. Pošto tekst u Otkrivenju 17,1.18 pokazuje da su 17. i 18. glava povezane s događajima iz zala koje donose čaše, ceo blok teksta od 15. do 18. glave rezimiran je u kratkom iskazu: “Dođe gnev Tvoj” (Otkrivenje 11,18). Pomenuti blok teksta od 15. do 18. glave opisuje Božji odgovor na gnev narodâ, simbolički predstavljen aktivnošću aždaha i njenih saveznika u 13. glavi Otkrivenja (upor. Otkrivenje 16,13.14).

“Vreme mrtvima da se sudi” (Otkrivenje 11,18) upućuje čitaoca na kontekst teme o 1.000 godina iz 20. glave. “Vreme da se dâ plata svetima” podseća na celi kontekst odseka o Novom Jerusalimu u 21. i 22. glavi. Epilog pogubljenja onih “koji Zemlju pogubiše” nalazimo u 19. glavi.

Prema tome, tekst u Otkrivenju 11,18 nije samo kulminacija dela o sedam truba, nego nudi i rezime/pravac kojim će krenuti preostali deo knjige. On postaje stožer oko kojeg su struktuirane dve polovine knjige Otkrivenje. *Tekst u Otkrivenju 11,18 saopštava nam da je primarni naglasak druge polovine knjige Otkrivenje na posletku. Prema tome, završna poglavlja ove knjige o posletku koncentrisana su oko viđenja posletka koje nalazimo u drugoj polovini knjige Otkrivenje.*

Sledeća dva poglavlja naše knjige bave se ratom aždaha protiv

ostatka, što počinje tekstem u Otkrivenju 12,17 i istražuju neka od krupnih pitanja koja se pojavljuju u 13. i 14. glavi. Poslednja dva poglavlja usredsređuju se na Božji odgovor na aždahin rat, viđen u snažnom završetku velike, završne bitke u istoriji Zemlje, Armagedonske bitke (Otkrivenje 15-18. glava). Završna poglavlja ove knjige usmeravaju se na odseke A i B u sledećem pregledu dela Otkrivenja od 12. do 22. glave:

A. Gnev narodâ (12-14. glave)

1. Aždahin rat (13. glava)
2. Odgovor ostatka (14. glava)

B. Božji gnev (15. do 18. glave)

1. Sedam zala koja donose čaše (15. i 16. glava)
2. Razrada teme šestog zla (17. glava)
3. Razrada teksta 17. glave (18. glava)

C. Pogubljenje onih koji “pogubiše” (19. glava)

D. Milenijum (20. glava)

E. Nova Zemlja (21. i 22. glava)

deseto poglavlje

NIJE UVEK ONAKO KAKO IZGLEDA

Kako smo videli, Otkrivenje slika završne događaje pred posledak u kontekstu glevnih narodâ koji pokušavaju da unište Božje delo na Zemlji. to reagovanje naroda je središnja tačka 13. i 14. glave Otkrivenja. Osnovnu misao tih poglavlja rezimira unapred tekst u Otkrivenju 12,17, jedan od najvažnijih tekstova u Jovanovom Otkrivenju. Ovaj stih na najkraći mogući način predtavlja glavne aktere i glavne elemente poslednje krize. “I razgnevi se zmija na ženu, i otide da se pobije s ostalim semenom [ostatkom semena] njezinim, koje drži zapovesti Božje i ima svedočanstvo Isusa Hrista.”

Tekst u Otkrivenju 12,17 predstavlja dva ključna aktera završnog sukoba na kraju zemaljske istorije – aždahu (zmiju) i ostatak ženinog potomstva. Aždahin rat protiv ostatka opisan je u 13. glavi Otkrivenja, dok je odgovor ostatka na napad aždahe podrobno dat u 14. glavi.

Neobično je, kada govorimo o zmijinom napadu na ostatak, što ona “otide” da se pobije. Kada s nekim hoćete da se pobijete, normalno je da idete direktno prema njemu i udarate ga. Jesam li u pravu? Kada neko “ode”, dobija etiketu kukavice, nekoga ko beži od sukoba. Međutim, aždaha ima razlog da ode. Pažljivim čitanjem 12. glave videćete da je ona tokom cele istorije ratovala s Božjim narodom, ali bez uspeha. I kako se posledak približava, ona odlazi da sakupi svu raspoloživu pomoć. Ona u 13. glavi poziva čudovište iz mora [zver koja izlazi iz mora] i čudovište [zver koja izlazi] iz zemlje. Nazovimo ih “morskom zveri” i “zemaljskom zveri”. One su, na kraju zemaljske

istorije, saveznici aždaha.

Broj 3 se u Otkrivenju često koristi kada je reč o Božanstvu (vidi, na primer, Otkrivenje 1,4.5). Pravo Trojstvo je pravo središte knjige. Međutim, u 13. glavi nalazimo lažno Trojstvo — aždaha, morska zver i zemaljska zver.

Oponašanje ide do najsitnijih detalja. Pre svega, *aždaha izgleda oponaša Boga Oca*. Ona je van svake sumnje vođa grupe, ona saziva grupu i izdaje naređenja njenim pripadnicima (Otkrivenje 12,17; 13,1.2).

Morska zver je nesumnjiva imitacija Isusa Hrista, druge ličnosti Božanstva. Ona ima 10 rogova i sedam glava (Otkrivenje 13,1). Međutim, kako god čudno izgledala, morska zver nije jedina u Otkrivenju koja ima 10 rogova i sedam glava. U 12. glavi i aždaha ima sedam glava i 10 rogova (3. stih). Aždaha i morska zver liče jedna na drugu! Hrišćanin koji čita Otkrivenje setiće se teksta u Jovanu 14,9: “Koji vide mene, vide Oca.” Morska zver iz 13. glave Otkrivenja gaji isti oblik odnosa s aždahom kakav je Isus imao sa svojim Ocem.

Postoje i druge paralele. U 2. stihu aždaha (zmija) daje morskoj zveri “silu svoju, i presto svoj, i oblast [vlast] veliku”. To nas podseća na Mateja 28,18, kada Isus kaže: “Dade mi se svaka vlast na nebu i na Zemlji.” Ko mu je dao tu vlast? Njegov Otac. Baš kao što je Isus primio vlast od Oca, i morska zver prima vlast od aždaha. Između ostalog, morska zver, kao i Hristos, doživljava smrt i vaskrsenje (13,3) i imitira Hristove tri i po godine službe (42 meseca — 5. stih). Dakle, nesumnjiva je namera da morska zver bude imitacija Isusa Hrista.

Idući ovako, bilo bi teško izbeći očekivanje da će *zemaljska zver biti imitacija Svetoga Duha*. Pre svega, ta zver ima dva roga kao jagnje (11. stih). Dvadeset i osam puta u Otkrivenju reč “jagnje” koristi se za Hrista. Ovo je jedino mesto u knjizi gde se ta reč koristi za nekog drugog. Zemaljska zver je zver koja je “kao jagnje”.

Odnos između zemaljske zveri i morske zveri podseća na ono što je, u Jevanđelju po Jovanu, Isus rekao o Svetome Duhu: “I ja ću umoliti Oca, i daće vam drugoga utešitelja” (Jovan 14,16). U gornjoj sobi, pre svog raspeća, Isus je svojim učenicima obećao “drugoga Utešitelja” (Jovan 13-16. glave). Učenici su bili potišteni zbog Isusovih reči da će otići na mesto gde oni ne mogu doći (Jovan 13,33.36-38; 14,1-3). Međutim, On obećava da će im poslati “drugoga utešitelja”, koji ih nikada neće ostaviti (Jovan 14,15.16).

Sveti Duh, dakle, nije “Utešitelj”, jer Utešitelj je Hristos. Ali Sveti Duh je *drugi* utešitelj – kao Hristos. On zauzima Hristovo mesto u mislima Njegovih učenika, čime im je omogućeno da prebrode Njegovo odsustvo. Sveti Duh teši i savetuje onako kako je to činio Hristos dok je bio na Zemlji. Kao što je Sveti Duh Njegovim učenicima kao Hristos, tako je i zemaljska zver (imitacija Svetoga Duha) – kao Jagnje (Otkrivenje 13,11).

Zemaljska zver zastupa interese morske zveri (stihovi 12, 14 i 15), baš kao što Sveti Duh ne govori “od sebe”, nego proslavlja Isusa (Jovan 16,13.14). Uloga Svetoga Duha jeste da uzdiže Hrista. Uloga zemaljske zveri je da veliča morsku zver, imitaciju Hrista. Kao što je najveće delo Svetoga Duha bilo da dovede vatru s neba (Dela, 2. glava), i najveće delo zemaljske zveri je da dovede vatru s neba na Zemlju, u velikom lažnom delu Svetoga Duha. “I učini čudesna velika, i učini da i oganj silazi s neba na zemlju pred ljudima” (Otkrivenje 13,13).

Na kraju, zemaljska zver demonstrira lažnu Pedesetnicu [izlivanje duhova]! S kojom namerom? Da dokaže svetu da je lažno Trojstvo zapravo pravi Bog.

Sotonin metod delovanja oduvek je podrazumevao dve vrste pristupa. Na jednoj strani, on može da deluje silom, zastrašivanjem i progonstvom ili – na drugoj, prevarom i imitiranjem. Iako će na

posletku zastrašivanje i sila igrati određenu ulogu (Otkrivenje 13,15-17; 17,6; 18,20.24), prevara i oponašanje zauzimaju središnje mesto na pozornici. *Zbivanja na kraju neće biti ono što izgleda da jesu. Sotona će silno oponašati pravoga Boga.*

Adventisti su tokom godina mogli mnogo da kažu o istorijskim identitetima različitih zveri u Otkrivenju 12. i 13. glavi. Mnogi aspekti toga tumačenja potvrđeni su i ojačani izlaganjima ovde datim. *Međutim, postoji mogućnost da istoriji posvetimo toliko pažnje da nam promakne književna dinamika biblijskog teksta, na kojoj se moraju temeljiti njegove istorijske primene.* Adventistički komentatori često sa detalja teksta skaču pravo u istoriju, a onda međusobno različite istorijske aplikacije pokušavaju da uklope u jednu skladnu celinu. Radeći tako, oni često gube unutrašnju povezanost samog teksta.

Namera ove knjige je da se drži teksta koliko god je to potrebno da bi se otkrila njegova unutrašnja dinamika. Zdrave istorijske aplikacije mogu se izvući tek pošto je tekst temeljito shvaćen. Biblijski tekst određuje kostur biblijske interpretacije istorije. Prema tome, ja sam se u ovoj knjizi opredelio da se koncentrišem na tekst, a ne na istoriju.

Šta još možemo naučiti o prirodi ove velike duhovne prevare na posletku vremena? “I učini čudesa velika, i učini da i oganj silazi s neba na zemlju pred ljudima. I vara one koji žive na Zemlji znacima, koji joj biše dani da čini pred zveri.” [I učini velika i zadivljujuća čuda, čineći čak i da oganj silazi s neba na zemlju pred ljudima. Zahvaljujući znacima —koje je bila ovlašćena da čini u ime prve zveri — varala je stanovnike Zemlje, slob. prev.] (Otkrivenje 13,13.14). Zemaljska zver predstavlja silu koja čini velika i zadivljujuća čuda, kako bi varala stanovnike Zemlje.

Sličan tekst nalazimo i u Pavlovim poslanicama Solunjanima. Predmet i Otkrivenja 13. glave i 2. Solunjanima 2,1-12 jeste poslednja

prevara u istoriji Zemlje. Pogledajmo tekst u 2. Solunjanima: “Pa će se onda javiti bezakonik, kojega će Gospod Isus biti duhom usta svojih, i iskoreniti svetlošću dolaska svojega; kojega je dolazak po činjenju sotoninu sa svakom silom, i znacima i lažnim čudesima, i sa svakom prevarom nepravde među onima koji ginu” (stihovi 8-10).

Jezik znakova i čuda radi obmanjivanja podseća nas na jezik iz Otkrivenja 13,13.14. Druga Solunjanima ne samo što se bavi istim predmetom kao 13. glava Otkrivenja nego koristi i isti jezik za opisivanje tog predmeta.

Zapazimo da se reč “dolazak” pojavljuje dva puta — jednom na kraju 8. stiha, a onda na početku 9. stiha. U izvornom tekstu reč koja sledi posle pojavljivanja reči “dolazak” u oba slučaja je *parousia*, reč koja se u Novom zavetu često koristi kao tehnički izraz za Drugi Isusov dolazak. U originalnom tekstu je potpuno jasno da je osnovni vid prevare na posletku imitiranje Drugog Hristovog dolaska. *Parousia* “bezakonika” izgleda kao Isusova *parousia*. Pošto znamo da “bezakonik” biva uništen svetlošću Isusovog dolaska, odmah nam je jasno i to da imitacija dolazi pre pravog Isusovog dolaska. *Neposredno pre kraja neće postojati samo lažno trojstvo nego će biti organizovan i lažni Hristov ponovni dolazak.*

Izvestan broj mojih prijatelja hrišćana veruje da će se odigrati dva Hristova dolaska. Prvi će biti “tajno vaznesenje”, a onda, posle sedam godina, i vidljivi Hristov dolazak. Takav pristup je problematičan zato što u Bibliji ne postoji tekst koji kaže da će biti dva Hristova dolaska. Jedini način da se stvori takva teorija jeste podeliti tekstove po sistemu proizvoljnosti. “Ovaj tekst opisuje tajno vaznesenje, a onaj opisuje vidljivi dolazak.” Jedini tekst u Bibliji koji stvarno opisuje dva dolaska [*parousia*] nalazi se u 2. Solunjanima 2,8.9, ali u ovom slučaju je prvi dolazak [*parousia*] imitacija, smišljena radi prevare! Evangeličkim hrišćanima biće posebno teško da se pravilno postave

prema toj vrsti prevare.

Potpuno isti jezik iz 2. Solunjanima 2,9 nalazimo u Delima 2,22, u tekstu koji je deo izveštaja o izlivanju Svetoga Duha na dan Pedesetnice. “Ljudi Izrailjci! poslušajte reči ove: Isusa Nazarećanina, čoveka od Boga potvrđena među vama *silama i čudesima i znacima* koje učini Bog preko Njega među vama, kao što i sami znate...”

Zapažate li te tri reči, “silama i čudesima i znacima”? Šta znače te reči u Delima 2,22? Šta je to što su i same jevrejske vođe znale o Isusu? Oni su znali za sile, čuda i znake koje je On činio tokom svoje zemaljske službe. Tako imamo da je fraza “sile i čudesa i znaci” bila način za brzo opisivanje Isusove zemaljske službe. Identične tri reči odnose se na sotonsku prevaru u 2. Solunjanima 2,9, čime nam se, dakle, skreće pažnja da *neće biti imitiran samo Isusov dolazak nego i Njegova zemaljska služba*.

Da li ovo počinje da vam zvuči preterano ozbiljno? Možete li zamisliti da jednoga dana uključite BK-televiziju i ugledate lice, koje će vas nagnati da se zapitate: “Gde sam ranije video *ovo* lice?” Iznenada, kao da vam je nešto sinulo: lice vas podseća na slike koje prikazuju Isusa u hrišćanskoj literaturi. Čujete blag, melodičan glas koji nežno ukorava svet zbog etničkih i plemenskih napetosti u Bosni, Somaliji, na Srednjem istoku i u gradovima Severne Amerike, a onda nastavlja: “Ako hoćete da pođete za mnom, udružite se. Zajednički ćemo moći da organizujemo svet kakav sam ja oduvek planirao. Možemo imati nebo već ovde na Zemlji, ako me samo poslušate.”

Kada vam poznanici i prijatelji pristupe i uzbuđeno kažu: “Zar nije sjajno što je Isus ponovo došao?”, šta ćete reći? Međutim, događaji će postati i ozbiljniji od toga. “Jer će izići lažni hristosi i lažni proroci, i pokazaće *znake velike i čudesa da bi prevarili*, ako bude moguće, i izabrane” (Matej 24,24).

Zapazimo kako ovaj tekst koristi isti jezik kao u 2. Solunjanima 2. i

Otkrivenju 13. glavi: “znaci i čudesa da bi prevarili”. Dvadeset i četvrta glava Jevandjelja po Mateju bavi se istim predmetom kojim se bave i ti raniji tekstovi, velikom prevarom na posletku. Uloga tog teksta je da naglasi da *će prevara na posletku biti tako silna i žestoka da će čak i Božji verni narod time biti uzdrman*.

Ono što me uzbuđuje dok proučavam Novi zavet jeste zajednička nit u svim novozavetnim tekstovima koji se odnose na posledak. Jezik teksta o lažnim znacima i čudima iz 24. glave Mateja podseća nas na 2. Solunjanima 2. i Otkrivenje 13. glavu. Jezik teksta o lažnim hristosima i lažnim prorocima podseća nas i na morsku zver i na zemaljsku zver. Sve te veze, opet, upućuju nas na poslednji tekst koji raspravlja o velikoj prevari na posletku. “I videh iz usta *aždahinih*, i iz usta *zverinih*, i iz usta *lažnoga proroka* gde iziđoše tri nečista duha, kao žabe” (Otkrivenje 16,13).

Ko su aždaha, zver i lažni prorok? To je lažno trojstvo iz 13. glave Otkrivenja. “Zver” se odnosi na morsku zver, a “lažni prorok” na zemaljsku zver (vidi takođe Otkrivenje 19,20). Iz usta svake od tih prilika izlazi zli duh koji izgleda kao žaba.

“NESVETO” TROJSTVO U OTKRIVENJU

Otkrivenje, 13. glava	Otkrivenje 16,13	
aždaha	aždaha	—————▶ žaba
morska zver	zver	—————▶ žaba
zemaljska zver	lažni prorok	—————▶ žaba

Zašto baš — žabe? Pozadina teksta 16. glave Otkrivenja je u potpunosti utemeljena na zlima kojima je bio pohođen drevni Egipat, neposredno pre izlaska izrailjskog naroda iz te zemlje. Jedno od tih zala bile su žabe koje su se pojavljivale na svim mestima i na svakom

koraku. Ali zašto bi, od svih zala kojima je bio pohođen Egipat, baš žabe na ovom mestu privukle našu pažnju?

Kad je Mojsije prvi put došao pred faraona, ovlašćenje koje je imao od Boga bilo je dokazano time što je njegov brat Aron bacio svoj štap, a ovaj se pretvorio u zmiju (2. Mojsijeva 7,8-10). Ako je faraon bio čovek kakvi smo većina od nas, možemo pretpostaviti da je skočio čitav metar uvis i, dok su mu se kolena tresla, stao na naslone svog prestola i viknuo: “Izbacite to odavde!” Međutim, faraonovi vračari se zbog toga nisu uznemirili. I oni su bacili svoje štapove, koji su se takođe pretvorili u zmije (2. Mojsijeva 7,11.12).

Faraonu je laknulo (13. stih), zato što je i njegova strana raspolagala magijskim silama. Tada su Mojsije i Aron izašli i, u novom čudu, pretvorili vode Egipta u krv (stihovi 14-21). Faraon se ponovo naljutio, međutim, njegovi vračari su imitirali i to čudo. Faraonu je ponovo laknulo (22. i 23. stih). Posle toga Mojsije i Aron prizivaju na Egipat zlo sa žabama (2. Mojsijeva 8,1-6). I ovom prilikom, faraonovi vračari ponavljaju “majstoriju” (7. stih).

Iako su zla koja su dolazila od Boga uvek bila upečatljivija od onih dočaranih magijskim veštinama faraonovih dvorskih vračeva, te različite imitacije služile su faraonu kao izgovor da odbaci pozive koje mu je Bog upućivao. Međutim, ispostavilo se da je zlo sa žabama bilo poslednje koje su faraonovi vrači uspeli da imitiraju (18. i 19. stih). *Žabe su bile poslednja prevara uoči Izlaska iz Egipta. Zbog toga imamo žabe i u Otkrivenju 16,13. One su znak da se poruka iz 16. glave Otkrivenja odnosi na poslednju prevaru u istoriji Zemlje.*

U Otkrivenju 16,14 čitamo da su te žabe — “duhovi đavolski [demoni]”. Za Grke su “demoni” bili bića moćnija od ljudi, ali slabija od bogova. Demoni su u Novom zavetu aktivni na strani zla, isto koliko su i Božji anđeli aktivni na strani dobra. Prema tome, pomenute tri žabe su demonske kopije trojice dobrih anđela iz

Otkrivenja 14,6-12. Obe grupe anđela imaju zadatak koji se odnosi na ceo svet (6. stih; 16,14), tako što jedna trojka poziva svet da se pokloni Bogu, a druga pokušava da stanovnike sveta okupi oko služenja nesvetom trojstvu.

“Jer su ovo duhovi đavolski [demoni] koji čine čudesna, i izlaze k carevima svega vasionoga sveta da ih skupe na boj za onaj veliki dan Boga Svedržitelja” (14. stih).

Tri anđela širom sveta govore u prilog pravome Bogu, dok druga tri anđela, takođe širom sveta, govore u prilog demonskom trojstvu. *Na kraju će to biti Trojstvo protiv trojstva i tri anđela protiv trojice anđela. Na posletku vremena imamo ne samo oponašanje Božanstva, nego i oponašanje Božje vesti za poslednje vreme.*

Mnogi adventisti se osećaju relativno sigurnima u odnosu na prevaru na posletku, smatrajući da imaju posebnu unutrašnju informaciju koja će sprečiti prevaru. Međutim, naše dosadašnje proučavanje u ovom poglavlju kaže nam da situacija nije tako jednostavna, a bojim se da postaje još nepovoljnija. “I sabra ih na mesto, koje se jevrejski zove Armagedon” (16. stih).

Pre nekoliko godina imao sam prijatnu prednost da istražujem i napišem članak o Armagedonu za biblijski rečnik *Anchor*. Od mene se očekivalo da proučim sve što je napisano o Armagedonu i da čitaocima pružim brzi pregled mogućih opcija. U tom poslu došao sam do zaključka da je, u svetlosti biblijskih dokaza, najbolji način da se razume reč “Armagedon” — uzeti u obzir dve jevrejske reči koje znače “planina Megido”.

Problem je u tome što nigde na svetu nema planine pod imenom Megido. Megido je bio grad na jednoj maloj uzvišici, na rubu doline Jezrael. Nad prostorom na kojem se nalazio grad Megido uzdizao se lanac planina pod imenom Karmil. Karmil je planina Megido u istom smislu u kojem je Popocatepetl planina Meksiko Sitija. Gora Karmil je

planina koju je posmatrač mogao da vidi iz svih delova grada, iako sâm Megido nije bio u planinskom predelu.

Značajan podatak za Otkrivenje je da je i to da gora Karmil bila mesto gde se odigrao veliki starozavetni obračun između Ilije i Valovih proroka (1. Carevima 18,16-46). Tom prilikom je Bog uslišio Ilijinu molitvu i spustio vatru s neba na oltar da jednom zbunjenom narodu pokaže ko je stvarno pravi Bog. Pominjanje gore Karmil u Otkrivenju podseća na obračun između pravog Boga i jedne starozavetne imitacije.

Prema knjizi Otkrivenje, iskustvo sa gore Karmil ponoviće se na kraju vremena. Još jednom će se dogoditi obračun između pravog Boga i imitacije koja vodi na stranputicu. Međutim, između Ilijinog obračuna s Valom i konačnog sudara među rivalima za presto postoji krupna razlika. *Vatra koja silazi s neba na posletku vremena neće označiti identitet pravoga Boga. Naprotiv, poslužiće za davanje podrške lažnom trojstvu. Vatra će, izrazimo se tako, pasti na pogrešan oltar. Vatru s neba na Zemlju doneće lažni Ilija i lažna trojica anđela (Otkrivenje 13,13.14). Svi dokazi ljudskih čula govoriće toga dana da je lažno trojstvo zapravo pravi Bog.*¹⁰

Svetovni ljudi su već “setovani” [unapred pripremljeni] za takvu obmanu. Svetovna osoba nije ateista, nego neko ko ili nema vremena za Boga ili nije svestan Božjeg aktivnog prisustva u svakodnevnom životu. Verovanja svetovnih ljudi koncentrišu se na ono što se može videti, čuti, okusiti, dodirnuti ili omirisati. Međutim, Otkrivenje poručuje da će, u poslednjoj krizi [final crisis] zemaljske istorije, biti prevareni upravo oni koji se oslanjaju na svojih pet čula. Biće to bitka

¹⁰ Ko je zainteresovan da dublje pronikne u značenje Armagedona možda će želeti da prouči članak iz 1980. godine, autora Viliijama Šija (William Shea) u publikaciji “Andrews University Seminary Studies”, u kojem je on veoma opširno i detaljno izložio ovde iznet stav. Moj članak o Armagedonu u “Anchor Bible Dictionary” takođe može biti zanimljiv čitaocu.

između dva sistema istine — jednog koji će biti naučno potvrđen, i drugog koji je potvrđen jedino na osnovu Biblije. “I sada vam kazah, pre dok se nije zbililo, da verujete kad se zbude” (Jovan 14,29).

Eto zašto je poruka Otkrivenja toliko važna za današnje vreme. Nije sve uvek onako kako izgleda. Ljudi treba da znaju da *će oni koji se oslanjaju samo na svoja čula biti prevareni*. Ljudi treba da znaju da izvan pet čula postoji jedna uzvišenija realnost koja se može okusiti u Hristu. Viša realnost vere opaža se uz pomoć Pisma, dakle, ne može se normalno opažati samo uz pomoć čula. Iskustvo na gori Karmil ponoviće se na posletku u znak podrške lažnom trojstvu. Tom prilikom će vam svi dokazi vaših očiju i ušiju sugerisati da niste bili u pravu što ste sledili Bibliju.

Kako će izgledati eshatološko iskustvo na gori Karmil? Svakako, neću tvrditi da će na doslovnu goru Karmil u Palestini sići doslovna vatra. Velika prevara biće neuporedivo lukavija od pomenute. Osim toga, Biblija nije sasvim jasna što se tiče oblika eshatološke prevare. Međutim, tekst u 24. glavi Mateja nagoveštava mogućí scenario. “Tada ako vam ko reče: evo ovde je Hristos ili onde, ne verujte. Jer će izići lažni hristosi i lažni proroci, i pokazaće znake velike i čudesa da bi prevarili, ako bude moguće, i izabrane. Eto vam kazah (u)napred. Ako vam dakle reku: evo ga u pustinji, ne izlazite; evo ga u sobama, ne verujte. Jer *kao što munja izlazi od istoka i pokazuje se do zapada*, takav će biti dolazak Sina čovečjega” (stihovi 23-27).

Ovo je poslednja noćna mora. Budite se iz nemirnog sna, koji vam je nekako neobjašnjivo bio poremećen zvukovima teških udara tokom noći. Provirujete iza zavese u dnevnoj sobi na ulicu i nesvesno ustuknete, obuzeti užasom. “Korveta” iz 1991. godine, crna, sa svetlucavim nalepnicama na poklopcu preletela je preko ivičnjaka na drugoj strani ulice, zanela se preko travnjaka i uništila najveći deo Čarlijevih šampionskih petunija, da bi zatim uletela u potporni zid

između njegovog i Homerovog prilaza za garažu. Homer se nalazi napolju i razgleda olupinu i štetu na potpornom zidu. Nema nikakvog traga od Čarlija ili bilo koga od putnika iz Korvete, koja je previše razbijena da bi iko mogao da se ispetlja iz njene olupine.

Pogled duž ulice, nagore i nadole, pokazuje da je to samo jedna od više takvih nesreća u vašem bloku. Kako se oko olupina okuplja sve više i više suseda, primećujete, s određenom dozom zabrinutosti, da među njima nema onih “novorođenih”. Prisećate se kako je Čarli pričao o tajnom “vaznesenju” u kojem iščezavaju svi novorođeni hrišćani, ostavljajući za sobom kaos. Sećate ga se kad vam je govorio da pratite na televiziji Džima Svegarta i Pata Robertsona, ali vi nikako da to učinite.

Sada je situacija drugačija. Uključujete televizor i prebacujete kanal Hrišćanskih komunikacija. U istom trenutku postaje jasno da se dogodilo nešto vrlo ozbiljno. Na ekranu je kaos. Ljudi se kreću bez reda, gore-dole, povremeno se zaustavljaju da međusobno popričaju. Konačno, jedan od njih prilazi centralnom pultu za vesti i drščućim glasom vas obaveštava da se očigledno dogodilo “vaznesenje”. Džimi Svegart je pevao jednu od svojih najpopularnijih pesama, da bi iznenada, usred pesme, nestao s ekrana, zajedno sa znatnim procentom svojih vernika. Pat Robertson je nestao usred propovedi. (Jedan ovakav događaj uneo bi život u mnoge dosadne propovedi!) Avioni su se sudarali u vazduhu, a u njima nije bilo ni pilota ni kopilota. Oral Roberts se nalazio u svojoj kuli za molitvu kada je nestao. Ceo svet je zastao!

Da li bi jedan ovakav događaj privukao tvoju pažnju? Da li bi se čudio ako bi se ispostavilo da je sve što si čitao u ovoj knjizi bilo samo jedna velika greška? Da li bi ti bilo žao što nisi proveo malo više vremena u proučavanju Biblije i malo manje vremena u gledanju sapunskih opera i najnovijih kviz-emisija?

Razume se, gornji scenario je samo ilustracija. Prevara poslednjeg vremena verovatno će biti znatno prefinjenija i ozbiljnija od toga, ali se nadam da možeš osetiti silinu dezorijentacije kojom će biti nabijeno eshatološko iskustvo gore Karmil. Svet pun ljudi koji se oslanjaju na svojih pet čula doživeće sile, znakove i čuda, pripremljene da ubede sve ljude da prihvate imitaciju pravoga Boga.

Kakav bi to Bog dozvolio da jedna prevara bude tako opasna, da zbog nje u strahu drhte čak i pripadnici Njegovog naroda? Odgovor se nalazi u 2. Solunjanima 2,9-12: “Kojega je [bezakonika] dolazak po činjenju sotoninu sa svakom silom, i znacima i lažnim čudesima, i sa svakom prevarom nepravde među onima koji ginu: jer ljubavi istine ne primiše, da bi se spasli” (9. i 10. stih).

Ko biva prevaren? Ne bilo ko, nego oni koji *ne vole istinu*. “Zato će im Bog poslati silu prevare, da veruju laži” (11. stih)

Ovo su neverovatne reči. Da sam ih ja napisao, niko mi ne bi verovao. Ali, one stoje u Bibliji. Bog šalje prevaru — sotonino delovanje (prema 9. stihu) — da bi oni poverovali laži. S kakvim se to Bogom ovde družimo? “Da prime sud svi koji ne verovaše istini, nego volješe nepravdu” (12. stih).

Svrha prevare (iz Božje perspektive) jeste da jasno odredi na kojoj poziciji u odnosu na istinu o Bogu stoji svako živ na Zemlji u vreme posletka. Na Zemlji danas imamo tri klase ljudi. U jednoj grupi su ljudi koji vole istinu, koji neće biti prevareni, bez obzira šta se dogodilo. Druga grupa su ljudi koji mrze istinu. Međutim, oni koji vole istinu i koji je mrze nalaze se u manjini. Treća grupa ljudi je većina, koji niti vole niti mrze istinu, ali su odlučili da izbegnu opredeljenje i zato se nalaze na ničijoj zemlji.

Božja namera u dopuštanju velike prevare na posletku je, prema Pavlu, u sledećem: “Vreme je da se napusti ničija zemlja. Vreme je za opredeljivanje na jednu ili drugu stranu.” Okolnosti na Zemlji

uređene su tako da se odluka mora doneti bez pogovora. Svi ljudi završavaju na jednoj ili na drugoj strani. Kada dođe kraj, svako ko živi na Zemlji već će za sobom imati čvrstu odluku o tome da li voli istinu ili nepravdu.

Ako bismo ozbiljno shvatili Pavla, Jovana i Mateja što se tiče velike prevare na posletku, da li bi to nešto promenilo u našem današnjem načinu života? Verujem da bi promenilo. Pre svega, proučavali bismo Bibliju onako kako je nikada ranije nismo proučavali. Naš obavezama ispunjeni i iscepkani način života često nas sprečava da upoznamo Knjigu na način kako bismo mogli. Više se ne bismo zadovoljavali onim kako su nas učili i osećali bismo sve jaču potrebu da razumemo Bibliju za sebe lično. *Kada nastupi prevara, tada neće biti dovoljan podatak da smo pročitali tu knjigu. Tada će biti potrebno poznavanje Biblije za sebe lično.*

Oni koji ozbiljno shvate biblijsku sliku posletka, istovremeno će udruživati proučavanje Biblije s molitvom, kako to nikada do tada nisu radili. Ako postoji samo jedno što sam naučio u životu, to je da treba da budem vrlo oprezan što se tiče poverenja u sopstvena opažanja, čak i kada proučavam Bibliju. Moguće je da biblijske tekstove tako kombinujemo da dokažu gotovo sve što bi neko želeo. Kada proučavamo Bibliju, potrebno je da se molimo za duha nepoverenja u sebe, kako ne bismo bili prebrzi da pomislimo kako je naša lična sposobnost opažanja — *način* da razumemo određeni tekst. *Velike prevare koje nam predstoje trebalo bi da nas pouče da budemo oprezni sa svakom "istinom" koja u velikoj meri zvuči onako kako mi obično razmišljamo.*

Srećom, imamo radosnu vest u okviru onoga kako Biblija opisuje prevaru na posletku. Većina savremenih prevoda nešto izostavlja u svojoj formulaciji teksta u 2. Solunjanima 2,10. Tamo najčešće stoji: "... ginu, jer su odbili da vole istinu i tako budu spaseni." Međutim, to

nije ono što stoji u originalu i tu imamo jednu finu ali značajnu razliku. Originalni tekst trebalo bi prevesti onako kako već stoji u Karadžićevom prevodu Novog zaveta: “... ginu: jer ljubavi istine ne primiše.”

Mislím da je to radosna vest. Ako bih rekao, “Bilo bi ti bolje da zavoliš istinu, jer ćeš u protivnom biti prevaren”, ostavio bih te veoma razočaranog. Možda bi zaključio kako moraš da “poradiš” na ljubavi prema istini, i šta, ako bi bilo potrebno dve sedmice, ili dva meseca, ili dve godine, da “doradiš” bar malo ljubavi prema istini? Šta ako u tome uopšte ne uspeš?

Međutim, tekst u 2. Solunjanima 2,10 ne poručuje nam tako nešto. Tamo stoji da oni koji bivaju prevareni na posletku vremena — odbijaju da *prime* ljubav istine. Ljubav istine je nešto što možeš da dobiješ kao dar. Ako ljubav istine želiš da dobiješ odmah, možeš je dobiti kao dar, i to je radosna vest. Za posledak možeš već sada biti spreman. Nije ti potrebno da znaš kada će to biti, zato što već sada možeš dobiti ljubav prema istini. Možeš da se moliš otprilike ovako: “Gospode, daj mi ljubavi prema istini, bez obzira koliko će me to koštati.”

To je teška molitva jer, ako se tako moliš, ne samo što ćeš primiti ljubav prema istini nego ćeš to i platiti. Ljubav prema istini može da te košta radnog mesta, porodice, reputacije. Ja ne znam kakva bi to bila cena u tvome životu, ali to nije molitva koju treba uputiti Bogu olako. Međutim, ako se moliš tom vrstom molitve, dobićeš ono što si tražio, pošto Bog neće dopustiti da takva molitva ostane neprimećena. I tako, kada primiš Božji dar ljubavi prema istini, kada poseduješ svesrdnu želju da upoznaš Boga i da tvoriš Njegovu volju, moći ćeš da znaš da prevara na posletku neće imati vlast nad tobom.

jedanaesto poglavlje

CENTRALNO PITANJE U POSLEDNJOJ KRIZI

Postoji li nešto jednostavno, na osnovu čega će pripadnici Božjeg naroda, kada se, na kraju, svet bude suočio s poslednjom prevarom, moći da kažu na čijoj se strani nalaze? Govoreći o centralnom pitanju u poslednjoj krizi, adventisti su, po tradiciji, upućivali na predmet subote/nedelje. Adventisti su skloni stavu da oni koji svetkuju subotu neće biti prevareni kada dođe kraj.

Međutim, mlađi adventisti u sve većoj meri odbacuju taj tradicionalni stav, iz dva glavna razloga. Pre svega, reč “subota” čak se i ne pojavljuje u knjizi Otkrivenja. Kako bi svetkovanje subote moglo biti centralno pitanje u poslednjoj krizi, ako se ta reč čak i ne pojavljuje u knjizi Otkrivenja.

Drugo, pitanje subote/nedelje uopšte nema toliki značaj u današnjem svetu. Ako biste osobi svetovnih pogleda kazali: “Treba da ideš u crkvu subotom, a ne nedeljom”, ona bi verovatno odgovorila: “Kakvi su to ljudi koji raspravljaju o takvoj gluposti? Zašto bih ja uopšte razmišljao o odlaženju u crkvu?”

Shodno tome, mnogi adventisti se pitaju da li je naš naglasak na pitanju subote/nedelje možda samo recidiv iskustva crkve s pitanjem državnog nedeljnog zakona, o kojem se raspravljalo u američkom Kongresu 1890-ih godina. A sada, 100 godina kasnije, američke savezne države sve više *uklanjaju* nedeljne zakone iz svojih ustava, dok se sekularno stanovništvo sve više ruga takvim temama. Da li je moguće da je ambijent 1890-ih godina učinio da su adventisti

pogrešno čitali Otkrivenje? Da li je stvarno dan bogoslužnja središnje pitanje posletka, ili to adventisti žive u hermeneutičkoj zemlji mašte?

GLAVNI PREDMET 13. I 14. GLAVE OTKRIVENJA

Najbolje mesto za početak davanja odgovora na takva pitanja jeste vraćanje na tekst u Otkrivenju 12,17: “I razgnevi se zmija na ženu, i otide da se pobije s ostalim semenom njezinim, koje drži zapovesti Božje i ima svedočanstvo Isusa Hrista.”

Ovaj stih govori o dva identifikaciona obeležja ostatka u vremenu posletka. On drži zapovesti Božje i ima svedočanstvo Isusa Hrista. Odjek tih obeležja nalazimo u Otkrivenju 14,12: “Ovde je trpljenje svetih, koji drže zapovesti Božje i veru Isusovu” [Ovo zahteva strpljivu istrajnost svetih koji drže zavovesti Božje i ostaju verni Isusu — slob. prev.].

U oba teksta ostatak u vreme posletka sastoji se od naroda čiji su pripadnici poslušni Božjim zapovestima. Ovo davanje obeležja ostatku podrazumeva da će zapovesti na određeni način biti sporno pitanje između Božjeg vernog naroda i onih koji su prevareni. Ali pošto su mnoge zapovesti opšte prihvaćene (kao što je zakon protiv krađe), umesno je pitati da li Otkrivenje tačku sukoba možda svodi na jednu ili više određenih zapovesti.

To, zapravo, i jeste slučaj. Sukob između aždahe i ostatka usredsređuje se na jednu reč koja se u 13. i 14. glavi Otkrivenja pojavljuje u mnogo navrata — “bogosluženje” [klanjanje, glagol: klanjati se]. U Otkrivenju 13,3.4 čitamo: “I *pokloniše se* zmiji, koja dade oblast zveri. I *pokloniše se* zveri.” Osmi stih: “I *pokloniše* [pokloniće] joj se svi koji žive na Zemlji.” U 12. stihu čitamo kako su stanovnici Zemlje prisiljeni da se *poklone* prvoj zveri, dok su u 15. stihu prisiljeni da se *poklone* ikoni zveri. I tako se to nastavlja (upor.

Otkrivenje 14,6.9-11).

Osam puta u 13. i 14. glavi skreće se pažnja na klanjanje. To je ključna reč u celom odseku knjige. *Na posletku vremena imamo sudbonosnu istinu koja je usredsređena na pitanje pravilnog bogoslužjenja.* To nije nikakva novost. Od samog početka su se braća Kain i Avelj podelili oko pitanja prav(ilm)og oblika obožavanja Boga (1. Mojsijeva 4,3-9). Sudbinsko pitanje na gori Karmil bilo je obožavanje (1. Carevima 18,16-46). Kad je sotona kušao Isusa u pustinji, ključno pitanje bilo je klanjanje/ bogoslužjenje (Matej 4,8-10). Da li naglasak na bogoslužjenju usmerava našu pažnju na bilo koje određene zapovesti? Van svake sumnje. Prve četiri zapovesti — takozvana prva ploča zakona — neposredno se bave našim odnosom prema Bogu i bogoslužjenju.

Prema tome, ne bi trebalo da nas iznenadi što nesveto trojstvo opisano u 13. glavi Otkrivenja ne samo što nudi imitaciju ličnosti Božanstva nego i imitaciju prve zapovesti. Prva zapovest kaže: "Nemoj imati drugih bogova uza me", dok morska zver zauzima Božje mesto primanjem znakova obožavanja (4. i 8. stih). Druga zapovest upozorava protiv klanjanja likovima ili slikama, odnosno ikonama, a zemaljska zver podiže ikonu kojoj traži da se ljudi klanjaju (14. i 15. stih). Treća zapovest kaže: "Ne uzimaj uzalud [ne zloupotrebljavaj] imena Gospoda Boga svojega", dok morska zver na svojim glavama ima ispisana hulna imena (stihovi 1.5.6). Četvrta zapovest kaže: "Sećaj se dana subotnog." Drevne ploče ugovora (ugovorni dokumenti) bile su u svom središtu zapečaćene pečatom vlasništva i vlasti.¹¹ Pošto deset zapovesti, po obliku, podsećaju na drevne ploče ugovora, ne bi trebalo da se posebno iznenadimo ako vidimo da i one u svom središtu imaju pečat vlasništva i vlasti, zapovest o suboti. "Jer je za

¹¹ Meredith Kline: "Treaty of the Great King, str. 18, 19; Dennis McCarthy, "Treaty and Covenant", str. 114, primedba 27.

šest dana stvorio Gospod nebo i Zemlju, more i što je god u njima; a u sedmi dan počinu; zato je blagoslovio Gospod dan od odmora i posvetio ga” (2. Mojsijeva 20,11). Ovaj iskaz je jedino mesto u Deset zapoesti gde se navodi temelj Božjeg vlasništva (On je Stvoritelj).

Taj pojam pečata značajan je i u Otkrivenju. Sto četrdeset četiri hiljade zapačecene su na svojim čelima (Otkrivenje 14,1; upor. 7,3.4; 2. Mojsijeva 31,13.17). Nesveto trojstvo nudi i imitaciju pečata, žig zveri (Otkrivenje 13,16.17). Na taj način su sve četiri zapovesti na prvoj ploči zakona izložene napadu nesvetog trojstva iz 13. glave Otkrivenja. *Prva ploča zakona je u središtu bitke između aždaha i ostatka.*

Naglasak stavljen na prve četiri zapovesti ističe se i na druge načine u 13. i 14. glavi Otkrivenja. Sledbenici zveri bivaju obeleženi na čelu ili na ruci. To nas podseća na tekst u jevrejskoj Bibliji, koji mnogi Jevreji smatraju najvažnijim: “Čuj, Izrailju: Gospod je Bog naš jedini Gospod. Zato ljubi Gospoda Boga svojega iz svega srca svojega i iz sve duše svoje i iz sve snage svoje” (5. Mojsijeva 6,4.5).

Isus je te reči smatrao najjezgrovitijim sažetkom, rezimeom prve ploče zakona (vidi Matej 22,37-40). Ako ljubiš Boga svim svojim srcem, tada nećeš služiti drugim bogovima, nećeš postavljati idole, nećeš sramotiti Njegovo ime i nećeš mu služiti nekim drugim danom. U toj svetlosti poslušajmo reči iz 5. Mojsijeve 6,8: “I veži ih [zapovesti] sebi na *ruku* za znak, i neka ti budu kao počeonik *među očima.*” I nema sumnje, žig zveri je namerna imitacija prve ploče zakona.

Sledeći element koji upućuje na prvu ploču zakona može se naći u Otkrivenju 14,6.7. Taj tekst motiviše na poslušnost na isti način kao i prva ploča zakona. Šta je motivacija? To su podsticaji da učinimo nešto što se od nas traži. Moja supruga i ja potrošili smo gotovo 10 godina učeći decu da budu samostalna u obavljanju svojih fizioloških

potreba Ljudi su nam predlagali svakojake motivacije kojima bismo naveli svoje mališane da rade ono što od njih očekujemo. Primer pozitivne motivacije koju su nam predlagali bili su ukusni krekeri. "“radi to [pravu stvar] i dobićeš ovo!" Primer negativne motivacije bila je varjača. "Učini to [pogrešnu stvar], i dobićeš ovo!" Nepotrebno je reći da sebe danas smatram neuporedivo slabijim stručnjakom za učenje dece samostalnosti u obavljanju svojih fizioloških potreba nego što sam to bio u vreme kad ih još nisam imao.

Prvi motiv za držanje zapovesti odnosi se na spasenje, i to je pozitivna motivacija. "Pošto sam ja Onaj koji te je izveo iz ropstva u Egiptu, zašto bi pozeleo da služiš nekome drugom?" (vidi 2. Mojsijeva 20,1-3). Druga motivacija je više negativna, a to je motivacija zasnovana na kazni. "Pošto sam ja Bog koji kažnjava idolopoklonike, ove zapovesti treba ozbiljno da shvatiš!" (vidi stihove 4-6). Svi roditelji su, u ovoj ili onoj prilici morali da koriste takvu vrstu motivacije. Treći motiv se nalazi u četvrtoj zapovesti. "Jer je za šest dana stvorio Gospod nebo i Zemlju" (11. stih). To je motivacija zasnovana na stvaranju. "Pošto sam te ja stvorio, ja znam šta je najbolje za tebe."

Tekst u Otkrivenju 14,6.7 stavlja te iste motivacije u kontekst posletka. Prvi anđeo ima "večno jevanđelje" (6. stih), motivaciju zasnovanu na spasenju. On istovremeno i upozorava da "dođe čas suda Njegova" (7. stih). Prema tome, vest prvog anđela sadrži iste motivacije kao i prva ploča zakona. Stoga nam tekst 13. i 14. glave Otkrivenja nudi više indikacija da je odnos prema prvoj ploči zakona — primarno pitanje na posletku vremena.

Napraviću, za trenutak, jednu digresiju. U 7. poglavlju ove knjige napomenuo sam da adventisti često odaju utisak manje brižnih i manje moralnih ljudi od prosečne svetovne osobe. Mi možemo biti više zainteresovani da uštedimo dinar nego za dobro osobe s kojom

obavljamo određeni posao. Uobičajeno objašnjenje koje ljudi izgovaraju kada adventisti zataje u pogledu moralnosti i odnosa među ljudima je nešto slično ovome: “Sotona ulaže veći trud da stvori utisak da su u Božjem narodu loši ljudi. On ne mora toliko da se trudi oko onih koji ne služe Bogu.” Moguće je da je to istina. Međutim, za to može da postoji i jedno dodatno objašnjenje.

U knjizi Otkrivenje ključno pitanje u vezi s posletkom odnosi se na *prvu* ploču zakona. Oni koji očekuju Isusov dolazak vodiće računa o pravom služenju Bogu. S druge strane, u Matejevom Jevanđelju druga ploča zakona takođe predstavlja bitno pitanje za posledak vremena. Oni koji očekuju Isusov dolazak brinuće o ljudima. Oni će s drugima postupati na način kako je Isus postupao s njima. Matejev naglasak je više etički, dok je u Otkrivenju teološkog karaktera. Razlog za ovu razliku je sâm kontekst. U Mateju su reči upućene učenicima. Za njih je sudbonosna [testing] istina bila pitanje kako postupaju s ljudima. Vest u 14. glavi Otkrivenja namenjena je svetu. Sudbonosna istina za svet na posletku odnosi se na čovekov temeljni odnos sa Bogom.

Prema tome, kada adventisti u Bibliji traže uputstva za svoj rad, prvo mesto kuda će se uputiti neće biti Matej, nego Otkrivenje, naročito tekst u Otkrivenju 14,6-12 o kojem govorimo u ovom poglavlju. Centralni naglasak adventnog pokreta je, dakle, direktna odanost Bogu, umesto onog više etičkog naglaska u Mateju. Oba naglaska su nesumnjivo od izuzetnog značaja. Međutim, oni koji poznaju adventistički evanđeoski rad znaju da etički aspekt Novoga zaveta ima mnogo skromniju primenu [gets very little play] u poređenju s našim naglaskom na suboti, žigu zveri, desetku i drugim vidovima našeg neposrednog odnosa s Bogom. Zar je onda čudno što neki adventisti odaju utisak da bi im lakše bilo da varaju u poslu i da zlostavljaju bračnog druga ili decu, nego da pojedu komad svinjetine? Zar je moguće da su, kao narod, adventisti “sudbonosnu istinu” (prva

ploča zakona) iznosili svetu tako dugo da su prevideli “sudbonosnu istinu” za sebe same (druga ploča zakona)?

SUBOTA U 14. GLAVI OTKRIVENJA

Sada kada se vraćamo glavnoj misli poglavlja, jasno nam je da je *ključno za svet na posletku — njegov stav prema prvoj ploči zakona.* Međutim, da li je moguće otići i korak dalje i reći da je, u određenom smislu, zapovest o suboti vrhunsko pitanje u poslednjoj krizi? Verujem da jeste. Međutim, da bismo demonstrirali centralnu ulogu zapovesti o suboti, neophodno je da ukratko izložimo odnos knjige Otkrivenje prema Starome zavetu.

Iako je Otkrivenje puno pozivanja na Stari zavet, ono ga nikada ne citira, nego to samo čini ovde rečju, tamo frazom. Utvrđivanje na koje se starozavetne tekstove autor poziva na datom mestu u tekstu, složen je predmet, o kojem sam opširno govorio u jednoj ranijoj knjizi.¹² Na samo nekoliko mesta u Otkrivenju možemo naći četiri, pet ili šest reči koje su uporedive sa starozavetnim izvorom. To su, razume se, neke od najjasnijih aluzija u Otkrivenju na Stari zavet. Jedno od tih mesta je poslednji deo stiha u Otkrivenju 14,7: “Poklonite se Onome koji je stvorio nebo i Zemlju i more i izvore vodene.”

Kakav to starozavetni osnovni tekst imamo ovde na umu? U mom studijskom grčkom tekstu (United Bible Societies, treće izdanje), koji sasvim pouzdano nije podešen prema adventizmu, marginalna informacija pokazuje da je pomenuta rečenica aluzija na 2. Mojsijevu 20,11, na četvrtu zapovest.

Kakav je značaj ovog citata? Jednostavno, ovo: reč “klanjati se” [u ovom ili onom gramatičkom obliku] sedam puta se u u 13. i 14. glavi primenjuje na nesveto trojstvo. “I pokloniše se zmiji [aždahi]”. “I

¹² “Decoding Revelation’s Trumpets”, Andrews University Seminary Doctoral Dissertation Series (Berrien Springs, Mich.: Andrews University Press, 1988), knjiga 11.

pokloniše se zveri.” “... ne poklone ikoni zverinoj.” Samo na jednom mestu u celom tom odseku postoji poziv na klanjanje pravome Bogu. Ako je pravo nasuprot lažnom bogoslužanju centralno pitanje na posletku, *taj tekst (Otkrivenje 14,7) je centralni tekst ovog odseka, a možda i cele knjige. Kada Otkrivenje konačno odluči da pozove ljude da se poklone pravome Bogu, ono to čini u kontekstu četvrte zapovesti, zapovesti o suboti. Prema tome, autor Otkrivenja je, u posebnom smislu, predstavio subotu kao ključno pitanje poslednje krize.*

U oba teksta (Otkrivenje 14,7 i 2. Mojsijeva 20,8-11), poziv na klanjanje/ obožavanje događa se u kontekstu stvaranja. Jedan od najjačih razloga za klanjanje Bogu [obožavanje Boga] je činjenica da nas je On stvorio (to je ujedno i tema teksta u Otkrivenju 4,9-11). Kao znak sećanja na stvaranje, subota neprekidno upućuje na Boga kao predmet obožavanja. Prema tome, centralno pitanje u završnoj krizi nije ograničeno na subotu, ali je subota sastavni deo tog pitanja.

VAŽNOST SUBOTE

Kome je važno šta je mislio Jovan, pisac Otkrivenja? Njegovo nadahnuto mišljenje ne rešava pitanje relevantnosti. Ima li u predmetu subote nečeg što zaslužuje da se on izloži pred ceo svet, uprkos činjenici da je on — kako se čini — ne baš tako blizak današnjem prosečnom čoveku? Kakav bi to razlog naveo Boga da izdvoji baš takvo pitanje i postavi ga kao središnju tačku tokom krize posletka? Naveo bih za to tri razloga.

Jedan od njih je što je, pravilno shvaćena, subota idealan odgovor jevanđelju. Jevanđelje nam saopštava da je Isus Hristos zaradio za nas nešto što mi ne bismo mogli zaraditi sami za sebe — pravi odnos s Bogom (Rimljanima 3,21-24). Samo je Bog svet (Otkrivenje 15,4), a ipak, zahvaljujući Njegovim silnim delima u Hristu, Njegov narod

može da stoji opravdan pred Njim — verom danas, a viđenjem na posletku (stihovi 2-4; upor. 12,11). Iako nas Biblija poziva da služimo Bogu i jedni drugima (Matej 25,31-46), mi savršenom Hristovom delu ne možemo dodati ništa što bi nas učinilo pravima pred Bogom. Jedini prikladni odgovor na to savršeno delo je duh pokajanja, koji počiva u Njegovom ostvarenom delu.

Subota je idealan odgovor jevanđelju zato što je utemeljena na principu odmora posle jednog završenog dela. Kao što je u prvom stvaranju Bog radio, a onda se odmarao, u novom stvaranju Isus je izvršio svoje delo savršene pravde, umro na krstu (objavljujući, “Svrši se”) a zatim počivao u grobu u subotni dan. Kada ljudi kao pojedinci otkriju jevanđelje lično za sebe, subota može da im bude stalni podsetnik na odmor od beskrajne borbe da se dostigne određeno merilo. Tako je prirodno i ljudski pokušavati da zaradimo svoje spasenje i zato nam je potreban redovni podsetnik na činjenicu da je prvi posao hrišćanina da se odmara na način kako je to Hristos činio.

“Dakle je ostavljeno još počivanje narodu Božjemu. Jer koji uđe u pokoj Njegov, i on počiva od dela svojih, kao i Bog od svojih. Da se postaramo dakle ući u taj pokoj” (Jevrejima 4,9-11).

Drugi razlog što subotna zapovest postaje središte pažnje na posletku je to što je ona idealan način provere da li su ljudi istinski odani Bogu. Zapovest o suboti razlikuje se od ostalih devet zapovesti. Sve druge zapovesti imaju svoj određeni temelj u razumu i sopstvenom interesu. Konačno, principi druge table zakona (odnos prema drugim ljudima) predstavljaju temelj vladavine u većini zemalja sveta. “Ne ubij” je logična zapovest za svakoga ko ne želi da bude ubijen. “Ne kradi”, ima smisla za svakoga ko želi da zaštiti svoju teško zarađenu imovinu. Ako se ispostavi da se služim lažima, drugim ljudima će biti teško da budu pošteni u ophođenju sa mnom. Ovakve zapovesti su logične, ali sadrže i određenu meru ličnog interesa. Isto

se odnosi i na prve tri zapovesti, koje se bave našim odnosom prema Bogu. Ako je Bog ono što tvrdi da jeste, nerazumno je obožavati nekog drugog, ili kakvog beživotnog idola. I svakako, nema nikakvog smisla huliti na Njegovo ime.

Jedini deo Deset zapovesti koji nije “logičan” je zapovest o obožavanju Boga u subotu, umesto nekog drugog dana. Takvoj zapovesti do te mere nedostaje logika i dimenzija ličnog interesa da je svetovnim ljudima sasvim lako da je zanemare. Konačno, niko nije naučnim putem uspeo da dokaže zašto je razlika između subote i bilo kog drugog dana sedmice. Sunce sija i kiša pada u uobičajenim količinama. Zemlja nastavlja da se okreće oko svoje ose i oko Sunca. Jedina razlika između subote i drugih dana je u tome što je razliku načinio sâm Bog. Svetkovati subotu znači držati Boga za reč, uprkos tome što naših pet čula ne mogu da registruju nikakav dokaz da je to i razumno činiti.

Upravo ta “irelevantnost”, nelogičnost čini subotu idealnim testom odanosti u vreme posletka. U uslovima kada je uključen lični interes, ne može biti stvarne odanosti. Kada bih ja rekao: “Želim da se uverim koliko si mi odan. Ostavio sam 100.000 dinara u žbun u blizini tvoje kuće. Ako si mi stvarno odan, ustaćeš odmah, uzeti tih 100.000 dinara i potrošiti ih na sebe.” Da li bi to bio dobar test odanosti? Smatram da ne bi. Većina od vas biste sa zadovoljstvom učinili ono što sam vam rekao, čak i ako me ne podnosite! Zašto? Zato što je učiniti to u vašem ličnom interesu.

Pravi test odanosti nastaje kada lični interes uopšte nije uključen. Bog jednostavno kaže: “Učini to, zato što ja to od tebe tražim.” Test subote me podseća na onaj prvi test u Edemskom vrtu —plod s drveta. Siguran sam da je bio ukusan, a verovatno i vrlo hranljiv. Jedini razlog da se ne jede bio je zato što je Bog tako rekao.

U vreme posletka subota postaje idealni test da bi se videlo da li

Bogu služimo zbog toga ko je On ili zbog nečega što od Njega dobijamo. Kada se subota svetkuje po cenu gubitka radnog mesta, porodice ili čak i samog života, svemir će znati da Bogu Njegov narod služi celim srcem. A i sâm Božji narod postaće svestan pune cene odanosti.

Konačno, verujem u važnost subote u vreme posletka zato što je ona deo jedne celine koju nazivamo sleđenjem Isusa celim putem. Dok je živeo na ovoj Zemlji, Isus nikada nije svetkovao nedelju, već subotu. Ostavio nam je primer svetkovanja subote. *Želimo li da sledimo Isusa celim putem, učinimo to i svetkovanjem subote.* Osim toga, mi imamo prednost da znamo da Njegovo savršeno svetkovanje subote pokriva naše nehotične neuspehe u pokušaju da dostignemo ideal počivanja u Njegovom ostvarenom delu.

Rekavši ovo, verovatno bi trebalo da izgovorim i neka upozorenja u vezi s izlaganjem ove poruke sekularnom svetu. Iako će subota u vreme posletka/ na kraju postati čak bolno relevantna/ bitna, ta relevantnost će biti sve samo ne očigledna za one koji nisu investirali u vrstu proučavanja Biblije kakvo smo mi imali u ovoj knjizi.

Kako sam istakao u jednoj svojoj ranijoj knjizi, stavljanje pitanja subote/nedelje u prvi plan u našim odnosima sa sekularnim ljudima obično će značiti gubitak kredibiliteta koji možda imamo kod njih.¹³ Poznavanje pitanja subote/nedelje nije neposredna, goruća potreba u svetovnom okruženju. Međutim, kako ljudi izgrađuju svoje shvatanje Pisma i poštovanje prema njemu, obično počinju da grade i odgovarajuću spremnost da idu za Bogom, bez obzira kuda ih On vodi. Nikada nisam upoznao svetovne ljude koji su zastali i odbili da prihvate svetkovanje subote, ako su do tog trenutka upoznali i zavoleli

¹³ Za one koji žele temeljitu raspravu o pitanjima koja se tiču adventističke vere u sekularnom svetu, vidi moju knjigu "Present Truth in the Real World" (Boise, Idaho: Pacific Press Publishing Association, 1993).

Boga u kontekstu živog, aktivnog odnosa s nekim od adventista ili adventističkom crkvom.

Prema tome, Biblija nam kaže da je subotna zapovest u Otkrivenju 14,7 nameran protivteg prevarama opisanim u prethodnom poglavlju. Te prevare su toliko okrutne da možda sva naša čula dokazuju da je nesveto trojstvo u pravu, a da Božji narod greši. *U vreme velike prevare, jedan prividno proizvoljni test odanosti kakav je ovaj izložen u Otkrivenju, imaće posebnu snagu. Bogu će biti poslušni jedino oni koji su u celosti predani Njemu i Njegovim zapovestima, uprkos dokazima koji dolaze od njihovih čula.*

U vreme kada se svet raspada i kada duvaju svi vetrovi nauka, puna odanost Bogu će se pokazati se kao jedini razuman način življenja.

Dvanaesta glava

POSLEDNJA BITKA U ISTORIJI ZEMLJE

U 10. poglavlju kratko smo se dotakli shvatanja o Armagedonu, koje se dovodi u vezu s poslednjom bitkom u istoriji Zemlje. U ovoj glavi ćemo detaljnije proučiti veliku bitku na kraju istorije sveta. Odličan tekst za početak našeg proučavanja o završnoj bici je Otkrivenje 16,12: “I šesti anđeo izli čašu svoju na veliku reku Eufkrat; i presahnu voda njezina, da se pripravi put carevima od istoka sunčanoga.”

Ovo je šesti u nizu od sedam anđela koji puštaju zla na Zemlju, izlivanjem čaša s tečnošću. U ovom konkretnom slučaju “zlo” kao da nema neki naročiti domet, pošto se isušivanje reke teško može porediti s “ljutim ranama”, suncem koje “žeže” i grâdom težine velikog TV-prijemnika (stihovi 2, 8 i 21). Međutim, događaji u Otkrivenju nisu uvek takvi kakvi izgledaju na prvi pogled. Šesto zlo, ispostavlja se, biva zaista strašno.

REKA EUFRAT

Reka Eufkrat je tekla kroz drevni Vavilon i delila ga na dva dela. Šta predstavlja reka Eufkrat? Imamo više mogućnosti tumačenja. Među najočiglednijima je da reka Eufkrat u Otkrivenju 16,12 predstavlja samu tu reku. U to veruje najmanje jedna osoba koju poznajem. Taj čovek je '80-tih godina u “Njusviku” zapazio satelitske fotografije koje su pokazivale Irance kako kopaju rovove u području reke Eufkrat i zaključio da će se proročanstvo iz Otkrivenja 16,12 ispuniti sa

iranskim napadom na današnji Irak.

Drugo tumačenje je izneo je Urija Smit, koji je smatrao da reka Eufrat simbolički predstavlja teritoriju kroz koju protiče. Tako je, za njega, reka Eufrat u ovom tekstu predstavljala Tursku, pošto je turska država, u vreme kada je on pisao, vladala teritorijom kroz koju protiče reka Eufrat. U naše vreme najveći deo reke Eufrat teče kroz državu Irak. Zato su današnji zagovornici tog stava skloni tvrdnji da bi “isušivanje Eufrata” moglo da znači uništenje Iraka.

Međutim, postoji još jedno moguće tumačenje. Jedan od najboljih načina za razumevanje teških pojmova u Otkrivenju jeste ispitati kako su oni upotrebljeni na drugim mestima u knjizi. Konačno, ako nam autor Otkrivenja tačno kaže šta predstavlja reka Eufrat, zar objašnjenje trebalo da tražimo na nekom drugom mestu? Smatram da ne bi. Sedamnaesta glava Otkrivenja nam pruža širi uvid u značenje izraza reka Eufrat. “I dođe jedan od sedam anđela koji imahu sedam čaša, i govori sa mnom govoreći mi: hodi da ti pokažem sud kurve velike, koja sedi na vodama mnogima” (1. stih).

Jedan od sedam anđela sa čašama dolazi do Jovana i nešto mu objašnjava. Govori mu o “kurvi velikoj” koja sedi na mnogim vodama. A sada se raspitajmo: Koji od sedam anđela donosi zlo na vodu? Šesto zlo, kako smo videli, odnosi se na reku Eufrat. Međutim, to nije jedino zlo koje se odnosi na vodu. Drugo zlo pogađa more (Otkrivenje 16,3). Treće pogađa reke i “izvore vodene” (4. stih). Prema tome, tri od sedam zala imaju veze s vodom.

Koji se od ova tri anđela što donose zla obraća Jovanu u 17. glavi? Prema 5. stihu, ime kurve je “Vavilon”. To znači da izraz “mnoge vode” na kojima sedi kurva predstavlja reku Eufrat. Ovu vezu dodatno potvrđuje prorok Jeremija u 51,12.13, kada Vavilon izričito opisuje kao grad koji počiva na “velikoj vodi”. Zapazimo sada tekst u Otkrivenju 17,15: “I reče mi: vode, što si video, gde sedi kurva, ono

su ljudi i narodi, i plemena i jezici.”

Šta predstavlja reka Eufrat u Otkrivenju 16,12? Reku Eufrat? Ne. Možda neku pojedinačnu državu, kao Irak ili Turska? Ne. Ona predstavlja sve narode sveta. *Reka Eufrat je simbol građanskih, političkih i sekularnih sila ovoga sveta.*

Vavilon, nasuprot tome, predstavlja nešto drugo, a ne političke sile ovog sveta. Kurva Vavilon, po opisu, obučena je u odeću kakvu je nosio prvosveštenik u starozavetnom Izrailju (Otkrivenje 17,4.5; 2. Mojsijeva 28,39). On(a) takođe deli i sudbinu koja je, zbog prostitucije, snašla kćer jednog sveštenika (Otkrivenje 17,16; 3. Mojsijeva 21,9).¹ *Kurva Vavilon nedvosmisleno predstavlja versku silu na kraju vremena, koja je neprijatelj Jagnjetu i onima “koji su s Njim”* (Otkrivenje 17,14).

Da li počinjete da shvatate da bi šesto zlo moglo imati veći značaj nego što je izgledalo na prvi pogled? Ako bismo se bavili isušivanjem reke čije je korito u periodu poznog leta često suvo, “zlo” neće predstavljati ništa veliko. Ali ako reku Eufrat, simbolički, vidimo kao političke sile ovog sveta, isušivanje *tog* Eufrata postaje veoma važan događaj u istoriji planete. Postupak koji smo upravo primenili pokazuje da Otkrivenje često tumači sopstvene simbole — ako imamo dovoljno strpljenja za pažljivo istraživanje.

ISUŠIVANJE REKE

Znamo li za neki trenutak u istoriji kada je reka Eufrat bila isušena i kada su se, istovremeno, pojavili carevi sa istoka (doslovno “od istoka sunčanoga”)? Godine 539. pre Hrista je car Kir izvršio opsadu Vavilona, grada koji je, u svoje vreme, bio bukvalno neosvojiv grad.

¹ U Izrailju je uobičajena kazna za otvoreni seksualni prestup bila smrt kamenisanjem (Jovan 8,3–5; 5. Mojsijeva 22,20–24). Međutim, ako je žena uhvaćena u nemoralu bila sveštениčka kćer, nju je trebalo spaliti “ognjem” (3. Mojsijeva 21,9).

Zidovi su bili tako moćni da bi frontalni napad bio ravan samoubistvu. Ni izgladnjivanjem stanovnika grada opsadom ne bi se postigao cilj, pošto je Vavilon, bez snabdevanja spolja, mogao da se hrani najmanje 20 godina. A onda je Kir došao na sjajnu ideju. Tok reke Eufkrat skrenuće u jednu veliku dolinu — isušivanje — a onda će kroz otvore u zidu za reku ući i napasti grad iznutra!

Da li je moguće da je autor Otkrivenja znao za događaj s carem Kirom onako kako ga mi danas znamo? Očigledno da jeste. Izveštaj o Kirovom vojnom pohodu i osvajanju Vavilona centralna je tema tri starozavetna teksta, od kojih dva jasno pominju isušivanje reke Eufkrat. Jedan od tekstova nalazi se u Jeremiji 50. i 51. glavi. “Ovako veli Gospod nad vojskama: sila se čini sinovima Izrailjevim i sinovima Judinim; koji ih zarobiše, drže ih, neće da ih puste. Izbavitelj je njihov silan, ime mu je Gospod nad vojskama, On će doista braniti stvar njihovu da umiri zemlju i smete stanovnike Vavilonske” (Jeremija 50,33.34).

Prema tekstu u 50. glavi Knjige proroka Jeremije, Bog priprema zaveru protiv Vavilona. Zašto? Zato što je tlačio Njegov narod. “Mač na Haldejce, govori Gospod, i na stanovnike vavilonske i na knezove njegove i na mudrace njegove. Mač na laže njegove, i poludeće; mač na junake njegove, i prepašće se. Mač na konje njegove, i na kola njegova i na svu mešavinu što je usred njega, i postaće kao žene; mač na blago njegovo, i razgrabiće se. *Suša na vode njegove, i usahnuće*, jer je zemlja idolska, i oko lažnih bogova luduju” (stihovi 35–38).

Ovaj tekst nam navodi dodatne razloge zbog kojih Vavilon treba da bude uništen — zbog svog idolopoklonstva. Uništenje Vavilona ostvaruje se čitavim nizom kaznenih mera, čiji je vrhunac isušivanje njegovih voda! Isušivanje Eufkrata događa se paralelno s uništenjem svih vojnika, lažnih proroka, zvaničnika, mudrih ljudi, konja i kola u

Vavilonu. Drugim rečima, isušivanjem reke, uništena je snaga Vavilona. *To se besprekorno upreda s tekstom u Otkrivenju 17,15. Reka Eufrat predstavlja sve ljude i njihove građanske vlasti koji daju podršku verskoj vlasti Vavilona. Prema tome, isušivanje reke vodi uništenju Vavilona.*

Zašto Bog uništava Vavilon? Iz dva razloga: zato što je Vavilon mučio Njegov narod i zbog idolopoklonstva Vavilona. Oba su, ujedno, i karakteristike Vavilona poslednjeg vremena, tako da između istorije drevnog grada i izveštaja u Otkrivenju postoji nameravana povezanost. Slušajmo dalje, šta govori prorok Jeremija: “Zato ovako veli Gospod: evo, ja ću raspraviti parbu tvoju i osvetiću te; i osušiću more njegovo, i izvore ću njegove osušiti. I Vavilon će postati gomila, stan zmajevski, čudo i podsmeš da niko neće živeti u njemu” (Jeremija 51,36.37). I ovom prilikom se sud nad Vavilonom dovodi u vezu sa isušivanjem njegovih voda.

U Isaiji 44. i 45. glavi nalazimo paralelno proročanstvo o uništenju Vavilona: “Ja Gospod ... potvrđujem reč sluge svojega, i navršujem savet glasnika svojih; govorim Jerusalimu: naselićeš se; i gradovima Judinim: sazidaćete se; i pustoline njihove podignuću; govorim dubini: presahni, i isušiću reke tvoje; govorim Kiru: pastir si moj; i izvršiće svu volju moju, i kazaće Jerusalimu: sazidaćeš se; i crkvi: osnovaćeš se” (Isaija 44,24–28).

Ovde nalazimo dva nova razloga za razorenje Vavilona: (1) obnova i ponovno naseljavanje Jerusalima i (2) obnavljanje hrama koji je Vavilon razorio davne 586. godine pre Hrista (Jeremija 51,11). Činom razorenja hrama Vavilon je drsko pokazao svoje nepoštovanje prema samom Bogu. “Ovako govori Gospod *pomazaniku* svojemu Kiru, kojega držim za desnicu, da oborim pred njim narode i careve raspašem, da se *otvaraju vrata* pred njim i da ne budu vrata zatvorena” (Isaija 45,1).

Zanimljiv uzgredni podatak povodom ovog velikog starozavetnog događaja su zidovi i kapije koje su Vavilonjani imali i unutar grada, duž rečne obale. Međutim, očigledno je da su u noć, kad je Kirova vojska umarširala koritom reke, kapije bile otvorene. Vavilonski vojnici su bili pijani zbog Valtasarove velike gozbe (Danilo, 5. glava). Bio je to deo Božjeg unapred pripremljenog plana.

Ko je bio Kir? “Radi sluge svojega Jakova i Izrailja izabranika svojega prozvah te imenom tvojim i prezimenom, premda me ne znaš [ne priznaješ]” (Isaija 45,4).

Da li se Kir klanjao pravome Bogu? Nije. Pa ipak, Bog mu je dodelio jednu počasnu titulu. Kakva je to titula? Opisan je kao “mesija”. Jevrejska reč koja je u Isaiji 45,1 prevedena sa “pomazanik” je tehnički izraz za mesiju. Taj izraz se u Starom zavetu koristi samo dva puta za budućeg izbavitelja. Jedna od tih primena se nalazi ovde, u Isaiji 45. glavi, a druga u Danilu 9,26, gde se tekst odnosi na Isusa Hrista. Kako je mogao Bog da nazove mesijom neznabožačkog cara koji ga, uz to, uzgred nije ni priznavao? Odgovor je vrlo jednostavan: Bog je pristao da upotrebi Kira da ovaj izbavi Njegov narod. Bog je tolerantniji od nas.

Istorijsko ispunjenje prororčanstava iz Isaije i Jeremije bilo je precizno. Tačno u predskazano vreme Kir je došao kao osvajač sa istoka, pokoravajući narode oko Vavilona, opseo Vavilon, isušio njegovu reku i stavio tačku na vavilonsko svetsko carstvo, izdajući naredbu da se Božjem narodu omogući vraćanje u Palestinu, kako bi izgradili novi Jerusalim.

Druga polovina Otkrivenja zasniva se na “padu Vavilona” iz prororčanstava Isaije i Jeremije. Bog u Otkrivenju šalje svog eshatološkog Kira da isuši eshatološki Eufkrat, kako bi svoj eshatološki Izrailj izbavio od Vavilona poslednjeg vremena, i omogućio mu da se nastani u novom Jerusalimu. Kako inače uvek biva u Bibliji, kraj se

opisuje jezikom prorokove prošlosti; u ovom slučaju, starozavetnim jezikom pada Vavilona.

CAREVI S ISTOKA

Do sada bi već trebalo da bude očigledno da će svako ko Otkrivenje pokuša da razume bez temeljitog poznavanja Staroga zaveta ustanoviti da je knjigu praktično nemoguće razumeti. Isto se odnosi i na novozavetnu pozadinu knjige Otkrivenje. Knjiga Otkrivenje nije otkrivenje Srednjeg istoka ili Evropske ekonomske zajednice; ne, *ono je otkrivenje Isusa Hrista*. Ono je deo novozavetnog svedočanstva o Hristu. Znajući to, mi njegova proročanstva nećemo moći u potpunosti da razumemo dok Hrista ne vidimo jasnije nego što smo ga gledali ranije. To je posebno tačno, kada govorimo o Otkrivenju 16,12.

Ko su carevi “od istoka sunčanoga”? Izraz “istok sunčani” [izlazak sunca] se u Novom zavetu koristi na dva načina. Jedna od upotreba odnosi se samo na pravac i predstavlja još jedan način da se kaže “istok”, “istočno”. Međutim, izraz se, s druge strane, koristi kao simbol za Isusa Hrista, Onoga koji dolazi sa istoka. “Po dubokoj milosti Boga našega, po kojoj nas je pohodio istok s visine” (Luka 1,78).

U ovom tekstu “istok” je proročanstvo o Isusovom prvom dolasku. Zarija se raduje rođenju svog sina, Jovana Krstitelja, zato što zna da i Mesija, ako je već Jovan tu, mora doći odmah za njim, pa ga naziva “istokom”, “suncem koje izlazi”. Istok je ujedno i pravac odakle Božji narod treba da očekuje Isusov drugi dolazak. “Jer kao što munja izlazi od istoka i pokazuje se do zapada, *takav će biti dolazak Sina čovečjega*” (Matej 24,27).

U Otkrivenju 7,2 anđeo koji zapečaćava “penje se” “od istoka sunčanoga”. Shodno ovome, Novi zavet izlazak sunca dovodi u vezu s

Isusom Hristom. U Otkrivenju 16,2, prema tome, carevi “od istoka sunčanoga” odnose se na Hrista i sile dobra, koje će osloboditi Božji narod od Vavilona poslednjeg vremena.

Ovo je dalje naglašeno u Otkrivenju 17,14, tekstu koji je deo obrade teme o šestom zlu: “Ovi će se pobiti s Jagnjetom, i Jagnje će ih pobediti, jer je Gospodar nad gospodarima i Car nad carevima; i koji su s Njim, jesu pozvani i izabrani i verni.” Ovaj tekst ističe da je Isus Car nad carevima. U Otkrivenju 16,12 sa istoka dolaze mnogi carevi. Međutim, ko su ti drugi carevi? Odgovor nam se daje u Otkrivenju 17,14: “I koji su s Njim, jesu pozvani i izabrani i verni.” Izrazi “pozvani”, “izabrani” i “verni” u Novom zavetu dosledno se koriste da opišu one koji veruju u Isusa.² Da li je prikladno “carevima” nazvati one koji su samo vernici? U Otkrivenju vidimo da jeste (Otkrivenje 1,5.6; 5,9.10). U Svetome pismu anđeli se nikada ne nazivaju carevima, a ni u drevnoj jevrejskoj literaturi. Prema tome, carevi od istoka su Hristos i Njegov verni narod.³

Božji narod je direktno oslovljen u sredini teksta koji opisuje okupljanje za armagedonsku bitku (Otkrivenje 16,13–16). “Evo idem kao lupež; blago onome koji je budan i koji čuva haljine svoje, da go ne hodi i da se ne vidi sramota njegova” (15. stih).

Verni sledbenici Jagnjeta su, u vreme posletka, oni koji ostaju budni i čuvaju svoje haljine. “Biti budan” (*ho gregoron*) je terminologija identična onoj koja se koristi u 24. glavi Jevanđelja po Mateju. U Otkrivenju, kao i u Mateju, Božji narod poslednjeg vremena

² “Pozvani” — Rimljanima 1,6.7; 8,28; 1. Korinćanima 1,2.24; “izabrani” — Rimljanima 16,13; 1. Petrova 2,4.9; “verni” — 1. Korinćanima 4,12.17; Efescima 1,1; Kološanima 1,2; Otkrivenje 2,10.

³ Postoji prividan nesklad između tvrdnji po kojima se pripadnici Božjeg naroda ubrajaju u careve “od istoka”, s jedne strane, i da “carevi od istoka” oslobađaju Božji narod od Vavilona poslednjeg vremena, s druge. Moj nekadašnji profesor Daglas Voterhaus voleo je da kaže: “Biblijske tipologije nikada ne stoje na sve četiri noge.” Posmatrano iz zemaljske perspektive, Božji narod treba na dramatičan način da bude izbavljen iz Vavilona, a iz nebeske perspektive, Božji narod je deo duhovne vojske koja pobeđuje Vavilon.

su oni koji straže, koji sa svojom braćom i sestrama postupaju onako kako je s njima postupao Hristos. *Novozavetne eshatološke tekstove povezuje jedna zajednička nit. Hristos i Njegov narod su uvek u središtu zbivanja, čak i onda kada tekst opisuje delovanje zla.*

Prema tome, na samom svršetku zemaljske istorije, među svetima će nastati globalna⁴ konfederacija, ili savez. U Otkrivenju se oni nazivaju mnogim imenima. Oni su “carevi od istoka sunčanoga” (Otkrivenje 16,12), “pozvani i izabrani i verni” sledbenici Jagnjeta (Otkrivenje 17,14), “koji je budan i koji čuva haljine svoje” (Otkrivenje 16,15), “ostali [ostatak]” (Otkrivenje 12,17), “144.000” (Otkrivenje 1,1–5; 7,1–8) i “narod mnogi” (Otkrivenje 7,9–17; 19,1.2). Sve ovo su samo različiti načini opisivanja jedinstvenog Božjeg naroda na kraju vremena.⁵ Oni verovatno neće biti vidljivo organizovani, ali su jasno određeni opisom svog ponašanja.

DUHOVNA BITKA

Armagedonska bitka se ne odnosi toliko na tenkove, avione i artiljeriju, koliko na bitku za um svakog ljudskog bića na Zemlji (Otkrivenje 14,7; 16,15). To je bitka između dva trojstva, u kojoj svako od njih angažuje po jedan trio anđela da pridobije ljudska bića na svoju stranu u tom sukobu (Otkrivenje 14,6–12; 16,13.14). U jednom stvarnom smislu, Armagedon će značiti svršetak rata koji je trajao kroz celu istoriju hrišćanstva. Najjasniji opis toga rata nalazimo u Pavlovoj Drugoj poslanici Korinćanima: “Jer ako i živimo u telu, ne

⁴ odnosi se na ceo svet, engl. worldwide i biće, u ovom smislu, često korišćena u tekstu

⁵ Bez obzira da li ćemo smatrati da su 144.000 i “narod mnogi iz Otkrivenja 7. glave dve različite grupe ili dva načina opisivanja iste grupe nema uticaja na tu tvrdnju. Obe grupe su predstavljene kao odgovor na pitanje iz Otkrivenja 6,17: “Jer dođe veliki dan gneva Njegova, i ko može o(p)stati?” Bez obzira da li čine jednu ili dve grupe, obe grupe iz Otkrivenja 7. glave su ceo sveglobalnog saveza svetih na svršetku istorije ove Zemlje.

borimo se po telu. Jer oružje našega vojevanja nije telesno” (2. Korinćanima 10,3.4).

Kakvo je oružje ovoga sveta? Puške AK-47, tenkovi-ubice A-10, lovci F-15 i tenkovi M1A1, to je oružje ovog sveta. Vojevanje do kojeg je hrišćanima najviše stalo ne vodi se oružjem ovoga sveta. “Oružje našega vojevanja nije telesno, nego silno od Boga na raskopavanje gradova, da kvarimo pomisli i svaku visinu koja se podiže na poznanje Božje, i robimo svaki razum na pokornost Hristu” (4. i 5. stih). [Jer oružje naše borbe nije zemaljsko, nego silno, za Boga, da ruši tvrđave: pa rušimo mudrovanja i svaku visinu koja se podiže na poznanje Božje, i robimo svaku misao za pokornost Hristu (po dr D. Stefanoviću).]

Da li ste danas morali da se borite sa svojim mislima? O tome je zapravo reč kada govorimo o borbi, vojevanju na kraju zemaljske istorije. To je borba za um. Borba protiv lažnih ideja, bitka protiv sile neprijatelja, bitka za samosavlađivanje. U toj borbi će se na Božjoj strani naći ljudi iz svakog naroda i kolena i jezika i plemena, globalna, konfederacija svetih.

Kao što smo već videli nekoliko poglavlja ranije, velika borba na završetku imaće krajnje lične implikacije. Svako ljudsko biće na Zemlji biće dovedeno pred odluku da priđe pravom, istinskom trojstvu, ili pak onom lažnom. Jedan od aspekata nauke Otkrivenja koji vodi najvećem otrežnjenju jeste tvrdnja da se odluka ne može odlagati u beskraj. Doći će vreme kada anđeli više neće zadržavati vetrove. Biće prekasno za zapečaćenje (Otkrivenje 7,1-3). Biće prekasno da slušamo objavljivanje tajni jevanđelja (Otkrivenje 10,7). U nebeskom hramu više neće biti posrednika (Otkrivenje 15,5-8). Nepravедni i pogani ostaju nepravедni i pogani (Otkrivenje 22,11). Zapazimo da se taj završetak ljudskog vremena milosti za ljude dosledno prikazuje kao nešto što se događa *pre* kraja. Iz ljudske

perspektive, će sudbina svakog ljudskog bića na Zemlji biće zapečaćena, a ipak će se život nastaviti još neko vreme. Većina ljudi u tom trenutku neće znati biti svesa zbivanja tog jezivog čina.

Prema tome, biblijska slika kraja poziva nas na odgovornost. Naše odluke i postupci i te kako su važni za konačnu sliku stvari, a mi nećemo uvek imati novu, još jednu, priliku za odluku.

Podsetiću vas na kratku priču iznetu u prvom poglavlju ove knjige. Jednom je jedan učenik prišao rabinu i pitao: “Kada ću se pomiriti s Bogom?”

Rabin je odgovorio: “Na dan pre nego što umreš.”

Učenik je uzvratio: “Ali kada ću umreti?”

Rabin odgovara: “Niko ne zna i zato Pismo kaže: Danas, ako glas Njegov čujete, ne budite drvenastih srca.”

Trinaesto poglavlje KRAJ SADAŠNJEG SVETA

Kakve će biti sile koje će se podići protiv Hristove konfederacije svetih poslednjih dana? Tekst u Otkrivenju 16,13.14 govori o postojanju dve grupe sila zla, predstavljene “bezbožnim” trojstvom, s jedne strane, i carevima zemaljskim, s druge: “I videh iz usta aždahinih, i iz usta zverinih, i iz usta lažnoga proroka, gde iziđoše tri nečista duha, kao žabe. Jer su ovo duhovi đavolski koji čine čudesa, i izlaze k carevima svega vasionoga sveta da ih skupe na boj za onaj veliki dan Boga Svedržitelja.”

Na jednoj strani imamo aždahu, zver i lažnog proroka — “bezbožno” trojstvo. Budući da je Vavilon sačinjen iz tri dela (19. stih), nesveto trojstvo je skup tri duhovne sile, ujedinjene u globalnu religijsku konfederaciju, takođe nazvanu Vavilon. *Vavilon i nesveto, bezbožno trojstvo su dva različita načina da se opiše svetska religijska konfederacije koja će se na svršetku vremena suprotstaviti Božjem ostatku.*

Druga velika neprijateljska sila o kojoj je reč u Otkrivenju 16,14, opisana je kao “carevi svega vasionoga sveta”. Njih treba poistovetiti s rekom Eufrat, iz 12. stiha (upor. Otkrivenje 17,15). Carevi sveta su, dakle, suprotstavljeni carevima “od istoka sunčanoga”, koji u Otkrivenju 17,14 predstavljaju Hrista i Njegov narod. *Carevi sveta (ili reka Eufrat) predstavljaju globalnu političku i ekonomsku konfederaciju koja deluje kao podrška eshatološkom Vavilonu.*

Tekst implicira da se religiozna konfederacija stvara prva i da

primenjuje ubeđivanje po metodu “žâbâ”, kako bi, za Armagedon, sakupila političke i ekonomske sile ovog sveta. Religijska konfederacija se, u 16. glavi, prikazuje demonskim trojstvom i velikim gradom Vavilonom (upor. Otkrivenje 16,19; 17,18), dok je politička i ekonomska konfederacija predstavljena rekom Eufrat i carevima celoga sveta (upor. “gradovi neznabožački”, u Otkrivenju 16,19). *Delovanjem trojice anđela-demonâ, građanske i političke sile sveta se ujedinjuju radi izvršavanja zapovesti eshatološkog Vavilona.*

Sedamnaesta glava Otkrivenja dalje razrađuje predmet velike bitke na kraju istorije sveta. U tekstu od 1. do 3. stiha opisuje se “kurva velika” koja sedi “na vodama mnogima”, a potom na crvenoj zveri. Pošto je velikoj bludnici ime Vavilon (5. stih), ona je nedvosmisleno pandan “bezbožnom” trojstvu iz 13. i 16. glave. Pošto je crvena zver na kojoj sedi bludnica paralela “mnogim vodama” iz Otkrivenja 17,1, zver služi i kao opis za svetovne sile ovoga sveta, koje će na kraju istorije Zemlje biti pod vlašću Vavilona.

Zver iz Otkrivenja 17. glave se, prema tome, razlikuje od zveri opisanih u 13. glavi, koje su deo bludnice Vavilon (Otkrivenje 16,13–19). Zveri iz Otkrivenja 13. glave deluju, u vreme posletka, kao deo velike religijske konfederacije, suprotstavljene Jagnjetu i onima koji su s Njim. Te zveri su, u jednom trenutku istorije, možda delovale kao svetovne sile, ali su, u vreme posletka, postrojene kao deo lažne religijske konfederacije. Zver iz 17. glave daje, u vreme posletka, podršku ovoj konfederaciji u ime građanskih i svetovnih sila sveta.

U Otkrivenju 17,10 zver se, hronološki, opisuje kao pripadnik niza od sedam “careva”, ali koja je, istovremeno i “osmi” car. Tako imamo smisao po kojem je zver oduvek postojala (kao što su, u nekom obliku, oduvek postojale i svetovne, političke sile ovog sveta), ali je u 17. glavi ona opisana u kontekstu svojih aktivnosti na kraju istorije. Ovaj slikoviti opis u 12. i 13. stihu odlazi korak dalje: “I deset rogova,

koje si video, to su deset careva, koji carstva još ne primiše, nego će oblast kao carevi na jedno vreme primiti sa zveri. Ovi jednu volju imaju, i silu i oblast svoju daće zveri.”

Iako su 10 rogova deo zveri kao celine, oni se na određeni način izdvajaju od ostalih svetovnih sila u svetu na kraju istorije. Oni svoju sudbinu u jednom trenutku udružuju sa sudbinom zveri, međutim, u konačnoj bici političke sile sveta ostvaruju potpuno i globalno jedinstvo. Zver i 10 rogova pridružuju se Vavilonu u njegovom velikom eshatološkom napadu na Božji pozvani i izabrani narod (Otkrivenje 16,12; 17,15). Otuda, tekst u Otkrivenju 17,1–5.9–13 prikazuje istu situaciju kao i tekst u Otkrivenju 16,13.14 — spajanje dveju svetskih konfederacija, jedne religijske i druge političke.

Dakle, svet će se na kraju, prema Otkrivenju, svrstati u tri velike grupe: (1) jedni koji stoje na strani pravoga Boga; (2) drugi koji će smatrati da se ciljevi ovoga sveta najbolje postižu u okviru jedinstva političke i ekonomske moći, ako hoćete, “novog svetskog poretka” i (3) oni koji se poistovećuju s religijskim Vavilonom i ciljevima religijske konfederacije. Druga i treća grupa su suprotstavljene Bogu i Njegovom narodu ostatka, ali na različite načine. Raznoliki simboli i izrazi kojima se opisuju pomenute tri konfederacije mogu se rezimirati na sledeći način:

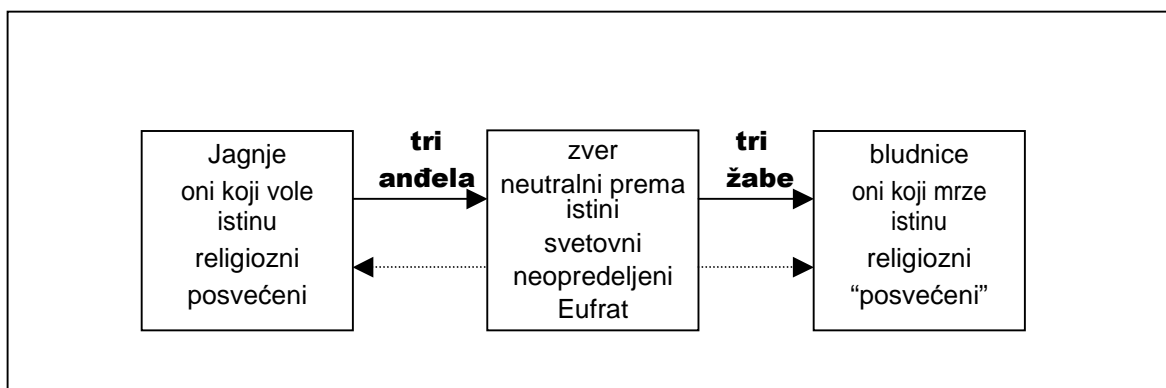
<i>sveti</i>	<i>građanski</i>	<i>religijski</i>
Hristos	Euftrat	bezbožno trojstvo
pozvani	carevi ovog sveta	bludnica Vavilon
izabrani	mnoge vode	grad Vavilon
verni	carevi zemaljski	grad veliki
budni	stanovnici zemaljski	
obučeni	zver	
ostatak	10 rogova	
144.000	gradovi neznabožački	
veliko mnoštvo	“osmi”	

Velika bitka na svršetku vremena u stvarnosti je bitka oko stanovnika sveta i građanskih vlasti koje njima vladaju (središnji spisak u datoj tabeli). Kako je istaknuto u 2. Solunjanima 2,10–12, na kraju će postojati tri vrste ljudi — oni koji vole istinu (nazvani izabranima), oni koji mrze istinu (Vavilon) i oni neopredeljeni (sekularni svet) koji niti vole, niti mrze istinu. Trojica anđela prilaze tom svetu neopredeljenih da bi ih doveli Jagnjetu (Otkrivenje 14,6–12), dok svetu neopredeljenih odlaze i tri žabe, s namerom da ih privedu Vavilonu (Otkrivenje 16,13.14), čime na scenu stupa lažno jagnje (Otkrivenje 13. glava). Za kratko vreme, većina neopredeljenih pridružuje se Vavilonu, suprotstavljajući se Božjem vernom ostatku (Otkrivenje 17. glava).

Prema tome, pre Armagedona nastaje dvostruko okupljanje. Dve konfederacije religije se sukobljavaju oko neopredeljene većine,

prikazane slikom građanskih i sekularnih sila ovoga sveta. Konfederacija Jagnjeta poziva na odanost pravom Trojstvu, objavljivanjem vesti trojice anđela (Otkrivenje 14,6–12), dok konfederacija bludnice poziva na odanost lažnom trojstvu, objavljivanjem poruka triju žaba (Otkrivenje 16,13.14). U jednom kratkom periodu, neposredno pre svršetka vremena, svaki pojedinac na Zemlji pristupa jednoj ili drugoj grupi. Na taj način se postavlja scena za završnu bitku.

DVOSTRUKO OKUPLJANJE

Strelice s punim linijama u datoj šemi predstavljaju dva poziva na predanje i lojalnost koji se upućuju neopredeljenoj većini svetskog stanovništva i njegovim vlastima. Strelice s isprekidanim linijama, međutim, predstavljaju ljude pojedinačno, koji prihvataju da se opredele za jednu ili drugu stranu. Pripadnici vlasti, konačno, staju uz bludnicu.

Razlika između dve velike konfederacije zla ogleda se i u tome što se žig zveri može primiti na dva mesta: na čelo ili na ruku (Otkrivenje 13,16.17). Žig, ili beleg, stavljen na čelo, podrazumeva opredeljenje za stvar religijske konfederacije. Ljudi koji primaju žig na ruku nisu opredeljeni za stvar umom i srcem, nego se prvima pridružuju samo iz sebičnog ekonomskog interesa ili zbog brige za ličnu sigurnost

(15. stih). Ti ljudi sa žigom na ruci služe religijskoj konfederaciji nadajući se da će dostići svetovne i ekonomske ciljeve političkih sila sveta.

UJEDINJENI SVET

Na koji način dolazi do podrške svetovne religijskoj konfederaciji? Sredstvo ubeđivanja u Otkrivenju 17,2 nije predstavljeno slikom demonskih žaba, nego slikom nedopuštene seksualnosti. Između eshatološkog Vavilona i političkih i ekonomskih sila ovoga sveta nastaje intimni odnos, odnos okarakterisan kao blud. Te dve konfederacije su, u Otkrivenju, su u izrazitom kontrastu prema grupi od 144.000, onima koji su “devstvenici” [“kao devojke”, prema dr D. Stefanoviću] (Otkrivenje 14,3.4) i nevesti, “žena njegova”, iz Otkrivenja 19,7.8.

ISHOD DVOSTRUKOG OKUPLJANJA	
Konfederacija svetih	konfederacija zla
	glava
	religiozni
	bludnica

nevesta	ruka
	svetovni
	zver

Za vrlo kratko vreme će — jedini put u istoriji — verske i građanske vlasti sveta biti potpuno ujedinjene. Takođe za vrlo kratko vreme će svekolika pažnja sveta biti usredsređena na malobrojne rasute sledbenike Jagnjeta. Međutim, bez obzira na to što su sledbenici Jagnjeta malobrojni i rasuti, On im svu svoju ogromnu silu stavlja na raspolaganje. “Ovi će se pobiti s Jagnjetom, i Jagnje će ih pobediti, jer je Gospodar nad gospodarima i Car nad carevima; i koji su s Njim,

jesu pozvani i izabrani i verni” (Otkrivenje 17,14).

Ko će objaviti rat Jagnjetu? Građanske i svetovne sile ovog sveta, ovde predstavljene rogovima i zveri (12. i 13. stih). Zašto ratuju protiv Jagnjeta? Zato što su se potčinili vlasti religijskog Vavilona (stihovi 1–3). Iako će, po ljudskim merilima, Božji ostatak poslednjeg vremena biti najslabija od sila na ovoj Zemlji, ovaj tekst potvrđuje da će oni na kraju biti pobednici. Istinska pobeda ne nastaje zahvaljujući oružju ovoga sveta (2. Korinćanima 10,3–5).

DANAŠNJI SVET I KRAJ

Živimo u svetu u kojem kao da sve veće nejedinstvo postaje gotovo pravilo (Bosna, Somalija, Irak, Los Anđeles). Kakva bi vrsta ubeđivanja bila potrebna za međusobno približavanje političkih i ekonomskih sila sveta? Šta će navesti sve verske sile sveta — katolike, protestante, muslimane, budiste itd. — da se međusobno slože? Šta će biti potrebno da se celi svet, i verski i sekularni, ujedini oko jedne zajedničke misije? Prilično je teško, čini se, zamisliti jedinstvo koje bi obuhvatilo celi svet, onako kako to prikazuje Otkrivenje. Zamislimo američkog predsednika i Sadama Huseina kako, u novom svetskom poretku, pružaju ruke Izraelcima. Zamislimo bosanske muslimane, Hrvate i Srbe kako zajednički učestvuju u verskoj službi. Sve to izgleda pomalo teško pojmljivo. Međutim, proučavanje Otkrivenja nam jasno pokazuje da stvari neće uvek biti onakve kakve su sada. *Jednoga dana, niko ne zna koliko brzo, , nekoliko činilaca izazvaće naglo slamanje otpora vrlo različitih, skoro nespojivih entiteta u svetu, stvarajući tako uslove za njihovu međusobnu saradnju.*

Pre svega, tekst u Otkrivenju 16,13 govori o tri žabe — demonskim duhovima — kao o posrednicima koji “careve celoga sveta” pridružuju bezbožnom trojstvu. Sotona će (uz Božje dopuštenje) upotrebiti *moć spiritizma* da međusobno približi grupe koje su prirodno

neuskladive. Elen Vajt je to napomenula još pre 100 godina u knjizi *Velika borba* (str. 551–562, orig.). Na neki način, zahvaljujući sili spiritizma, biće omogućeno stvaranje zajedništva čak i među religijama čije su pristalice danas smrtni neprijatelji. Nema sumnje da će sotonino predstavljanje u liku Hrista, na eshatološkoj gori Karmil, biti u prvom planu tog velikog ekumenskog okupljanja religija.

Možda se predukus tog verskog ujedinjavanja može zapaziti u harizmatiskom pokretu, koji je spontano, hrišćane različitog porekla privukao jedne drugima. Iako treba voditi računa da se ne borimo protiv jedinstva u Duhu koje će, na kraju, nastati unutar Božjeg pozvanog i izabranog naroda, moramo biti svesni da će duhovna moć triju žaba ukloniti granice koje odvajaju verske zajednice i denominacije. Neodoljiva moć žaba je tako velika da će ići dotle da ubeđuje ljude protivno njihovom znanju i volji. Stoga će u vreme posletka biti više lažnih “pedesetnica”. Božji narod mora da bude u stanju da oseti razliku.

Takozvani pokret Njuejdž je predukus manje neodređen, manje neproziran nego delovanje tih žaba na svršetku vremena. Pokret Njuejdž je posebno značajan stoga što predstavlja vrstu spiritizma uskladivu sa stilom života i metodom razmišljanja svetovnih ljudi. To je zbivanje ogromnih razmera. Pre trideset godina većina svetovnih ljudi ne bi “ni mrtvi” ušli u sobu za spiritističke seanse. Ali danas, delimično zahvaljujući uticaju istočnjačkih religija na posleratnu, tzv. “baby-boom” generaciju u Americi, više nema velikog jaza između sekularizma i spiritizma. Predskazanja knjige Otkrivenje više se ne smatraju čudnima kada je o ovome reč.

Drugo značajno sredstvo ujedinjavanja opisano je u Otkrivenju 17,2 opisan rečju kurvarstvo, blud. Ljudi se obično upuštaju u preljubnički odnos zato što se svako nada da će od toga na neki način imati koristi. Prema tome, Vavilon i “carevi zemaljski” udružuju

se iz obostranog koristoljublja. Kakvog koristoljublja? Pre svega, tekstovi u Otkrivenju 13,15–17 i 18,9–19 navode ekonomske temelje stvaranja jedinstva zla na svršetku vremena. *Globalni ekonomski kolaps* mogao bi da postane snažan podsticaj za stvaranje jedinstva između religioznih i sekularnih sila.

Završni događaji zemaljske istorije su, prema rečima Novog zaveta, praćeni *moralnim i etičkim slomom* društva. Pavle upozorava na teška vremena koja će nastati kada legitimaciju društveno prihvaćenih dobiju najrazličitije vrste nemorala (1. Timotiju 4,1–5; 2. Timotiju 3,1–5). Protiv Vavilona se u Otkrivenju izriču optužbe zbog svih vrsta hulenja, kao i nemoralnog i nepristojnog ponašanja (Otkrivenje 13,1–10; 14,8; 16,5.6; 17,2; 18,1–8; 19,2). Opšti osećaj da je izgubljen jedini osnov pravednog i pravičnog društva podstaći će mnoge da preduzmu korake ka jedinstvu u pitanjima svetskih problema. Mnogi glasovi su, uključujući i sekularne, u sve većoj meri zabrinuti za moralne i etičke temelje zapadnog društva. Posebno Poslanice upućene Timotiju zvuče gotovo kao da su citirane iz nekog tek nedavno objavljenog dnevnog lista. “Ali ovo znaj da će u poslednje dane nastati vremena teška. Jer će ljudi postati samoživi, srebroljupci, hvališe, ponositi, hulnici, nepokorni roditeljima, neblagodarni, nepravedni, neljubavni, neprimirljivi, opadači, neuzdržnici, besni, nedobroljubivi, izdajnici, nagli, naduveni, koji više mare za slasti nego za Boga” (2. Timotiju 3,1–4).

Iako mi ne izgleda da je Otkrivenje baš izričito u tom pogledu, različiti komentatori tvrde da tekstovi kao oni u Otkrivenju 6,12–14; 8,7–12 i 16,1–8 govore o ogromnim ekološkim katastrofama u vreme kada se svet bude približavao svome kraju.⁶ Iako o tome i dalje nema

⁶ U budućim publikacijama nameravam da pojasnim zašto ne smatram da tekst o trubama upućuje na buduće ekološke katastrofe, jer mi prostor to ovde ne dopušta. Ipak, vidi moju raspravu “Seals and Trumpets: Some Current Discussions” [Pečati i trube: nekoliko savremenih rasprava] u Symposium on

naučnog konsenzusa,⁷ tokom poslednjih 25 godina je vladalo opšte uverenje da ekosistem planete Zemlje počinje da se ruši. Kada bi ljudi počeli da veruju da je ova planeta ušla u svoju samrtnu agoniju, to bi političkim i ekonomskim silama ovoga sveta poslužilo kao snažan motiv da se približe jedni drugima. Kao i u slučaju harizmatškog pokreta, u ovakvim procesima bi bilo mnogo toga što bi trebalo pozdraviti. Međutim, Otkrivenje nas upozorava da ekološku razboritost pozdravljamo očiju otvorenih za moguće eshatološke implikacije.

Ekonomski, moralni i ekološki kolapsi bi, smatram, neizbežno vodili ka ozbljnom kršenju, *słomu zakona i reda*. I ovo postaje prilično lako pojmljivo. Nedavno sam gledao specijalni izveštaj kompanije CNN o gradu koji je u periodu od dve godine prešao put od jedne provalne krađe do 170 provalnih krađa godišnje. Bio je to mali grad u američkoj saveznoj državi Džordžiji, koji se nikada do tada nije suočio s nekim ozbiljnijim zločinom. Kriminal koji se događa u visoko urbanizovanim američkim gradskim sredinama postaje sve vidljiviji i u seoskim područjima Amerike. Kada provincijska Amerika počne da brine brigu zbog kriminala u velikom stilu, povici, zahtevi za delovanjem podižu se vrlo brzo. Kada se ljudi različitih profila i obrazovanja ujedine oko potrebe za zakonom i redom, vlade svih vrsta i oblika obično to prihvataju kao ovlašćenje za neke svoje rigorozne poteze.

Živimo u uzbudljivim vremenima. Sećam se vremena kada sam 1980. godine, kao i mnogi drugi ljudi, uočio značaj pokreta "Solidarnost" u Poljskoj. Pošto mi je Otkrivenje pokazalo da će

Revelation, book 1, vol. 6, pp 183–198, radi dobijanja nekih preliminarnih dokaza. Zla iz Otkrivenja 16,1–8 izgleda da se događaju posle svršetka vremena milosti, pa tako neće biti faktor u dvostrukom okupljanju, ukoliko ne predstavljaju vrhunac postepene eskalacije ekološkog kolapsa.

⁷ Postoji dokaz da "efekat staklene bašte" i "ozonske rupe", na primer, mogu biti posledica cikličnih procesa, pre nego postepeni kolaps ekosistema naše Zemlje.

jednoga dana političke i sekularne sile ovoga sveta izraziti privrženost velikoj religijskoj konfederaciji, smatrao sam da je komunizam, onakav kakvog smo poznavali, morao da padne pre svršetka vremena, zato što se protivio bilo kakvom obliku verske dominacije i što bi na političko jedinstvo pristao samo pod svojim uslovima. Na jednom evanđeoskom predavanju rekao sam da je pokret "Solidarnost" prva najava pada komunizma. Međutim, pošto želim da budem do kraja pošten, nikada nisam pomišljao da će pad komunizma doći onako brzo kao što se to zbilo. Događaji iz 1989. godine ostavili su me apsolutno bez daha.

Ipak, nije neophodno da se jedan dogovor između Regana i pape (ili bilo koga drugog) uzme kao polazna tačka za pad komunizma u istočnoj Evropi. U svetu aktivno deluju sile koje su izvan kontrole bilo koje moći ili grupe nosilaca moći. Osnovni katalizator pada komunizma zapravo je bio — početak ere kompjutera. Bili mi toga svesni ili ne, kompjuterska ili informatička era iz temelja menja način na koji ljudi misle i uče. (Jeste li skoro posmatrali svoje tinejdžere?)

Svet komunizma nisu oborili ni Gorbačov, ni Regan, ni papa; učinila je to era kompjutera. U svakom slučaju, Gorbačov je jasno shvatio da bez slobodnog protoka informacija kroz mreže malih kompjutera Sovjetski Savez više neće moći da računa sa stvarnom konkurentnošću u ekonomskoj ili vojnoj sferi. Međutim, totalitarne države počivaju na potrebi kontrole tokova informacija, kada samo malobrojni znaju šta se stvarno događa. Tako je Sovjetski Savez morao da bira između oslobađanja svojih stanovnika, radi održavanja koraka sa Zapadom i očuvanja uzdi protiv slobodnog izražavanja, a time i vraćanja u položaj nerazvijene zemlje. Iako Gorbačovljeve i Jeljcinove reforme još uvek nisu donele priželjkivane rezultate, scenario Otkrivenja — trostruka eshatološka konfederacija — više se ne smatra naročito čudnim.

Vratimo se knjizi Otkrivenja. Šta će biti konačni ishod velike bitke na kraju istorije? Šta je stvarna suština isušivanja reke Eufrat? “I deset rogova, što si video na zveri [deset rogova i zver], oni će omrznuti na kurvu, i opustošiće je i ogoluzniti, i meso njezino poješće i sažeći će je ognjem. Jer je Bog dao u srca njihova da učine volju Njegovu, i da učine volju jednu, i da daju carstvo svoje zveri [tako što će se složiti da daju zveri svoju vlast], dok se svrše reči Božje” (Otkrivenje 17,16.17) [I deset rogova što si ih video i zver, ti će omrznuti na bludnicu, opustošiće je i ogoluzniti, ješće meso njeno i spaliće je ognjem. Jer Bog dade u srca njihova da učine volju Njegovu, da rade složno i da dadu carstvo svoje zveri, dok se ne svrše reči Božje. — Po dr D. Stefanoviću].

Drugi deo ovog teksta ponavlja tvrdnju iz 2. Solunjanima 2,11. Bog u potpunosti vlada situacijom, pa i nad snagama neprijatelja na svršetku vremena. Upravo je Bog taj koji dopušta udruživanje tih sila. Upravo Bog dopušta da rogovi svoju vlast predaju zveri i da zver služi Vavilonu. Međutim, šta se događa kada Bog povuče data ovlašćenja? Građanske sile sveta se odmah okreću protiv Vavilona i uništavaju ga.

ZAVRŠNI RAZVOJ DOGAĐAJA

Prema tekstu u Otkrivenju 17,16, do isušivanja reke Eufrat (Otkrivenje 16,12) dolazi kada Bog povuče saglasnost za kratkotrajno jedinstvo ovoga sveta u poslednjim danima i misli sekularnih političkih sila ovoga sveta okrene protiv Vavilona. Ta promena se, u 16. glavi, prikazuje kao isušivanje reke. Kao što je drevni Vavilon pao po isušivanju reke Eufrat, tako će pasti i eshatološki Vavilon kada ostane bez svog izvora podrške.

Sedamnaesta glava Otkrivenja priča istu priču, samo što je izmenjen scenario od odnosa između grada i reke u nedopuštenu seksualnu vezu. Šta se često događa prilikom nedopuštene seksualne

veze? Oslobođanje seksualne energije, naročito ako je reč o devijantnom odnosu (kao u silovanjima ili prostituciji), ima tendenciju da se završi preokretom u stavu — strast može da se pretvori u mržnju (upor. 2. Samuilova 13,1–22). Prema Otkrivenja, veza iz Otkrivenja 17,2 vodi u mržnju opisanu u 16. stihu. *Iako u poslednjim danima nastaje kratkotrajno jedinstvo između verske i svetovne konfederacije, dolazi do promene stava na strani svetovnih sila, koje se podižu na Vavilon i uništavaju ga pre kraja istorije Zemlje.*

Ovaj trenutak se jasno opisuje u knjizi *Velika borba*, iako se ne pominje konkretan biblijski tekst. Elen Vajt piše o jednom globalnom političko-verskom jedinstvu koje je namerilo da uništi Božji verni narod, okupljen u malim molitvenim grupama po celoj Zemlji. Ali kada u naznačeno vreme policijske snage sveta pokušaju da izvrše plan te konfederacije, Bog interveniše na čudesan način (pp. 635.636, orig.). U tom trenutku biva raskrinkana velika prevara poslednjeg vremena. “Ljudi uviđaju da su prevareni. Međusobno se optužuju za to što su dovedeni do propasti; ipak, svi zajedno se udružuju u gomilanju izraza najogorčenije osude protiv sveštenika. ... 'Izgubljeni smo', viču tom prilikom, 'i vi ste uzrok našoj propasti', i tada se podižu na lažne pastire. I baš oni koji su im se nekada najviše divili, izreći će im najužasnjia prokletstva. Baš one ruke koje su ih nekada krunisale lovorovim vencima, podići će se da ih unište. Mačevi koji su bili pripremljenji da ubijaju pripadnike Božjeg naroda, sada se koriste za uništavanje njegovih neprijatelja” (pp 655.656, orig.).

Međusobni uticaj naroda i njihovih verskih vođa poznat nam je iz proučavanja knjige Otkrivenje. Scenario koji nam izlaže knjiga *Velika borba* u savršenom je skladu sa scenariom iz teksta u Otkrivenju 16. i 17. glavi, pravilno shvaćenom.

Dopustite mi da ukratko uklonim jedan mogući nesporazum. Površnim čitanjem teksta u Otkrivenju 16,12–14 mogli bismo steći

utisak da se isušivanje Eufrata, u 12. stihu, događa pre nastanka eshatološkog ujedinjenja iz 14. stiha. Međutim, u stihovima od 12–14 Jovan prvo rezimira zaključak, a onda se vraća unazad, da bi prikazao kako je došlo do tih zbivanja. Šesto zlo će učiniti kraj jedinstvu zlih sila. Zbog toga znamo da je ujedinjavanje zapravo prethodilo 12. stihu. Trinaesti stih nam daje razloge za isušivanje Eufrata. Tri žabe okupljaju careve sa Zemlje radi davanja podrške Vavilonu. Isušivanje reke pokazuje da se carevi ponovo raspršuju.

Možda bi bilo uputno i korisno ako bismo, u zaključku, ukratko rezimirali redosled poslednjih događaja u istoriji Zemlje, do mere u kojoj se to može utvrditi na osnovu same knjige Otkrivenje. Ovaj pregled je, nužno, više uopšten nego određen. Međutim, kako smo videli u uvodu za 1. i 2. glavu, više je štete nego koristi od toga da se bude određeniji nego što tekst dopušta.

1. Nastaće globalno objavljivanje jevanđelja, dakle, po celome svetu (Otkrivenje 14,6.7; 7,1–4; 18,1), što će dovesti do okupljanja Božjeg ostatka, broja od 144.000 (Otkrivenje 12,17; 14,1–5).
2. Nastaće, takođe globalno, objavljivanje lažnog jevanđelja (Otkrivenje 9,14–16; 16,13.14), velika prevara nesvetog trojstva (Otkrivenje 13. glava). Iz toga proističe ujedinjavanje po osnovu svrhe između verskih i svetovnih sila sveta (Otkrivenje 17,1–3.12.13). Iako ta dva objavljivanja u Otkrivenju idu uporedo, propovedanje istinitog jevanđelja postavlja scenu za delovanje prevare, prema tekstovima iz Mateja 24, i 2. Solunjanima 2. glave).
3. Svet biva doveden do kritičnog trenutka konačne odluke (Otkrivenje 18,4; 16,15.16; 13,13.14; upor. 2. Solunjanima 2,10–12), eshatološkog događaja na gori Karmil. Postupak donošenja odluke trajao je dugo (2. Korinćanima 10,3–5), ali u Otkrivenju 16. i 17. glavi dolazi do kulminacije.
4. Pripadnici Božjeg ostatka bivaju izdvojeni radi uništenja

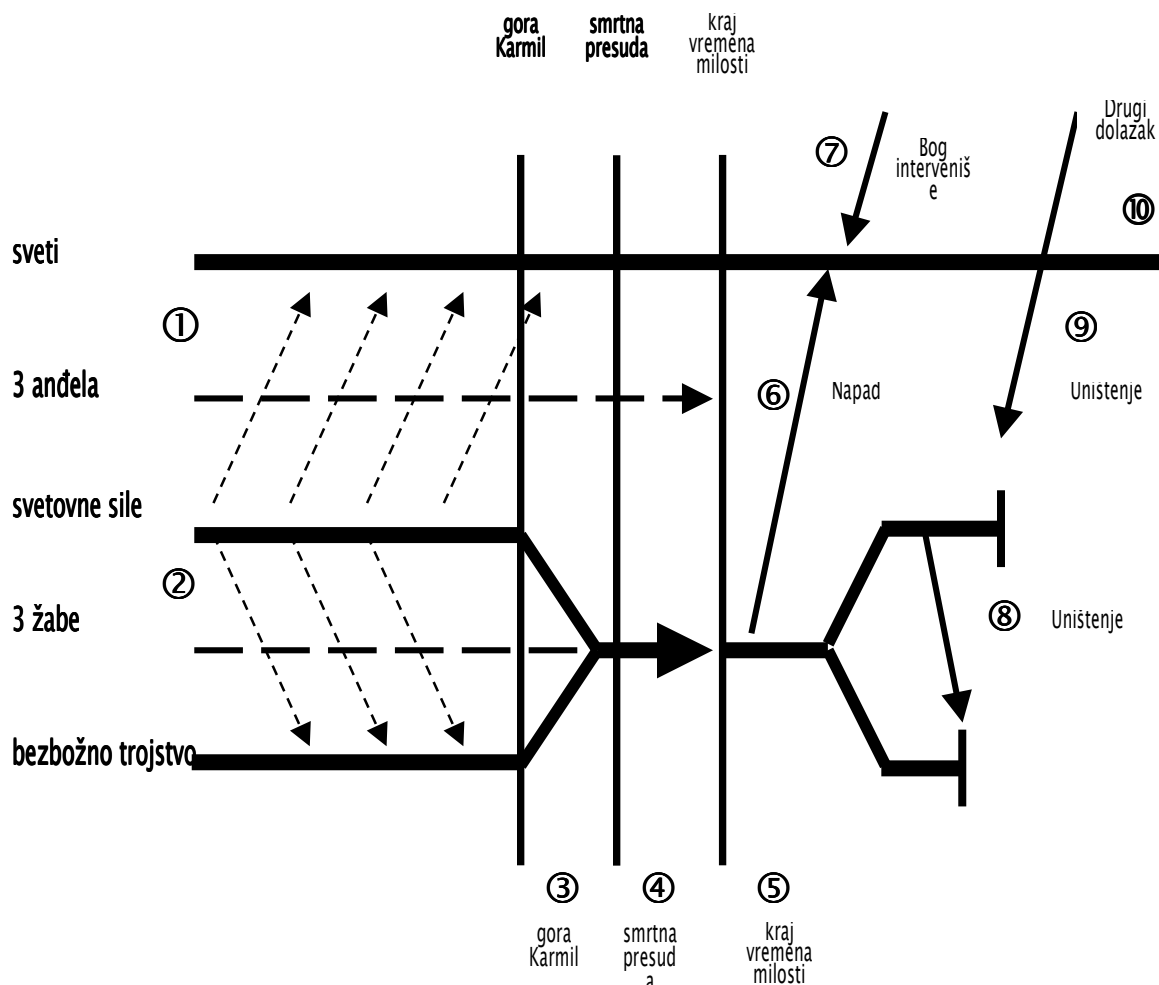
(Otkrivenje 12,17; 13,15–17), zato što se ne priklanjaju zahtevima globalne unije svetovnih i verskih vlasti.

5. Prestanak vremena milosti nastaje za celi svet (Otkrivenje 10,6.7; 15,5–8; 22,11). Ljudi više nemaju priliku da menjaju strane, niti će to u stvarnosti i želeti. Tačan trenutak prestanka vremena milosti, u vezi sa četvrtom i šestom tačkom, u Otkrivenju nije izričito naznačen.
6. Pripadnici ostatka izloženi su napadu metodima ekonomskog bojkota i smrtnoj presudi (Otkrivenje 17,14; 13,15–17; 12,17).
7. Bog interveniše i razjedinjuje sile koje se suprotstavljaju Njegovom narodu (Otkrivenje 16,12; 17,17).
8. Potom se svetovne sile podižu na one koji su odgovorni za veliku prevaru (Otkrivenje 16,12; 17,16).
9. Završni čin uništenja pripada Jagnjetu prilikom Drugog dolaska (Otkrivenje 17,14; 19,11–21).
10. Jagnje sabira svete kako bi zauvek ostali s Njim. (Tekst u Jovanu 14,1–3 upućuje na nebo kao mesto gde će oni boraviti; to mesto u Otkrivenju nije izričito naznačeno.)

Radi čitalaca koji najbolje uče uz pomoć vizuelnog prikaza, pripremio sam sledeći slabašni pokušaj da grafički demonstriram gornji redosled događaja.

(vidi šemu)

REDOSLED ZAVRŠNIH DOGAĐAJA U OTKRIVENJU

Najbolja vest od svih je da kraj opisan u Bibliji nije “bezdan besmislenosti”, koji sudbina nasumice izaziva pomoću nekog asteroida ili, možda, ludaka s mašinom koja donosi kraj postojanja. Istorija se ne završava beznadežnim ili užasom ispunjenim plačom, nego jednom Ličnošću koju možemo da poznajemo i cenimo već sada i koja u tim danima može da sačuva one koji ga ljube (Otkrivenje 14,13). Biblija kraj prikazuje kao niz zastrašujućih događaja. Ipak, ti događaji su u vlasti Onoga koji se istinski brine za

čovečanstvo, Onoga koji ljudski rod voli toliko da je bio voljan da umre za njega (Otkrivenje 5,5–12). Kada dođe, On će savladati tlačitelje i svima koji su s Njim, “pozvanima, izabranima i vernima” (Otkrivenje 17,14; 19,11–21) doneti pravdu i mir. On je Car nad carevima i Gospodar nad gospodarima (Otkrivenje 19,16). Da, dođi, Gospode Isuse!”

ZAKLJUČAK

Kakav je naš današnji stav u odnosu na prikaz svršetka vremena koji nalazimo u knjizi Otkrivenja? Skorašnji događaji su se, sve više i više, razvijali u pravcu predskazanom u završnoj knjizi Svetoga pisma. Da li to znači da ispunjenje mora biti već tu, na pragu, budući da je komunizam po svoj prilici uklonjen? *Jesmo li prešli tu tanku liniju koja, za jednu ili dve godine, vodi u neopoziv i brzi svršetak svega što postoji?*

Možda, ali ja u to nisam siguran. *Na putu potpunog i konačnog ispunjenja novozavetnog scenarija svršetka istorije još uvek stoji više krupnih prepreka.* Glavna i najočiglednija prepreka globalnom, političkom i duhovnom jedinstvu je široko prisutan *militantni islam*, vera koja se strasno suprotstavlja kako sekularnom materijalizmu Zapada, tako i bilo kakvom obliku verskog ekumenizma. Vrlo je teško zamisliti uključivanje islama u događaje iz 17. glave Otkrivenja, osim ako u njemu ne dođe do neke radikalne promene ili ako na neki način ne bude onemogućen. Islam je verski pandan neprijateljskom stavu komunizma i prema sekularnom Zapadu i prema popularnim religijama. Šta bi trebalo da se dogodi u muslimanskim državama sveta pa da se u njima javi vrsta otvorenosti prema jevanđelju, i pravom i lažnom, koju sada neočekivano pokazuju komunističke zemlje? Vreme će pokazati.

Druga krupna prepreka eshatološkom jedinstvu prorečena u 17. glavi Otkrivenja je uporni *sekularizam* zapadnih demokratija. Problemom sekularnog izazova veri opširno se bavim u svojoj ranijoj

knjizi “*Sadašnja istina u stvarnom svetu*” [Present Truth in the Real World]. Bez obzira što su, pravno gledano, sekularne demokratije tolerantne prema religiji, prisutno je izrazito socijalno neodobravanje većine oblika verskog izražavanja na javnom mestu. Sekularni mediji dominiraju u svim raspravama o državnim i međunarodnim ciljevima. Iako u ovom trenutku nema pravnih prepreka za *blagi* oblik državnog nedeljnog zakona, malo je verovatno da bi američki narod tolerisao pro-religijsko zakonodavstvo bez zamašnih promena u sadašnjoj sekularnoj klimi.

Treća prepreka verskom i političkom ujedinjenju na globalnom nivou je *informatička orijentacija kompjuterskog doba*. Bez obzira što je hladni rat prošlost i što u pregovorima među najznačajnijim državama sveta postoje nova pravila pristojnosti, naše informatičko doba podstiče kreativnost, različitosti, individualizam i stavljanje u prednji plan etničkih i socijalnih razlika. Libanci, Bosanci i Somalijci ovog sveta u vrlo izraženom smislu se razlikuju od onoga što stoji u vizijama “novog svetskog poretka”. Evropska ekonomska zajednica se ubrzano udaljava od ideje potpunog evropskog ujedinjenja. Severnoameričko udruženje za slobodnu trgovinu (NAFTA) izloženo je sve jačim pritiscima u tri zemlje-članice. Drugim rečima, trend je u ovom trenutku udaljavanje, a ne približavanje svetskom jedinstvu.

Poslednja krupna prepreka ispunjenju scenarija iz 17. glave Otkrivenja je *nesposobnost crkve* da izvrši osmišljen i značajan uticaj na savremeno društvo. Posebno u sekularnim zapadnim zemljama pitanja, karakteristična za hrišćane, gotovo su potpuno strana svakodnevnom iskustvu prosečne osobe na ulici.⁸ Ta okolnost je tako izražena da mnogi ozbiljni, posvećeni adventisti i na “levom” i na

⁸ Čitaoca, ponovo, upućujem na svoju knjigu “Sadašnja istina u stvarnom svetu”, radi šire obrade tih tačaka u drugačijem kontekstu.

“desnom” krilu crkve tragaju za radikalnim novim pravcima adventističke vere, u nadi da će pronaći način da zadobiju pažnju društva.

Kako treba sve ovo da shvatimo i šta da preduzmemo? S jedne strane, slika sveta se nikada, kao što je to slučaj danas, nije toliko približila navodima iz Otkrivenja. S druge strane, zaključujemo da na putu njihovog neposrednog ispunjenja stoje krupne prepreke. *Imaju li hrišćani sposobnost/snagu da održe zdrav osećaj očekivanja neminovnog kraja, ne upadajući u klopke određivanja “dana i časa” Hristovog dolaska, projektovanja krivice i vrlo opasnog kultizma, kao što se to dešavalo u Minsteru, Džonstaunu i Vakou? S druge strane, mogu li hrišćani biti u potpunosti svesni brojnih prepreka koje stoje na putu neposrednog ispunjenja proročanstava o posletku vremena, a da ne padnu u zamku ravnodušnosti i opadajućeg predanja Bogu?* Smatram da nam ovo kratko istraživanje biblijskih poruka o svršetku vremena može pomoći da o svršetku mislimo ne gubeći prisebnost, u bilo kom smislu. Poruka ove knjige može se sažeti u šest tačaka praktičnog, uobičajenog reagovanja na tvrdnje o svršetku vremena, tvrdnje koje, kako se približava 2.000. godina, postaju sve žešće i bučnije.

1. Ne “skači” na lažne alarme. Još od vremena kada je Pavle pisao Solunjanima, Crkvu su lažni alarmi uznemiravali i razočaravali. Vreme u kojem mi danas živimo nije izuzetak. Ne osporavam iskrenost ili predanost onih koji istražuju vremenske komponente eshatoloških događaja. I ja delim njihovo mišljenje i zabrinutost zbog nespremnosti Božjeg naroda za veoma značajne događaje koji predstoje. Takođe brinem zbog onih koji sebe nazivaju hrišćanima, ili čak adventistima, a žive kao da Hristos možda nikada neće doći. Međutim, brinu me i dva ozbiljna problema u vezi s većinom pokušaja izračunavanja blizine kraja.

Prvo, pokušaji izračunavanja kraja, bez obzira koliko bili dobronamerni i iskreni, stoje nasuprot uputstvima Svetoga pisma. Čuveni biblijski tekstovi o vremenu posletka nikada se ne usredsređuju na određivanje kraja, kada bi šta trebalo da se dogodi, nego na dimenziju *neprekidne* spremnosti (Matej 24,42; Dela 1,7; 1. Solunjanima 5,1–6). Oni koji budu pokazali da su spremni za posledak neće biti poznati po svojim proračunima, nego po svojoj strpljivoj istrajnosti (Matej 24,13; Marko 13,13; Otkrivenje 14,12) i po svojoj vernosti u svakodnevnom “hodanju” s Bogom (Matej 24,42 — 25,46; Luka 12,35–40; 18,1–8; 21,34–36; Otkrivenje 3,18; 7,14; 12,11; 14,13; 16,15; 19,7.8). Kreativni ljudi su uvek uspevali da pronađu načine kombinovanja ovog ili onog teksta i njegovog ugrađivanja u dokaz sopstvene teorije. Ipak, predlažem vam da se uverite da *niko ko iskrena srca čita Novi zavet (vidi 2. poglavlje knjige) neće naći ništa što bi ga pokrenulo da putem proračuna traži “dan i čas” kraja vremena*. Veoma je naporno pretvarati Bibliju u knjigu koja pomaže da se utvrdi Isusovog dolaska. *Najavljivati kraj istorije sveta na osnovu ratova, glasova o ratovima, zemljotresa, gladi, side i matematičkih proračuna znači zapravo odvrćati ljude od središnje poruke Novog zaveta o svršetku vremena*.

Drugo, objavljivanje apsolutne blizine kraja vodi stvaranju efekta suprotnog od onog koji je bio nameravan. *Oni koji neprestano izvikuju: “Kraj je na pragu” ili “Proročanstvo samo što se nije ispunilo” moraće da preuzmu veliki deo odgovornosti za to što će mnogi, na kraju, gotovo potpuno prestati da pokazuju interesovanje. Kada prođu datumi i kada se promene sadašnja zbivanja, ljudi će davati cinične primedbe o onima koji razmišljaju o svršetku vremena*. Oni koji ostaju u crkvi sve više i više se protive propovedima o kraju vremena. Još gore od toga, mnogi potpuno napuštaju crkvu,

zaključujući da je proučavanje Biblije aktivnost za ekscentrike i šarlatane.

Prava je ironija što mnogi koji pokušavaju da prodrmaju zaspalu Crkvu postupaju baš na način koji je pre svega i izazvao stanje učmalosti. Ne bih se čudio da zbog jubilarne 1994. godine u mnogim duhovničarskim [pentekostalnim] i adventističkim crkvama dođe do sličnog opadanja oduševljenja među onima koji taj jubilej ozbiljno shvataju. (Rekavši ovo, ne isključujem mogućnost da Isus dođe 1994. godine, ili da baš u toj godini mogu da se zbudu značajni događaji vezani za Njegov dolazak. Neizbežno je da neko jednoga dana čak i navede tačan datum, makar i iz pogrešnih pobuda. Međutim, smatram da se meni znane kalkulacije vezane za jubilarnu 1994. godinu ne temelje na zdravom pristupu Bibliji.)

Bilo bi mudro ako bismo sasvim ozbiljno shvatili reči iz pera Elen Vajt, napisane pre 100 godina: “Vremena i čase’ Bog je ostavio u svojoj vlasti. Zašto nam, u stvari, Bog nije dao da to znamo? — Zato što s tim znanjem, da nam ga je dao, ne bismo pravilno postupili. *Na osnovu takvog znanja u našem narodu bi nastalo stanje koje bi u velikoj meri unazadilo Božji posao pripremanja jednog naroda da opstane na onaj veliki dan koji će doći. Mi ne treba da se hranimo uzbuđenjem oko određivanja vremena.* Ne treba da budemo zaokupljeni spekulacijama u vezi s ‘danom i časom’ koje Bog nije otkrio. Isus je svojim učenicima rekao da ‘straže’, ali ne u neko određeno vreme. Njegovi sledbenici treba da se postave u položaj onih koji očekuju naredbe svog Zapovednika; treba da straže, da čekaju, da se mole i da rade, idući u susret vremenu Gospodnjeg dolaska. Ipak, *niko neće moći da tačno predkaže kada će to vreme nastupiti, pošto ‘o danu tome i času niko ne zna’.* *Nećeš moći da kažeš da li će On doći za jednu, dve ili pet godina, ali ne treba ni da prestaneš da misliš na Njegov dolazak, polazeći od toga da se možda*

neće dogoditi ni za deset ili dvadeset godina” (SM-I, p. 189; upor. p. 188).

Ako su te reči tačne, hrišćani nikada u ovom životu neće, s apsolutnom sigurnošću, moći da ukažu na neko određeno vreme za Hristov ponovni dolazak. Spremnost za kraj istorije sveta mora uvek da se temelji na nečem drugom, a ne na neposrednoj blizini kraja.

2. Ne budi suviše određen i ne iznosi više pojedinosti o kraju vremena nego što to čini Biblija. Prirodna je uloga ljudske radoznalosti da pokušava da unapred razrađuje svaku pojedinost budućnosti, kad god je to moguće. Pronalaženje knjige koja tvrdi da pouzdano govori o budućnosti, opravdano “budi iskru” naše radoznalosti. To nas neće odvesti na stranputicu, sve dok ostajemo u granicama onoga što kaže Biblija. Međutim, studiozni pokušaji izračunavanja kraja vremena upozoravaju nas da pre naglašavanje i zloupotreba onoga što Biblija kaže može biti isto tako opasno kao kad Bibliju u celosti ignorišemo.

Biblija nije pisana '90-ih godina (2. poglavlje knjige). To je knjiga kojom je Bog pristupao ljudima tamo gde su se oni nalazili. Biblija se našim sadašnjim iskustvom i životom ne bavi onako neposredno kako bismo želeli. Zato je najbezbednije ako njenu izvornu svrhu knjige prihvatimo ozbiljno, kako smo se i trudili u ovoj knjizi. Jedini način da o svršetku vremena razmišljamo, ne gubeći glavu, jeste mnogo čitati Bibliju uopšte, posebno obraćajući pažnju na jasne tekstove, bez obzira koliko takav pristup izgledao neprivlačan. *Metodi i pristupi proučavanju Biblije koje pre svega pokreću aktuelni događaji ili lične disfunkcije ne uzdižu Pismo, čak i ako se Biblija pritom neprestano citira.*

3. Optuživanje i izrgavanje sramu ne donose korisne rezultate. Mnogi su ubeđeni da je neophodno slikovito i često prikazivati grehe Crkve i sveta, koji bi mogli biti razlog odlaganja Gospodnjeg dolaska.

Oni kao da veruju da će, ako grme protiv greha Crkve, uspjeti da posrame mnoge i tako ih probude da ozbiljnije shvate svoje hrišćanske dužnosti. Ovom knjigom će biti razočarani adventisti koji igraju ovu igru optuživanja i izvrgavanja sramu.

Biblija nas uči da događaje na svršetku vremena Bog drži u svojoj vlasti (2. Solunjanima 2,11; Otkrivenje 17,17). *On je potpuno merodavan da reformiše ili ukori Crkvu kad je to potrebno* (Otkrivenje 3,19). *Vidljivo razdvajanje vernih i nevernih događa se tek na kraju, prilikom Drugog dolaska* (Matej 13,37–43; upor. stihove 47–50; 25,31–33). *Ne bi trebalo očekivati da pre svršetka vremena dostignemo nivo apsolutno čistog, vidljivog tela vernika na ovoj Zemlji*. Do Drugog Hristovog dolaska vernici možda mogu donekle da razluče ko je dobar a ko nije,, ali je jedino Bog nadležan i jedini može da sudi. Do tada će uvek biti slučajeva kda će vernici morati da sud prepuste Bogu.

Psihološke i duhovne negativnosti igre optuživanja i izvrgavanja sramu zaslužuju da se o njima napiše cela knjiga. Iako je u ovom vremenu jedna takva knjiga preko potrebna, takav zadatak bih morao da prepustim nekome ko je za to kvalifikovaniji.⁹ Teologija optuživanja i izvrgavanja sramu pospešuje negiranje realnosti greha u životu propovednika, i to tako snažno da će ista osoba koja poziva na savršenstvo i osuđuje greh u crkvi često imati prikrivene probleme na različitim planovima, kao što su zlostavljanje bračnog druga, žestoki izlivi besa, “bele laži” i pornografija. *Propovedanje protiv*

⁹ Zainteresovani za šire proučavanje duhovnih i psiholoških implikacija teologija optužbi i izvrgavanja sramu mogu, ako žele, da prouče sledeće knjige — iako ne prihvatam sve pojedinosti u bilo kojoj od njih: Carol Cannon, *Never Good Enough: How to Break the Cycle of Codependence and Addiction for the Next Generation* (Boise, Idaho: Pacific Press Pub. Assn., 1993); Steve Artuburn and Jack Felton, *Toxic Faith: Understanding and Overcoming Religious Addiction* (Nashville: Thomas Nelson Publishers, 1991); Earl R. Henslin, *The Way Out of the Wilderness: Learn How Bible Heroes With Feet of Clay Are Models for Your Recovery* (Nashville: Thomas Nelson Publishers, 1991); Paul Tournier, *Guilt and Grace*, English translation (New York: Harper and Row, 1962); psychological books produced by the Minirth–Meier Clinic.

tudih greha može da ublaži osećanje sopstvenih propusta.

Mnogo je tvrdnji u takozvanoj perfekcionistačkoj literaturi desnog krila s kojima se slažem. Kada je reč o toj literaturi, plaši me saznanje da autori, po svoj prilici, retko imaju osećaj lične ranjivosti kad je reč o sili greha. Osobina je *grešnog* čoveka uopšte da grehe drugih vidi jasnije od sopstvenih. Samo radikalno obraćenje može pomoći ljudima da shvate stvarne dubine sopstvene izopačenosti. Obraćeni ljudi praštaju, zato što znaju koliko je njima samima oprošteno. Obraćeni ljudi vole, zato što znaju koliko je ljubavi njima poklonjeno. S druge strane, neobraćeni, izgubljeni ljudi ne žele da se kaju, ne praštaju i imaju nekorektan stav prema drugim grešnicima (Matej 24,48–50). *Mislim čak da su adventisti načinili vegetarijanski ekvivalent doktrine o večno gorućem paklu! Pošlo nam je za rukom da stvorimo svu tu masu krivice — a bez ikakvih dokaza!*

Postoji nešto možda još značajnije što valja istaći, a to je da teologija optuživanja i izvrgavanja sramu ne daje korisne rezultate. Oni koji se neprestano bave sopstvenim propustima, imaju tendenciju da budu samo gori, a ne bolji, dok je drugima koji se koncentrišu na tuđe grehe lako da žive u udobnom negiranju sopstvenih propusta. Mnogi su mi priznali kako ih je atmosfera perfekcionizma u okviru teologije optuživanja i izvrgavanja sramu dovela gotovo do duhovne propasti. Znali su, intimno, da nešto vrlo ozbiljno škripi, ali su ih sramota i lažna krivica omeli u pokušajima da deluju u skladu s podsticajima [promptings] Duha. Ironija je što propovedanje o savršenstvu može da donese rezultate suprotne od nameravanih.

“Što bliže prilaziš Isusu, to ćeš u svojim očima postajati sve nesavršeniji, pošto će tvoji vidici postati jasniji, pa ćeš svoju nesavršenost sagledati kao oštru suprotnost Njegovoj savršenoj prirodi. To je dokaz da su sotonine obmane izgubile silu; da te sada pokreće oživljavajući uticaj Duha.

U srcu koje ne uviđa sopstvenu grešnost ne može prebivati duboko usađena ljubav prema Isusu. Duša koja je preobražena Hristovim milosrđem, diviće se Njegovom božanskom karakteru. Međutim, ako ne vidimo svoju moralnu izopačenost, biće to nepogrešiv dokaz da nismo sagledali Hristovu lepotu i savršenstvo” (SC, pp. 64, 65).

Što bliže prilaziš Isusu, to jasnije vidiš nedostatke sopstvenog karaktera i manje si sklon da kao krivce za odlaganje Njegovog dolaska navodiš tuđe propuste i nedostatke. S druge strane, ovo mi govori da je duh kritike i iznalazjenja tuđih nedostataka jedan od najsigurnijih znakova duhovnog nazadovanja. Srećom, postoji bolji put za pozivanje na spremnost [to promote readiness] za svršetak vremena.

4. Silno zavoleti Isusa. Odgovor na problem otupelosti [lackluster] i nezainteresovanosti hrišćana nije — glasno govoriti o neposrednoj blizini kraja, niti se specijalizovati za otkrivanje greha i propusta adventista. Novi zavet daje potpuno drugačiji pristup izgrađivanju i održavanju atmosfere željnog iščekivanja Isusovog ponovnog dolaska. Novozavetni pisci su bili uvereni da je, s dolaskom Mesije, svima koji veruju u Isusa dat i ukus neba. To nije naučna fantastika. Oni koji su u Hristu stiču stvaran utisak “kapare” na nebesko nasledstvo, dok još žive na ovom svetu (Efescima 1,13.14).

Oni koji danas verom osećaju ukus nebeskog iskustva, nikada neće izgubiti osećaj iščekivanja Isusovog ponovnog dolaska. *Ako svakoga dana “okusiš” Njega i sile budućeg doba, želja da još više dobiješ od Njega biće stalna, bez obzira koliko će vremena proteći do Drugog dolaska. Međutim, ako je tvoja čežnja za Njegovim ponovnim dolaskom uslovljena određenim datumom, čežnja će i trajati samo do tog vremena. Kada datum prođe, s njim obično prolazi i čežnja.* Novozavetno nadanje, Drugom dolasku ne temelji se na vremenskom

uređivanju posletka, nego na uverenju da večni život s Hristom postaje stvarnost već danas, zahvaljujući veri. Oni koji su okusili radosti neba u Hristu, neprekidno će očekivati još veće radosti prilikom Njegovog ponovnog dolaska.

Moj prijatelj Samuel Bakioki o našem iščekivanju posletka rado govori kao o “vremenu zaljubljenih”. Kada su dve osobe koje se stvarno vole razdvojene, odlaganje iščekivanog ponovnog susreta ne prigušuje njihovu čežnju, već se čežnja da vide jedno drugo još više rasplamsava. (Vidi: Samuele Bacchiocchi: *Advent Hope for Human Hopelessness* [Berrien Springs, Mich.: Biblical Perspectives, 1986], pp. 105–107.) Ključ održavanja snage gorljivog iščekivanja Hristovog ponovnog dolaska jeste za voleti Hrista bez odlaganja. Oni koji Hrista u ovom trenutku poznaju kao bliskog prijatelja nikada se neće zadovoljavati samo odnosom u okviru vere i ne mogu a da čeznu da ga upoznaju licem k licu. Ili, izrazimo to novozavetnim rečnikom, ako ste “okusili” “kaparu”, “predujam” za svoje nebesko nasledstvo, nećete nikada prestati da iščekujete dan kada će vam celo nasledstvo biti stavljeno na raspolaganje! I to će biti neuporedivo više od svega dobrog i vrednog što ste do sada iskusili i doživeli.

“Na kratkoći vremena se insistira kao na podsticaju da bismo težili pravdi i sklopili prijateljstvo s Hristom. Ali ta pobuda nije najbolja, jer nagoveštava sebičnost. Treba li da nam se pred očima drže stahote Božjeg velikog dana kako bismo strahom bili prisiljeni da radimo ono što treba? Ne bi trebalo tako da bude. *Isus je privlačan*” (EGV, RH, 2.avgust 1881).

Zašto ljudi postavljaju datume, gube gorljivost iščekivanja ili igraju igru optuživanja i izvrgavanja sramu? Zašto? Zato što nemaju onakav odnos s Hristom o kakvom govori Novi zavet. Ako osećaš neprestanu potrebu za uzbuđenjem postavljanja datuma i za spekulacijama u vezi s aktuelnim zbivanjima, ja bih te, umesto na to, uputio na Isusa

koji može da ispuni prazninu bez sporednih efekata! Ako gresi i smeće koje te okružuje stalno privlače tvoje oči, pozivam te da svoje pogled podigneš, odvратиš od smeća i usmeriš ga na Isusa, čija je "ljupkost" dovoljno privlačna da zadrži tvoju pažnju za ceo ljudski vek! Osećaš li se pritisnut brigama ovog života ili si izgubio "ukus" Hristovog ponovnog dolaska, pozivam te da opet obnoviš svoj odnos s Njim. Ako smatraš da je posledak vremena samo za ekscentrike i šarlatane, pozivam te da ponovo — misliš. Gotovo četvrtina Novog zaveta se, na ovaj ili onaj način, bavi vremenom posletka. Ne može se nazvati vernošću Bibliji to što ignorišemo njeno učenje o kraju vremena ili živimo tako kao da taj posledak uopšte nije važan. Ne dozvoli da te postavljači datuma i optuživači spreče da dođeš do svog nasledstva.

5. Potreban nam je razborit, zdrav pristup savremenim zbivanjima.

Kad se dogodi nešto spektakularno kao [u Americi] zemljotres u San Francisku 1989. godine, teško je ne obratiti pažnju na one koji predskazuju propast, postavljaju datume i optužuju za grehe. Prirodne katastrofe imaju tako snažno dejstvo da je gotovo instinktivna reakcija ljudskih bića da im pripišu kosmički značaj. Kako bi, zapravo, Isus želeo da se postavimo prema spektakularnim aktuelnim događajima?

Nekoliko dana posle zemljotresa u San Francisku, 1989. godine, telefonom me je pozvao jedan adventistički pastor. Napomenuo je kako se smatra dužnim da svome verništvu propoveda o dubljem značenju zemljotresa, ali je ujedno želeo i da ostane veran biblijskim tekstovima. Želeo je da mu kažem šta bih ja rekao, kada bih propovedao o zemljotresu u San Francisku.

Izneo sam mu sadržaj materijala iz 7. poglavlja ove knjige. Napomenuo sam da gladi, pomori, zemljotresi, ratovi i glasovi o ratovima u 24. glavi Mateja nisu navedeni kao znaci posletka.

Naprotiv, oni su “znaci vremena”, događaji koji će se zbivati tokom međuperioda, od Isusove zemaljske službe do posletka vremena. Isus nije želeo da oni koji posmatraju takve događaje počnu da izračunavaju njihov značaj za utvrđivanje vremena posletka. Ne, od onih koji vide ratove, zemljotrese i glad, tražio je da — *straže*.

Savremeni događaji ne treba da pokreću na optužbe ili spekulacije, nego da služe kao podsetnici na Isusove reči. Kada naiđu događaji koji Zemlju potresaju iz temelja, za nas je to ohrabrenje, podsticaj da se setimo onoga što je Isus rekao u 24. i 25. glavi Jevanđelja po Mateju. Ratovi, gladi i zemljotresi treba da nam služe kao podsetnik za obnavljanje našeg odnosa s Isusom, kako bismo s drugim ljudima postupali na način kako je On postupio s nama. Kada se neko usredsredi na određivanje datuma posletka, to je znak da gubi iz vida samu svrhu biblijskih proročanstava.

S druge strane, nemojmo upasti u klopku zlog sluge koji je rekao: “Neće moj Gospodar još zadugo doći.” Neprekidno odigravanje spektakularnih događaja i izjalovljavanje mnogih suludih predskazivanja mogli bi nas navesti da se pitamo da li će posledak ikada doći. Tako bismo mogli postati zaokupljeni ovim životom, zanemarujući pripremu za budućnost.

Podsetio bih vas na predivnu ravnotežu u rečima citiranim u ranijem delu ovog poglavlja: “Nećeš moći da kažeš da li će On doći za jednu, dve ili pet godina, ali ne treba ni da prestaneš da misliš na Njegov dolazak, polazeći od toga da se možda neće dogoditi ni za deset ili dvadeset godina.”

Tačno je da mi ne znamo kada će Isus doći. Ipak, ne smemo učiniti grešku i misliti kako — sledstveno tome — posledak mora biti da je veoma daleko. Kad sam predskazao da bi se pokret mogao Solidarnost uzeti kao nagoveštaj sloma komunizma, nisam ni sanjao da bi Berlinski zid mogao biti srušen za mog života, a pogotovo ne za

života moga oca. Svet komunizma iz 1989. godine, sa svojim duboko ukorenjenim ateizmom je, s ljudske tačke gledišta, izgledao neoboriv. Ipak, već posle šest meseci ta politička struktura se srušila i njegovi narodi pokazali su glad za jevanđeljem kakva se u istoriji hrišćanstva retko mogla videti.

Bog iz 1989. godine još uvek živi. Načini na koje sekularizam i islam gledaju na svet mogu ubrzo da se pokažu kao lomni i krhki, kao i komunistička perspektiva. Nema sumnje, pokret Njuejdž i neviđeni rast nekih evangeličkih crkava bude nadu da će ljudi sa sekularnim stavovima postati otvoreniji za religioznu misao i osećanja. I tako, kada zver "iz zemlje" učini da oganj siđe s neba, bez obzira kakav će biti oblik te prevare, tada će ostati veoma malo onih koji ne veruju. Tada će biti u pitanju samo to u šta su ljudi odlučili da veruju.

Ista informatička koja u ovom trenutku svet, umesto ka jedinstvu, pokreće ka različitostima, takođe pruža sredstva, mogućnosti i načine za brzo širenje jevanđelja, kada zbivanja budu na njega privukla pažnju ljudskih masa. Skorašnja iskustva iz nekadašnjeg Sovjetskog Saveza pokazuju da uz pomoć događaja i okolnosti Bog jevanđelje može da "izgura" u prvi plan. Prema knjizi Otkrivenje, završni događaji će usmeriti pažnju celoga sveta na [Božji] ostatak. Tada će moćno izlivanje Duha (Otkrivenje 18,1-4) koje pokreće trojicu anđela (14,6-12) brzim korakom povesti istoriju sveta ka njenom epilogu. Nijedna od krupnih prepreka koje danas stoje na putu ispunjenja Otkrivenja ne može dugo da opstane.

Razborit, zdrav pristup savremenim zbivanjima će, prema tome, neprestano posmatrati aktuelne događaje u svetlu stvarnosti Pisma. Sadašnja zbivanja trebalo bi da nas podstiču na stalnu spremnost i osećaj odgovornosti prema Onome ko je umro za nas.

6. Spreman možeš biti već sada. Ovo je bila osnovna misao, ideja-

vodilja prvog poglavlja ove knjige i zato nema potrebe da se još mnogo kaže. Neprestana spremnost i strpljiva istrajnost nesumnjivo su središnje teme Novoga zaveta.

“Neka budu vaša bedra zapregnuta i sveće zapaljene; i vi kao ljudi koji čekaju gospodara svojega kad se vrati sa svadbe da mu odmah otvore kako dođe i kucne. Blago onim slugama koje nađe gospodar kad dođe a oni straže. Zaista vam kažem da će se zapregnuti, i posadiće ih, i pristupiće te će im služiti. I ako dođe u drugu stražu, i u treću stražu dođe, i nađe ih tako, blago onim slugama. Ali ovo znajte: kad bi znao domaćin u koji će čas doći lupež, čuvao bi i ne bi dao potkopati kuće svoje. I vi dakle budite gotovi; jer u koji čas ne mislite doći će Sin čovečji” (Luka 12,35–40).

Kada će doći Sin čovečji? *Na savremenoj sceni nema ničega što bi nam pružilo apsolutnu sigurnost da je posledak neposredno pred nama — ili pak u dalekoj budućnosti. Naš zadatak je da budemo uvek spremni — zahvaljujući proučavanju Biblije, molitvi i uz odgovarajuću meru nepoverenja u sopstvenu mudrost.* Ovo su uzbudljiva vremena. Imajući na umu poruke Biblije o posletku istorije sveta, bilo bi mudro da vrlo pažljivo pratimo predstojeće događaje.

“Stražite dakle, jer ne znate u koji će čas doći Gospod vaš” (Matej 24,42).